

**EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII
KOOSSEISU**

65. ISTUNGJÄRK

25.–27. veebruar 1992

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 65. ISTUNGJÄRK

Sisukord

ESIMENE ISTUNG, 25. veebruar 1992	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.....	4
TEINE ISTUNG, 26. veebruar 1992.....	28
Kodakondsuse seaduse rakendamise kohta	30
Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse eelnõu teise lugemise jätkamine.....	36
KOLMAS ISTUNG, 27. veebruar 1992	60
Päevakorravälised avaldused	61
Eesti Vabariigi riigieelarve 1992. aasta kulude kohta.....	68
Eesti Panga põhikirja muudatuste kinnitamine	76
Eesti Vabariigi ühinemise kohta "Rahvusvaheliste meditsiiniliste sanitaareeskirjadega"	78
Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Elektersideliidu 1982. aasta Nairobi konventsiooniga ja Ülemaailmse Postiliidu põhidokumentidega	81
Tartu maavanema, Ida-Virumaa maavanema ja Tallinna linnapea vabastamise kohta	84
Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi immigratsiooniseaduses" eelnõu esimene lugemine	94

ESIMENE ISTUNG, 25. veebruar 1992

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Algav istungjärk ei ole päris eelmiste sarnane. Sellel istungjärgul on ainult kolm istungit. Kas me võime alustada? Kontrollime kohalolekut. Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 34. Kolleegid, mälu järgi ei ole ükski seadusandliku initsiatiivi autor palunud midagi üle anda. Ega ma ei ole unustanud? Ei ole. Võtame kätte päevakorraprojekti. Menetluse tabelis muudatusi ei ole. Küll aga on juhatus vastu võtnud ühe otsuse, mida ta palub täiskogul kinnitada. Kas te kõik leidsite 4. leheküljelt? Puudutab lastekaitseseadust selle juurde käiva rakendusotsuse eelnõuga. Paneme hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada juhatuse otsus selle kohta, et lastekaitseseaduse eelnõu koos rakendusotsuse eelnõuga tuleks arutamisele 66. istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid ka ei ole. Otsus vastu võetud. Juhatuse otsus kinnitatud.

Ja nüüd päevakord tervikuna. Kas võin hääletusele panna?

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada 65. istungjärgu päevakord? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks.

Päevakord on kinnitatud järgmisena:

1. Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.
2. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Elekterside Konventsiooni (Nairobi, 1982) ja Maailma Postiliidu põhidokumentidega" projektid.
3. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühinemise kohta rahvusvaheliste meditsiiniliste sanitaareeskirjadega" projekt.
4. Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 13. detsembri 1990. aasta seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamise kohta" ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamise kohta" kehtestamisest ja rakendamisest" punkti 1 kehtetuks tunnistamise kohta ja Eesti Vabariigi seaduse "Teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamise kohta" eelnõud.
5. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Sisekaitseüksuste tegevuse õigusliku reguleerimise mõningate küsimuste kohta" projekt.
6. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Riiklike Kinnipidamiskohtade Ameti kriminaaltäiteametnike poolt erivahendite ja tulirelvade kasutamise korra kohta" projekt.
7. Eesti Vabariigi töölepingu seaduse ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi töölepingu seaduse rakendamise kohta" eelnõud.

8. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikurühma "Rahva-keskfraktsioon" poolt esitatud Eesti Kaubandus-Tööstuskoja seaduse eelnõu.

9. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Panga põhikirjas" projekt.

10. Eesti Vabariigi jäätmeseaduse ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi jäätmeseaduse kehtestamise kohta" projekt.

Lugupeetud kolleegid! Enne kui me jätkame päevakorraga, on meil au tervitada Saksimaa Maapäeva delegatsiooni eesotsas delegatsiooni juhi ja Maapäeva presidendi härra Erich Kilkeniga. Meie aplaus neile! Suur tänu!

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund

Juhataja

Ja nüüd päevakorra juurde. Nii nagu ka reglement ette näeb, alustame Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotunnist. Tundub, et tänane infotund on mahukas, küsimusi on palju, põhiliselt valitsusele, aga ka pangale. Ja alustame kolleeg Ants Paju küsimusest.

Rahvasaadik Ants Paju tahab teada, kuidas on lood Tartu metsamajandi metskondade raielankide müügiga oksjonitel. Eelmises infotunnis jäi see küsimus vastamata. Ma paluksin kõnetooli metsaameti peadirektori härra Enn Tasso.

E. Tasso

Austatud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud saadikud! Rahvasaadik härra Ants Paju esitatud küsimus Jõgeva maakonna territooriumil toimetatud metsaoksjonite kohta jaguneb kolmeks. Asja lühiduse mõttes ma teeksin väikese sissejuhatuse. Nimelt 1989. aastal me valmistasime ette metsaoksjonite põhimõtte ja alustasime metsaoksjonite korraldamisega 50-aastase vaheaja järel. Metsaametit sundis korraldama metsaoksjoneid situatsioon, kuhu me olime langenud. Nimelt toimus 40–50 aasta jooksul igal aastal raielankide vahetamine nn. tulevikulankide arvel, sellepärast et ei olnud metsatööstusel võimalust täita pehmetel pinnastel asuvate lankide ülestöötamisega oma plaaninäitajaid.

Meie lähtusime põhimõttest, et kui tööstusettevõtted ei suuda majanduskavades ettenähtud lanke üles töötada, siis pakume need langid nendele, kes seda suudavad teha. Et see metsaoksjon ei ole eesmärk omaette, selleks teile paar numbrit. Selle kolme aasta jooksul, mille jooksul on tehtud metsaoksjoneid, jääb oksjoni müügi kogusumma alla 70 000 tm, aga selle aja jooksul on lageraiet teostatud 4 miljonit tm. Nii et see metsaoksjonil müüdnud metsa kogus on suhteliselt väike, aga võib öelda, et 1991. aasta oli esimene aasta, kus tööstusettevõtted enam lanke ei vahetanud, sellepärast et kui nad selle taotlusega oleks esinenud, siis oleks need madalama boniteediga viletsamad langid müüdnud maha oksjonil nendele, kes oleks nad üles töötanud. Nii et tervikuna oksjoni põhimõtte rakendamine tervendas situatsiooni metsanduses. 1990–1991 olid esimesed aastad, kus täideti metsamajanduskava järgi kõik raielankide raiumise plaanid. Jõgeval konkreetselt müüdi möödunud aasta novembrikuu oksjonil 2436 tm, millest laekus (see ei ole puhastulu, siit tuleb kännuraha maha võtta) 1,7 miljonit rubla. Selle oksjoni

korraldamise kohta (oksjon toimus 26. novembril) saabus meile 25. novembril Jõgeva maakonna kiri, milles maavanem palus peatada metsaoksjoni korraldamise. Metsaoksjon oli ligi kuu aega varem välja kuulutatud, oksjonil osalejad olid juba kõik langid üle vaadanud, osalejad olid registreeritud jne., faktiliselt meil ei olnud enam võimalik oksjoni läbiviimist peatada. Nii me leidsime, et 26. novembril tuleb siiski oksjon läbi viia. See otsus põhineb ENSV päevil vastuvõetud looduskasutuse ja -kaitse seaduse paragrahvile 10. Paragrahv 10 sätestab kohaliku omavalitsuse organi pädevuse looduskasutuse valdkonnas. Peatükk 3 käsitleb looduskasutuse viise ja varasid, mida see § 10 reguleerib. Peatükis 3 mets puudub, järelkult mets ei kuulu kohaliku omavalitsusega kooskõlastamisele.

Teine küsimus. Kas selliste maakonna piires toimuvate oksjonite korraldamise pealt peab maakonnale maksma? Oksjonil laekunud tulude kohta on olemas rahandusministeeriumiga kooskõlastatud oksjonitulumite juhend, kus on öeldud, et 5% oksjoni tuludest tuleb kasutamiseks heategevuslikel eesmärkidel. Oksjonil saadi kogumüügist 1,7 miljonit rubla. Heategevuslikul otstarbel rakendati järgmised summad. Saare koolile 100 000 rubla. Minu teada on praegu see summa veel kasutamata. Vastavalt kokkuleppele oodatakse Saare kooli arveid, et raha üle kanda. Jõgeva maakonnas asuvale Luua metsatehnikumile on üle kantud õppebaasi tugevdamiseks 300 000 rubla ja kultuuri toetuseks 170 000 rubla. Nii et 1,7 miljonist on kokku 570 000 rubla läinud n.-ö. heategevuse otstarbel. Jõgeva maakonna territooriumil asub Tartu metsamajandi kolm metskonda ja nende metskondade ehituste teostamiseks on üle kantud 800 000 rubla, nii et järelkult 1 miljon 300 000 rubla selle oksjoni tuludest on läinud Jõgeva maakonda. Tõsi, siin ei ole kasutatud maakonna vahendajaabi ja maavanem ei ole nende tulude jaotusest osa võtnud. Aga Jõgeva maakonda nimetatud summad oksjoni tuludest on jõudnud.

Kolmas küsimus. Oksjonile eraldatakse langid, mis on mingil põhjusel metsavarujatel jäänud üles töötamata. Kas raiefondi taotlejate vahel on võimalus ka raiefondi ümber jagada? Jaa, on võimalus ümber jagada ja seda ka Jõgeva Maakonnaavalitsus tegi. Ta tegi seda möödunud aasta novembrikuus, suunates asutuste poolt ülestöötamata jäänud langid oma maakonna elanikele. Ja nendele inimestele need langid ka väljastati. Järelikult see protseduur on maakonnaavalitsusel teada ja oleks palve, et kes oma raiefondi üles töötada ei suuda, laseks selle õigeaegselt ümber jaotada. Tervikuna sai Jõgeva maakond vastavalt ressursiministeeriumi korraldusele möödunud aastal riigimetsast 5500 tm raiefondi: Jõgeva metsamajandist 4000, Tartu metsamajandist 1000 ja Kaarepere metsa-katsejaamast 500. Sellest 5500-st kasutati ära 3500 tm. Kasutamata jäi 1500 tm. Täheleb, sellest eraldatud raiefondist, mis maakonnal oli, jäi kasutamata 1500 tm. Muidugi oleks olnud hea, kui maakonnaavalitsus oleks õigeaegselt (novembris-detsembris) teinud selle 1500 kohta ümberjaotuse ja maakonna elanikud oleks saanud selle kätte. Muide, ainukesena kasutasid oma fondi 100-protsendiliselt ära talumehed ja maakonna individuaalehitajad. Nii et ilmselt on seal puudus, aga siin on vaja operatiivset ümberjagamist. Oksjonitel müüdi mitte maakonna raiefondi, vaid metsatööstusettevõtete poolt välja sorditud või üles töötamata jäänud, ükskõik kuidas seda nimetada, raiefondi. Põhiliselt teise majanduse kase ja männi langid, peened jne., raskesti kättesaadavatel kohtadel.

Nüüd kolmanda küsimuse lõpus on märkus. Maakonnale on käesoleval, s.o. 1992. aastal eraldatud 5500 tm, taotlus aga oli 53 500 tm. Maavanematega oli meil Kuressaares nõupidamine selles küsimuses, kuidas garanteerida maakondade sotsiaalobjektid 1992. aastal ehitusmaterjalidega, see tähendab puiduga. Jõudsime seal niisuguse lahenduseni, et metsaametile maakondade poolt esitatud taotlused – üle 400 000 tm – on pehmelt öeldes natuke üle pakutud, maakondade vajadus nii suur ei ole. Siiski suurendasime 1992. aastal ligi 30 000 tm võrra maakondade raiefondi võrreldes möödunud aastaga. See tähendab, et 1992. aastal saavad maakonnad jaotuse korras ligi 100 000 tm. Ja kus maakondades raiefond korralikult ära

kasutati, seal fond suureneb. Kuna aga Jõgeval jäi eelmisel aastal 1500 tm kasutamata, siis praktiliselt temale jäi möödunud aasta fond 5500 tm alles. Kui Jõgeva maakonnas on ka teisi fondisaajaid, näiteks tänavu on valitsusega kooskõlastatud fondisaajate seas EKE süsteem, metsatööstus, metsamajand, ja kui seal tekib raiefondi mittekasutamist, siis muidugi peaks andma nõusoleku, et ta annab selle fondi üle maakonnale ilma mingisuguste takistusteta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel on mõned täpsustused. Kõigepealt esitab küsimuse Ants Paju.

A. Paju

Lugupeetud juhataja, austatud vastaja! Andestage, et ühes maakonnas toimunud fakti peale pidi saal raiskama aega. Härra Tasso, mul oleks aga teile mõned teie vastusest tulenevad küsimused. Otsin seoseid teie vastuses. Teine vastus. Tähendab, oksjon toimus 26. novembril. Te nimetasite, kui suur summa on maakonnale heategevuseks üle kantud. Kas te oskate öelda, kas see on ajaliselt tagantjärele toimunud või nii nagu peaks? Kolmandale küsimusele vastates te nimetasite, et maakonnas jäi 1500 tm üles töötamata. Kas siin on seos toimunud oksjonite ja selle ülestöötamise jõuetuse vahel? Aitäh!

E. Tasso

Mul on olemas siin Tartu metsamajandi õiend nende ülekannete kohta ja ma annaksin heameelega need härra Pajule edasi. Teine küsimus. On küll seost, sellepärast et maavalitsus pöördus metsaameti poole metsaoksjoni peatamiseks põhjusel, et maakonnas asuvatel ettevõtetel on metsa defitsiit, suuremad vajadused jne. Ma rõhutan veel kord, üks päev enne oksjoni toimumist tuli metsaametisse faks palvega peatada oksjon, aga samal ajal oli maavalitsusel üles töötamata raiefond. Ma ei toonud siin spetsiaalseid numbreid, näiteks ETKVL-i süsteem andis ka maakonnale üle oma fondi ja see oli ka veel lõpuni kasutamata, nii et maakonna käsutuses oli sel ajal rohkem raiefondi, kui seda oksjonil müüki läks. Ma ütlen, et siin on vaja koostööd ja meie oleks muidugi maakonnaavalitsusega rahulikult leidnud kooskõla, aga meil lihtsalt ei olnud ühe päeva jooksul võimalik enam muudatusi teha. Teistes maakondades, kus oksjonid on toimunud, meil mingisuguseid probleeme pole olnud. On kokku lepitud ka raha osas, millised koolid ja millised asutused vajavad kõige enam toetust, maavanem on andnud nõusoleku ja vastavalt sellele on raha üle kantud.

Juhataja

Suur tänu! Ma juhin teiste küsimuste esitajate tähelepanu, et infotunnis esitatakse küsimusi ühekaupa. Peeter Lutt.

Üks küsimus, sellele võib järgneda ka teine.

P. Lutt

Lugupeetav juhataja, lugupeetav härra Tasso! Mul on teile päevakohane küsimus. Esiteks. Eesti Vabariigis kehtib kännuraha. Praktiliselt seda ükski metskond ei rakenda. Viimasel ajal on moodi läinud, et kännuraha riiklik taks ületatakse juba 5 kuni 10 korda, kusjuures küsitakse bensiini, diislikütust, õli ja kõike muid sääraseid asju. Siit tuleneb küsimus, kas teie metsamajandid on riiklikud ja kas nad peaksid rakendama riiklikku kännuraha või on antud

vaba voli ükspuha mida küsida, mida sülg suhu toob. Teine küsimus. Pärnumaal on olukord, kus raiutakse metsa ja langid hukuvad, kuid neid lanke peale raiumist ei puhastata. Näiteks 1991. aasta kevadel raiuti lank maha, pool lanki veeti kokku, poolel on siiani risu-räsu laiali. Kas see on metsa ülestöötamine või on see metsa lagastamine? Ja kui ta on lagastamine, kes selle eest peaks siis vastutama? Aitäh!

E. Tasso

Teie küsimus avab väga sügavalt metsaameti poolt kavandatud metsandusreformi olemuse. Nimelt, kui te olete tähele pannud, siis metsaamet taotles riigi nimel metsa valitsejate, s.t. metsavalve (metsaülemad, metsnikud ja metsavaht) eemaldamist majandustegevusest. See tähendab raietest, mis annavad tulu ja likviidset puitu. Selles küsimuses iseenesest peitub vastus, milline peaks olema metsanduse reform. See oli meie eesmärk, et riigiteenija, kasutades oma ametipositsiooni ja õigust riigi vara käsutada, otsustada tema müügi üle, ei ole samal ajal ettevõtlusega tegeleja. Aga kui ta on antud juhul ettevõtlusega tegeleja, siis paratamatult eksisteerivad ja tulevad suusõnalised kokkulepped ja niinimetatud riigivara müük, mis peaks olema seaduslik ja sõltumata ning võrdne kõigile ostjatele. Selle müügi käigus tehakse taolisi ostan-müün-vahetan tehinguid.

Teine küsimus, taoline ülestöötamise viis, kus töötati pool langist üles möödunud aasta esimesel poolel ja teine osa teisel poolel ning praegu on veel metsamaterjalid välja vedamata. Seal on oma töö tegemata jätnud seesama metsavalve. On olemas langi ülestöötamise tähtaeg, see kirjutatakse raiepiletile ja tähtaja lõpus peab olema lank puhas. Kui see puhas ei ole või kui pind on rikutud, tuleb teha vastav märge raiepiletile ja kasseerida sisse trahvid. Antud juhul peaks konkreetselt vaatama, millises metskonnas, millises vahtkonnas, millisel raielangil see tegevus toimus, aga esialgne informatsioon on, et see on ebaseaduslik, seal oleks pidanud rakendada metsavalve trahve.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, värskendame mälu. Infotunni reglement erineb päevakorrapunktide arutelust ja iga saadik esitab ühe küsimuse. Kui kõik on saanud esimese esitada, siis teise ja kolmanda, nii kaua kui aega jätkub. Suur tänu, tundub et kolleeg Ants Paju küsimus on saanud ammendava vastuse, küll aga kolleeg Peeter Lutt esitab järgneva küsimuse. Kuidas on lood maaelanikkonna varustamisel küttepuid, ehituspuidu ja teiste puitmaterjalidega? Ja ka sellele küsimusele vastab metsaameti peadirektor härra Enn Tasso.

E. Tasso

Küsimus on nii hästi sõnastatud, et ma loeksin selle küsimuse ette, see lihtsustaks vastamist. "Praeguse metsamajanduse ümberkorraldamise perioodil on tekkinud olukord, kus maaelanikkond peab käima linnas metsamajandites lunimas küttepuid, ehituspalki ja karjaaia poste, sest kohalikul metskonnal ei ole enam õigust sellega tegelda, linnahärrased Pärnumaal aga suhtuvad üleolevalt maainimeste vajadustesse ja on nõus ainult oksjonite korras puitu eraldama. Millal on võimalik selline korralgedus lõpetada?"

Vaadake, jälle me pörkame kokku metsandusreformi taotluste ja tema tegeliku käiguga ka selle küsimuse juures. Lugupeetud rahvasaadikud! Me andsime möödunud aasta jaanuarikuus välja metsaameti soovituskirja ehk ringkirja, et riigimetskonnad ei tohi enam rakendada vana ligimese koorimise süsteemi, kus kodanik, kes tuli metskonda puitu tahtma, vormistati tööle,

maksti talle palka ja müüdi talle faktiliselt valmismaterjal. Sellise teguviisiga sisuliselt tekkis lisakasum tööle vormistamise kaudu, sest kännuraha ja valmismaterjalide hinnavahe on suurem kui tagasimakstav palk. Sellepärast me keelustasime selle meetodi kasutamise üksikkodanike suhtes. Maikuus tuli metskondadele järgmine kiri, et lamepuitu ja metsariistu anda välja tasuta metsaülema otsustuse järgi inimestele küttepuude varumiseks. Me kõik teame, metsad vajavad korrastamist ja on palju inimesi, kellel lihtsalt ei ole raha, et osta kännu pealt seda metsa. Siis tuli september ja septembris andsime välja käskkirja täiendavast puiduvarumisest, kus kirjutasime järgmise rea: metsamajandite peametsaülematel ja metskondade metsaülematel kindlustada oma tööjõuga hooldamata jäävate hooldus- ja sanitaarraielankide häireteta müük kasvava metsana asutustele, ettevõtetele, organisatsioonidele ja üksikisikutele, arvestades Eesti NSV Riikliku Metsaameti vastavaid soovitusi. Ja siis tulevad need eelnevad kirjad. Ja ma paluksin, et me saaksime teada selle konkreetse metskonna, kus vastati inimesele, et metsaülemal ei ole õigust hooldus- ja sanitaarraielanke kännuraha eest inimesele müüa ja sõidutati teda linna, et me saaksime teha selgeks kaks asja: kas see metsaülem on kirjaoskamatu või on ta ebakompetentne, kuid kui ta on ebakompetentne, siis sellest tuleb teha vastavad järeldused tema sobivuse suhtes oma ametikohale. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Ja nüüd täpsustavad küsimused. Peeter Lutilt küsimused ühekaupa. Esimene küsimus.

P. Lutt

Härra Tasso, rõõm on kuulda, et ka metsaülemaid sarjate nii põhjalikult. Kuid pöördugem uuesti tagasi Pärnumaale, ja pöördume Pärnumaa metsamajandisse ja metskondadesse. Paistab, et te ei ole absoluutselt kursis, kuidas asi tegelikult kohtadel on. Kui me nüüd läheme metsamajandisse seda kütet küsima või üksipuha millist palki, siis seal nõutakse meie käest selle materjali eest kolm korda rohkem kui metskonnas. Samal ajal on Pärnu metsamajandis olukord, kus metsamajandist tullakse metskonda raiuma lageraielanke, kusjuures ei ole välja kirjutatud ei raiepiletit, ei öelda sellest kohalikule metsaülemale ja kohalik metsaülem saab alles juhuslikult teada, kui mehed on metsas või pool lanki on maha võetud. Ma ei näe teie seletuses mingit metsareformi. Oli vanasti kord, kus vald jagas. Vallale anti fond ja vald jagas seda ning metsaülem täitis tema korraldusi, kuid seda praegu enam pole. Nii et teie vastus süvendab minus ainult kahtlust, kas te tegelikku olukorda metsamajanduses siiski teate. Aitäh! Rohkem ma küsimusi ei esita.

E. Tasso

Tegelikus olukorras ongi haakumine reformiga. Vaadake, küsimus on selles, et metskond on samal ajal ka metsa ülestöötaja. Ta on sisuliselt huvitatud lankidest ja puidust, mis on võimalik hooldusraiete käigus üles töötada. Järelkult, kui kodanik tuleb sinna riigiasutusse endale taotlema puitu, siis on küsimus selles, et tuleb ju konkurent. Teine asi – miks hinnavahe on kolmekordne. Jah, tõesti, kännuhinna ja valmismaterjali hinnavahe on selline. Metsamajand saab müüa ainult valmismaterjali, metskond aga ka kännuhinnaga, tähendab kasvava metsana, ja see on loomulik. Ülestöötamise ja transpordikulutused on täna niisugused, et hinnavahe tekib. Me oleme väga hästi kursis, et näiteks metskonnad ei taha inimestele müüa metsamaterjali. Me oleme pidanud mitmeid nõupidamisi, kutsunud neid metskondi välja, kes ei ole münud kodanikele kasvava metsana hooldusraielanke.

Juhataja

Suur tänu, Peeter Lutt! Teine küsimus.

P. Lutt

Lugupeetud härra Tasso! Mida rohkem te räägite siin saalis, seda rohkem saab mulle isiklikult selgeks, et te ei tea, milline on olukord Eesti Vabariigi metsades. Te ei tea seda. Kas sihilikult või meelega, aga te ei vasta sellele küsimusele, mida ma teie käest küsisin. Ja mul jääb kahetsusega nentida, et see reform, mida teie praegu vabariigis reklaamite, ei ole reform. See on midagi muud ja selle alusel tahetakse veel kord ehitada üles üks suur kolhoos, kus jääb täielik monopol ainult ühe või kahe inimese kätte. Suur tänu teile! Annaks jumal, et te selle asja peataksite!

E. Tasso

Jah, ma võin rahustuseks öelda, et sisuliselt on see reform peatatud ja vastavalt keskkonnaministri käskkirjale, mis ilmus möödunud nädalal, toimus lihtsalt metskondade ümbernimetamine iseseisvateks metskondadeks, kusjuures arvuline koosseis jääb samaks ja suhetes ei muutu midagi. Kõik metsamajandi õigused käesoleval ajal lähevad täielikult üle metskonnale, põhimõtted metsamajanduses säilivad ja probleemid ka. Härra Lutt küsis, kuidas oli selle raiumisega, kus raiepiletid välja anti. Me andsime piisava vastuse "Pärnu Postimehele" taolise teguviisi kohta ja organisatsioonilised küsimused lahendatakse metsamajandi likvideerimise käigus. Ma mõtlen meeste personaalseid küsimusi.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja! Kas teie ametkond omab kontrolli Eestist väljaviidava tehnilise puidu, sealhulgas ka paberipuidu koguse üle? On levinud arvamus, et viime välja noort kasvuaegset metsa, millega tekitame suurt potentsiaalset kahju tulevasele metsafondile. Lisaks on praegu kujunenud olukord, kus kasvatame ja müüme metsa ainult selleks, et osta saage ja muud kallist tehnikat. Siin tekib otsekui nõiarõng. Eestis ennesõjaaegsel perioodil oli mets riigi üheks põhiliseks tulusaamise allikaks. Mismoodi teie kui ametkonna juht näete ette metsakorralduse sellist sisseseadmist, et see tuluosa saaks uuesti kasvama riigi heaks?

E. Tasso

Esimene pool küsimusest, et viime välja noort kasvujõus metsa. Sellele oleks vastus järgmine. Tavaliselt rajatakse metsakultuure umbes 3000, 3600 kuni 4000 taime hektari kohta pluss looduslik külv, nii et meil on 10–15 aasta pärast teatud etapis pärast raiet hektaril 12 000 – 13 000, olenevalt kasvukohast võib-olla ka 20 000 puud. Ja lageraiesse jõuab sellest 400–600 puud. See tähendab, et ülejäänud puud langevad kasvuajal, umbes 100 aasta jooksul välja. Ja nüüd on tehnika küsimus, kas me selle puidu, mis loomulikus konkurentsivõitluses kasvuaja jooksul välja langeb, toome välja või laseme minna looduslikku ringlusse tagasi. Ja põhimõtteliselt on siiski peetud maailmapraktikas seni otstarbekaks see puit võtta kasutusele ja teha nn. hooldusraie. Meil on tänase päeva seisuga hooldusraietega hooldamata metsi kuskil üle 100 000 ha. Ja nagu te näinud olete, on seal küllaltki palju väljalangenud puitu, juba kuiva, varisenud, poolvarisenud ja mädanemisprotsessidega puitu. Selle oleks pidanud kõik välja tooma veel siis, kui ta oli eluterve ja elujõuline.

Kas ekspordi pärast? Ma vastaksin sellele niimoodi. Siin on väga oluline vahe mahtudel. Normaalaastal, kui omandireformi aluste seaduse § 13 ei toiminud, siis olid meil metsakasutuses teised normid ja keskeltläbi me aastas raiusime hooldus- ja vahekasutusraietelt pluss lageraietelt kokku 3,2 miljonit tihumeetrit. Sellest veeti ekspordi 200 000 – 220 000 tihumeetrit. Selle eest (ma rõhutan veel kord – 3,2 miljonist 220 000) toodi tõesti sisse töövahendeid metsavarumisele. Toodi sisse hüdrotõstukeid, mootorsaage. Me oleme proovinud pakkuda meestele ka tol ajal kodumaiseid, täna importsaage "Družba", "Taiga" ja "Uraal", kahjuks mehed ei taha nendega hästi töötada. Järelikult see inimene, kes metsas tööd teeb, vajab paremat töövahendit. Ma rõhutan veel kord, see ekspordimaht ei ole eriti suur. Täna lihtsalt ei ole enam mehi, kes kõitega tõmbaks palke koormasse ja kes käsisaega metsas töötaks. Kahjuks ta nii on, sinna me oleme jõudnud. Ise me neid teha ei suuda, järelikult on ainult üks võimalus – sisse osta.

J. Kass

Lugupeetud metsaameti esindaja! Kuidas on praegu Eesti Vabariigi Valitsuse praktikas sätestatud järgmine küsimus: kas metsatöötlemise ettevõtetel on võimalus luua otsesidemeid, kaubandussidemeid otse välismaaga, näiteks Skandinaavia riikidega, või on selleks ette nähtud konkreetsed vahendajad Eestis? Küsimus on selles, et tihti on otsesidemete puhul võimalik saada tihumeetri eest tunduvalt kõrgemat hinda kui vahendajate kaudu. Tänan!

E. Tasso

Konkreetne ettevõtte ostab riigi käest kasvava puu kännuraha eest, sellest momendist alates muutub see kasvav mets ettevõtte omandiks. Ettevõtte käsutab seda nii nagu tema käsutuses olevat diislikütust, elektrienergiat ja muid toormaterjale, see allub riigis kehtivatele majandusseadustele. Tähendab, riik ei saa kontrollida sellest hetkest, kui ta on kännuraha maksnud, enam selle materjali kasutust, seda peab juba majandus ise tegema. Tähendab, leidma efektiivsed teed. Kui see kasutus ei ole efektiivne, tuleb reguleerida kännuraha, sundida ettevõtet seda materjali maksimaalselt kasutama. Järelikult on ka ettevõttel õigus oma toodangu osas minna välissidemetele, kuid siin on oma nüansid. Praegune praktika näitab seda, et kohtudes Skandinaavia ettevõtetega pakub üks Eesti ettevõtte teisest madalamat hinda. Tähendab, mingisugune riiklik regulatsioon oleks vaja 1992. aastal rakendada, nii nagu ta on teistes maades. Lepitakse kokku mingisugune hinnatase, millega Eesti ettevõtted puitu müüvad, et ei tekiks teise ettevõtte toodangu hinna osas alapakkumist, tekitades sellega tervikuna kahju. See küsimus on tõesti praegu selge, mingisugusel tasemel peaks riigis kokku lepitama hinna miinimumtase, nii teevad ka Soome ja Rootsi firmad.

Juhataja

Tänan väga, härra Tasso! Rohkem küsimusi ei ole.

Järgmisena tuleb vastamisele veel rida küsimusi, mida on esitanud saadikud Raig, Hänni ja Laar. Need puudutavad talupidamist ja selle edendamist. Ma palun, kaubandusminister härra Sikkal!

A. Sikkal

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Ma alustaksin teisest küsimusest, sest esimese küsimuse vastajaks on rahandusminister Rein Miller ja Eesti Pank. Teine küsimus puudutab

talunikele realiseerimata jäänud ehitusmaterjali 1991. aastal. Selle kohta ma võiksin öelda, et 1991. aastal kehtis veel 80-protsendiline riigi tellimus ehitusmaterjalidele ja seoses sellega tehti jaotuskavad maakondade lõikes, maakondade taluliitude lõikes, ja nende ehitusmaterjalide põhilisteks realiseerijateks olid "Eesti Taara" ja ETKVL-i piirkondlikud kauplused, kes maakondade taluliitude jaotuskavade alusel pidid realiseerima need ehitusmaterjalid konkreetsetele talunikele. Küsimuses on väidetud, et eelmisel aastal jäi talunikel saamata ligi pool ehitusmaterjalide fondist. Ma ei saa nimetada seda väidet päris õigeks, sest möödunud aastal realiseeriti 70% silikaattelliseid, 10% efektiivtelliseid, ehitusmaterjale realiseeriti keskmiselt 80%. See on muidugi number, millega kiidelda ei tohiks, kuid realiseeriti proportsionaalselt sellele, mida said endale jaemüügiga tegelevad kauplused, ehitusmaterjalide tööstusettevõtted, selle võrra oli ka eelmisel aastal ehitusmaterjalide tootmine planeeritust väiksem.

Küsimus oli ka selle kohta, kas on need vahendajad või kauplused õiged, kes müüsid talunikele eelmisel aastal materjale. Oli valida ainult monopoolsete vahendajate vahel. Kas see oleks olnud "Agrovarustus", nagu esialgu soovis Talunike Liit, või neetsamad "Eesti Taara" või ETKVL, igal juhul oleks olnud tegemist ühede ja samade tsentraalsete müüjatega piirkondades. Tänavu ehitusmaterjalidele, nii nagu paljudele teistelegi toodetele, riiklikku tellimust ei ole. On olemas ainult valitsuse 20-protsendiline esmaostuõigus, sealhulgas ka ehitusmaterjalidele, mis läheb aga põhiliselt vabariigi vahetusfondi moodustamiseks ja kaitsejõududele vastavate ehitiste rajamiseks. Ehitusministeeriumiga on antud kooskõlastada soovitus ehitusmaterjali tootvatele ettevõtetele, kus on maakondade ja ehitusmaterjalide kaupa tehtud ettepanek ettevõtetele realiseerida need materjalid vastavalt Talunike Liidu poolt tehtud ettekirjutustele või soovidele.

Küsimus on veel selle kohta, mida on teinud Eesti Vabariigi Valitsus, tõkestamaks ehitusmaterjalidega spekulierimist. Ma ütleksin seda, et praegu kehtib ehitusmaterjalidele vaba hinnakujundus, tootja tulud nagu ka vahendajate tulud kuuluvad maksustamisele. Tegemata on jäänud selles osas ilmselt maksuameti töö tugevdamine, et need ülikasumid maksustada, et nende maksude arvel saaks täiendust riigi eelarve ja riigi eelarvest, kui Ülemnõukogu seda otsustab, anda dotatsioone talunikele nendesamade ehitusmaterjalide ostmiseks. Teise punkti kohta oleks mul kõik.

T. Mets

Härra minister, siin oli praegu juttu ehitusmaterjalidest, mis on jäänud talunikele eraldamata või on meil kätte saamata. Kuid kas teie ministrina ja valitsuse liikmena võiksite meile selgitada, millest siis ikka on kujunenud selline enneolematu fantastiline hind (näiteks silikaat maksab 10 rbl. tükk, tuhaplokk maksab 60 rbl.)? Järelikult on juba tekkinud olukord, et maal igasugune ehitus absoluutselt lakkab. Ja kui see ehitus olekski, siis ma ei kujuta ette, missuguse hinnaga, mis kuldmunad ja asjad ning missugune toodang peaks sealt tulema. Kas teie valitsuse liikmena saate reguleerida seda väljakujunenud absurdset hinnamehhanismi?

A. Sikkal

Ma arvan seda, et hinnad võivad olla kas vabad või siis tõesti 100-protsendiliselt reguleeritud. Samal põhimõttel, nagu vanasti olid meil riiklikud hinnakirjad kõikidele kaupadele. Ei saa öelda, et osa kaupade ja teenuste hinnad on vabad, aga teisel osal on fikseeritud. See tähendab seda, et kui on tegemist fikseeritud hindadega, tuleks meil hakata rahva tulusid riigieelarve kaudu väga tugevalt ümber jagama. Eelmise 50 aasta kogemus nende tulude ümberjagamisel

on olemas ja kuhu me sattusime? Sattusime olukorda, kus me praegu oleme. Ma siiski ei näe praegu, et küsimus on ainult ehitusmaterjalides ja ainult talunike ehituses. Ma kujutan ette, et näiteks needsamad liha- ja piimahinnad on läinud edasi väga samalaadses proportsioonis kõikide teiste hindadega. Kui varem sai riikliku kokkuostu kaudu ühe sea eest 230 rbl., siis praegu saab 1500 rbl. Kui varem maksis tellis 10 kopikat, maksab ta nüüd sellevõrra rohkem. Nii et hinnad ajavad üksteist taga. Ja nähtavasti meie ei ole ikka saanud neid paika või see turg ei ole neid hindu paika raputanud.

Juhataja (M. Lauristin)

Aitäh! Palun, proua Viirelaid!

H. Viirelaid

Austatud juhataja, lugupeetud minister! Kas teie kui valitsuse liige võite öelda, millal jõuab Ülemnõukogu saali tarbijakaitse seaduse eelnõu? Aitäh!

A. Sikkal

Me ise peame seda ka väga vajalikuks. Kuna tarbijakaitse seaduse eelnõuga tegeles endine kaubandusministeerium, nüüd on meil uus kaubandusministeerium, siis tarbijakaitse seaduse küsimus on meil sees ka kaubandusreformi kavas ja me püüame selle esmajärjekorras võtta täitmisele või ettevalmistamisele. Ta oli meil ju ühes versioonis olemas. Nähtavasti me peame seda praegu forsseerima.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra minister! Palun selgitage, mispärast ühes kaupluses on ühed hinnad, aga teises sama kauba eest teised. Näiteks ma käisin möödunud nädalal Narva kaupluses. Pudel õlut "Kuldne Oder" maksis 9.45, aga kaupluses "Ookean" maksis seesama pudel juba 11.50. Kui seletada seda transpordikuludega, siis nende kaupluste vahe on umbes 400 m. Kuidas seda arvestatakse? Tänan!

A. Sikkal

Jah. Merivälja kaupluses maksis "Kuldne Oder" 14 rbl. Kolmas hind veel juurde. Täheb, riiklikus kaubanduses on praegu piiriks toidukaupade müügil 15% juurdehindlust ja 10% käibemaksu. Kuid küsimus on ka selles, milliste kaubastute ja millist teed mööda praegu see kaup jõuab kauplusse. Eelmise aasta oktoobrini kehtisid ka kindlad reeglid kaubandusliku juurdehindluse kohta vahendusorganisatsioonidele. Eelmise aasta oktoobris need piirangud likvideeriti. Praegu on hindade küsimus, õigemini hindade reguleerimise küsimus, uuesti valitsuse päevakorras. Kuid ma arvan, et mingite kindlate kohustuslike protsentidega, mida saab võtta vahendustegevuse pealt, me kaugele ei jõua. Ma arvan, et ainuke võimalus on ikkagi nende ülikasumite maksustamine, tulude ümberjaotamine. Ja selles suhtes ma olen optimist, et siiski need õllehinnad paneb turg ise paika.

Juhataja

Aitäh, härra Sikkal! Härrade Raigi ja Laari ning proua Hänni küsimuste seas on ka rahandusministrile ja Eesti Pangale adresseeritud küsimus, mis puudutab Ülemnõukogu poolt

vastuvõetud otsust 90 miljoni rubla ulatuses laenu andmisest talumeestele. Palun, kumb teist tuleb vastama? Või vastate mõlemad? Vabandust, härra Kallas! Härra Sikkal soovib vastata ka küsimusele põllumajandustehnikast, mul on siin küll märgitud, et sellele vastab härra Nigul.

A. Sikkal

Kui vastab härra Nigul, siis on hea. Ma lihtsalt ütleks kommentaarina selle kohta, et nii nagu kütuse osas, nii ka põllumajandustehnika või ükskõik mille osas peaksime endale ükskord selgeks tegema, et maailmas puudust ei ole. Hommepäev võiks olla kõikvõimalikud traktorid, kombainid, külvikud, kütus paigas, seal kus on vaja, ainuke asi on see, et meid hakkab järjest kimbutama rahapuudus, meil pole millega selle kraami eest maksta. Ja mis puudutab põllumajandusmasinate hankimise kava, siis ma võin öelda küll, et näiteks selles viimases Eesti–Vene kaubavahetuslepingu versioonis on olemas tõesti üks ilus lisa, kus on sees põllumajandustehnikat nii koguseliselt (traktoreid ja veoautosid vähem) kui ka summaliselt – miljonites dollarites. Kuid kuna Venemaa valitsusel pole enam olemas kohustuslikku riigitellimust, järelikult pole olemas ka Venemaa valitsuse poolt kohustuslikke hankeid selle tehnika osas ja need lisad on siiski praegu kvoodid, mille alusel Eesti ettevõtjad saavad kaubelda Venemaal ja sealt osta. Kuid nagu te teate, need hinnad ja eksportkaubad lähenevad juba sellele tasemele, kus ilmselt tuleks tõsiselt mõelda, kas osta seda tehnikat sealt või mujalt. Ja küsimus tekib meil rahas: kas on talunikel ja põllumeestel see raha olemas või on riik nii kindel oma põllumeestele, et suudab tagada nendele krediitid välisvaluutas, mille eest ostetakse see tehnika, kuid, tuleb endale ka aru anda, et need krediitid tuleb kõik tagasi maksta. Ma siiski olen arvamusel, et see aeg, kus me räägime tükkidest, tonnidest ja kilomeetritest, kipub mööda minema ja me peame väga tõsiselt vaatama, kuidas me saame neid asju rahaga reguleerida. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Ja kuna jutt läks krediitidele, siis ma paluksin nüüd kõnepulti Siim Kallase.

S. Kallas

Austatud Ülemnõukogu! Teema on 90 miljoni kasutamine, mille Ülemnõukogu eraldas taludele krediidi andmiseks. Selle kohta võib anda üsna üksikasjalist informatsiooni. 23. detsembril jõudis Eesti Panka Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus lisaeelarves ettenähtud reservist raha eraldamise kohta Eesti Pangale ja 11. veebruaril tehti esimene laenuleping Kohtla-Järve Sotsiaalpangaga. Nii et selles vahemikus töötati välja laenude andmise kord, kooskõlastati see põllumajandusministeeriumi ja Talupidajate Keskliiduga. Kooskõlastamine toimus mitmel, mitmel koosolekul ja see oli pikk protseduur. Käesolevaks ajaks on välja antud ressursse juba kuuele pangale, laenuleping on välja saadetud 15 pangale. Need kuus pank, kuhu on ressursse üle kantud, on Jõgeva Maapank, Rakvere Maapank, Keila ja Viimsi pank, Kohtla-Järve Sotsiaalpank ja Jõhvi Ühispank. Veel võin öelda informatsiooniks nii palju, et kohe, kui see otsus tehti, kandis Eesti Pank üle Maapangale 10 miljonit rubla avansiks, et saaks hakata kohe talupidajatele laenu välja andma. Sellest on praegu viimaste andmete kohaselt (täpsemalt 4. veebruarist on meil kiri) kasutamata üle 3 miljoni rubla. Nii on toimunud selle 90-miljonilise laenu korraldamine.

Kuid ma tahaksin seda asja natuke valgustada teisest aspektist, ja see aspekt on seotud krediidi olemuse mõistmisega. Ja ma väidan, et seda mõistmist meie ühiskonnas väga palju ei ole. Me kõik üheskoos tahtsime anda tegelikult talupidajatele tagastamatut abi, aga kuna ajad on

muutunud, siis me nimetasime selle krediidiks. Ja selles on põhimõtteline vastuolu, mis tekitab nõrdimust, arusaamatust, sest ühe krediidi väljaandmine ei ole mitte lihtne protseduur, liiatigi veel krediidi, mis antakse välja panga põhikapitalist, antud juhul Eesti Panga põhikapitalist.

Lugupeetud rahvasaadikud, kes selle küsimuse esitasid, küsivad: miks ei võidud krediite eraldada sissetöötatud süsteemi kaudu Maapanga vahendusel? See sissetöötatud süsteem ongi tagastamatu abi, krediidi probleem algab tegelikult krediidi saamisest. Suur osa meie käsitlest üldse ongi selline, et kõik räägivad sellest, kuidas saada krediiti, aga kuidas ta ikkagi tagasi makstakse? Eesti Panga juhina, kes vastutab teie ees Eesti Panga töö asjus, küsite teie mõne aja pärast, kus see 90 miljonit on? Või kus on see või teine raha. Meie peame selle kohta andma ammendava vastuse, kuidas see raha tagasi laekub, millal laekub, millised on protsendid ja kuidas selle haldamine käib. Juba praegu levitatakse niisugust juttu talumeeste seas ja pankades, kes haldavad seda krediiti, et pole häda midagi, see krediit kustutatakse. Ma tahaksin siiski teada, kustkohast mõeldakse kustutada osa Eesti Panga põhikirjafondist. Mulle tundub, et selline mõistmine on sügavalt väär ja nii on see vastuolu 90 miljoni ümber. Kahtlemata oleks Eesti Pank võinud tegutseda kiiremini, kahtlemata oli meil viivitusi ja kahtlemata oleksime pidanud, kui see otsuse langetamine oli, väga põhjalikult seda kaaluma, et talumehed tõesti raha võimalikult kiiresti kätte saaksid, ja nähtavasti mitte vormistama seda sellisel kujul, krediidina. Niipalju on mul öelda selle probleemi kohta.

Juhataja

Aitäh! On lisaküsimusi? Palun, Ivar Raig.

I. Raig

Härra Kallas, meie küsimuses olid veel mõned alaküsimused. Eelkõige ma tahaksin teada teie arvamust selle kohta, et kas tänu sellele viivitusele krediitide väljaandmisel, mille tõttu läks väga suur osa sellest rahast tuulde inflatsiooni tõttu, on mõeldav nende krediitide asendamine mingil kujul? Teiseks, kas selle raha andmine Eesti Panga põhikirjafondi oli kõige õigem käik, mida Ülemnõukogu tegi, kas ei oleks võinud Eesti Panga põhikirjafondi moodustada teistest allikatest? Tänan!

S. Kallas

Viimasele osale ma vastasin, tõepoolest see otsus nähtavasti ei olnud mõistlik. Mina ise olin selle asja juures ja andsin oma nõusoleku selleks, see on meil nagu ühiselt otsustatud asi. Oleks Eesti Pank tookord öelnud, et need raskused tulevad, aga me ei osanud neid ette näha, meiegi soov oli see, et talupidajad saaksid raha, et hakkaks toimima normaalne majandusmehhanism. Nähtavasti oleks tõesti mõistlik olnud see asi teisiti korraldada, ma leian, et eelkõige otsese eelarvelise finantseerimise kaudu. Mis puutub kompenseerimisse, siis laenu andmise mehhanism, laenu protseduur ei näe ette täiendavat laenu, ressurside andmist inflatsiooni korvamiseks. Maalimas tehakse küll laenulepinguid, kus inflatsiooni arvestatakse laenu protsendi juures, laenu intresside juures, kuid antud juhul on intresside probleem teistmoodi lahendatud, fikseeritud intressiga. Nii et meie näeme seda mehhanismi ainult sellisel kujul, et vaadata läbi eelarve jäägid, leida sealt midagi, kui on võimalik, kuid ma tean, et see olukord on pingeline.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra Kallas! Tulevikus tuleb ikka rohkem ja rohkem eelarvest hakata toetama talusid, nii nagu seda tehti 30. aastate alguses. Kuidas peate ratsionaalseks seda süsteemi käima panna? Eesti Panga ülesannete hulka see tõesti ei kuulu. Ja kas ei saaks seda tehtud viga selle 90 miljoniga praegu ära reguleerida ja anda raha siiski üle nendele pankadele, kes tegelevad maainimestega? Aitäh!

S. Kallas

Praegu see 90 miljoni protsess nagu kulgeb omasoodu, vastav kord on välja töötatud, nii et laenulepingud sõlmitakse, rahad kantakse üle. Ma arvan, et selle juurde uuesti tagasi tulla, kas seda korda ümber tegema või mingil muul moel, ehk ei ole mõtet. Mis puutub aga talumajanduse toetamisse, siis see on üks väga raske küsimus ja see on suures osas ka poliitiline küsimus. Kahtlemata maailmas toetatakse talumajandust eelkõige tema sotsiaalsete väärtuste pärast ja ka meil nähtavasti on see ajakohane, kuid siin tuleks lahutada kaks asja. Efektive talumajandus on suuteline võtma mingi osa laenu ja maksma seda tagasi normaalse intressiga, toimub normaalne suhe pankade ja majandite või pankade ja majandusüksuste vahel. See nähtavasti ei vaja erilist reguleerimist. Küll aga vajavad talud mitmesuguseid stardilaene ja stardifinantseerimist. Stardifinantseerimine on mõeldav eelarve kaudu vastavate summade eraldamisega ja on mõeldav ka intressi katmine pankadele, see on asi, mille kallal tuleb veel töötada. On võimalik niisugune asi, et eelarvest toetatakse ja kaetakse teatud intresside vahe, tähendab, pangad saavad anda madalama intressiga laenu. Niisugust asja on tehtud, niisugust asja tehti ka Eesti Vabariigis enne Teist maailmasõda.

Mis veel on võimalik teha ja mida nähtavasti me peame hakkama tegema, on ikkagi need nn. pikad laenud, milleks praegu Eesti Pangal mehhanism puudub, kuid meie initsiatiivil luuakse peatselt investeerimispank Eestis just niisuguste pikkade krediitide käsitlemiseks teatud riiklike garantiidega. Võib ka kujundada eraldi mehhanismi Eesti Panga kaudu, võib luua hüpoteegipanga (Eesti Pangal ei ole midagi selle vastu), mis juba annab pikaajalisi laene madala protsendiga ja kus on siis omamoodi garantiide süsteem, mis laseks vältida rahaturu kõikumisi ja ei sea seda talumajandust löögi alla, kui midagi juhtub. Aga see süsteem vajab väljatöötamist ja kahtlemata meie omalt poolt toetame kõiki talupidajate organisatsioonide initsiatiive, mis on suunatud sellise laenumajanduse korraldamisse, mis on suunatud omakorda talumajanduse edendamisele.

T. Mets

Lugupeetud Eesti Panga president! Ma esitaksin teile tõesti ainult ühe küsimuse. Nimelt, minu poole on pöördunud väga paljud isikud ühe ja sama küsimusega. Ja selleks on: milliseks kujuneb aastate eest soetatud 3-protsendiliste riigilaenuobligatsioonide saatus? Võib-olla te olete isegi ajakirjanduses avaldanud ja inimestel on tähele panemata jäänud, aga olge hea, palun, korra see teema veel kord üle!

S. Kallas

3-protsendilisi riigilaenuobligatsioone on mõeldav käsitleda analoogsel alusel sularahaga, kuna nad on ilma nimeta ja seetõttu neid ei saa käsitleda analoogselt hoiustega. Milliseks kujuneb meie poliitika sularaha ja hoiuste suhtes rahareformi käigus, on praegu ilmselt veel natuke vara öelda. Võin ainult öelda, et sularahasse suhtumine on kindlasti palju halvem kui hoiustesse.

Juhataja

Aitäh! Ma siiski paluksin saadikuid jääda esitatud küsimuse temaatika raamidesse! Palun, härra Parder.

E. Parder

Lugupeetud eesistuja ja lugupeetud Eesti Panga direktor! Ma tulen ikka selle 90 miljoni juurde tagasi. Täna hommikul olid minu juures Läänemaa mehed ja nad rääkisid, et Haapsalu pank nähtavasti ei võta enda peale selle laenu jagamist. Mis nendega saab? Haapsalu ei ole ainus.

S. Kallas

Ma ei oska seda öelda. Selle laenu puhul on probleem selles madalas intressis, mis on ette antud. Tuleb siis leida mõni teine pangaasutus. Ma ei oskagi konkreetselt öelda, tuleb nagu sundida kedagi seda laenu korraldama. Selleks ei ole nüüd ka õigeid abinõusidki, mitte ainult seda, kas see põhimõtegi on õige. Kuid siiski loodame, et enamuse panku siiski sõlmib need laenulepingud ja hakkab selle laenu andmist korraldama. On Läänemaal ka teisi panku, kellega tuleks rääkida. Me ei anna ju laenu ainult Maapangale, vaid kõikidele, kes tahavad talumeestega tegelda. Nii et minu arvates siin tuleks kohapeal veel kord nende pankadega läbi rääkida, ka Lääne-Eesti pangaga, ja siis meie poole pöörduda. Siis mõtleme, mida edasi teha. Võib-olla leiame mingi muu kanali.

A. Tamm

Austatud eesistuja, austatud Eesti Panga president! Austatud kolleegid! Ma arvan, et me kõik mäletame seda vana-aasta lõpu istungit, kui kõne all oli see 90 miljonit ja kui Eesti Panga nimel härra Uluots põhjendas, miks see krediit peab minema läbi Eesti Panga. Just krediit, ma ei tea, kus on härra presidendile ilmutatud, nagu arvaksid talumehed, et see on tagastamatu abi. Ei, seda võeti kui krediiti, nii nagu seda viimase kolme aasta jooksul on pankadest saadud, kas lühiajalise või pikaajalise krediidina ja nii nagu nende eest on pangaprotsenti makstud. Aga ma informeeriksin härra presidenti küll sellest, et 11. veebruaril ma istusin pangas teie ametimeeste juures nendel n.-ö. käest kinni võttes, et nad selle lepingu Kohtla-Järve Sotsiaalpankaga sõlmiksid, aga täna hommikuse seisuga ei ole Jõhvi Sotsiaalpanka vahendeid üle kantud. See on pank, kellega te sõlmisite esimese lepingu. Siit ka minu küsimus. Toosama ametimees härra Maisa ütles, et kvoot on jaotatud vaid 80 miljoni peale, et seda 10 miljonit ei jaotata mitte kunagi talunikele, see jääb teenima tasa seda madalat protsenti, et nii väikse protsendiga kui kolm ei olegi võimeline Eesti Pank laenu väljastama. Palun selgitage seda probleemi!

S. Kallas

Mis puutub sellesse algusesse, siis ma ütlen, et mina olin selle otsuse tegemise juures ja andsin härra Uluotsale omapoolse nõusoleku, et seda asja just nii teha. Vastutus jaguneb siin võrdselt igal juhul ka meie peale. Mis puutub nüüd sellesse viimasesse väitesse, see vajab kontrollimist, sest minule kanti ette, et laenuressurs on üle kantud. Ma pean seda lihtsalt kontrollima. Mis puutub sellesse viimasesse väitesse, siis niisugust seisukohta Eesti Pangal ei ole ja see on nähtavasti meie spetsialistide oma arvamus, mingit niisugust kava seda laenu kuidagiviisi omale jätta meil ei ole.

A. Tamm

Teie vastusest tulenevalt ma küsin: kas te siis olete suutelised see 10 miljonit ka koheselt välja jagama? Ja näiteks seesama konkreetne juhul. Jõhvi Sotsiaalpank küsib põhjendatult 1,3 miljoni asemel, mis te talle andsite, 3 miljonit. Öeldakse, et ei ole ressursse. Kas te suudate selle ära korraldada lähipäevadel? Aitäh!

S. Kallas

Vaadake, nüüd ongi see küsimus, et mis alusel see ressurss antakse. Jaotus on tehtud koos Talupidajate Keskliiduga. See summa on jaotatud koos ära, need kvoodid on kokku lepitud, härra Leetsaar on selle viseerinud ja minu arvates ressursi taha asi ei tohiks jääda. See tähendab, et kui täiendavad taotlused on, siis tuleb need täiendavalt ka läbi vaadata. Ma ei oska nii viisi vastata. Ainuüksi taotlusest nähtavasti ei piisa. Sellisel juhul peab olema selleks põhjendus, et saada see summa. Minul on siin Kohtla-Järve Sotsiaalpankale kirjas 1,3 miljonit ja see on kooskõlastatud Talupidajate Keskliiduga.

A. Tamm

Aitäh! Ma sain aru teie vastusest, et see 10 miljonit tõesti jaotatakse täiendavalt ära. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Palun, Ivar Raig, teine küsimus.

I. Raig

Ma tänan! Härra Kallas, te viitasite härra Leetsaare viseeringule, kuid see toimus ju hiljem, kui raha oli Ülemnõukogu poolt juba eraldatud ja tal ei jäänud muud midagi üle, kui see laenude andmise meetodika kooskõlastada. Aga ma siiski küsin veel kord teile kirjalikult esitatud küsimuse kordamisena, et miks ei võinud siis neid krediite jagada endiselt Maapanga süsteemi kaudu, kust need krediidid oleksid saanud kiiresti kätte ja oleks saanud seda raha kasutada. Nagu selgub, praegu seda raha kasutada ei saa. Ja nüüd on selgunud ka meil, nagu te ise ütlesite, süüdlased, härrad Uluots ja Kallas, kes selle otsuse tegid, aga talunikud küsivad nüüd nende meeste käest, miks nad ei saa krediiti. Ja mis selle asemel talumehed nüüd saavad? Kas nad saavad mingisugust kompensatsiooni nendele nii moraalselt kui ka majanduslikult tekitatud kahju eest? Tänan!

S. Kallas

See on pigem rohkem kommenteeritav. Ma vastasin, et selle 90 miljonit saavad talumehed igal juhul kätte, rohkemat ei oska ma praegu midagi lisada siia. Ja Maapanga endine süsteem on just nimelt üles ehitatud ikkagi praktiliselt protsendita rahade jagamisele, mis ei ole tänapäevases mõistes krediidimehhanism. Krediidi puhul tehakse ikkagi leping ja peab olema väga selge, kuidas see raha tagasi saadakse.

Juhataja

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole.

Asume nüüd samade autorite järgmise küsimuse juurde, mis puudutab ikkagi põllumajandustehnikat. Me juba kuulsime osaliselt härra Sikkali seisukohta, kuid küsimuses

räägitakse ka masinate tootmisest. Ma paluksin, kas härra Kaaristu on valmis vastama sellele küsimusele ja samuti ka härra Nigul? Palun, härra Kaaristu.

K. Kaaristu

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Põllumajandusmasinate tootmisest talunikele. Tähendab, vastavalt kokkuleppele koordineerib kogu põllumajandustehnika tootmist põllumajandusministeerium ja vastavalt sellele oleme ka koostanud plaanid. Praeguses situatsioonis oleme eristanud nagu kahte etappi. Kõigepealt nr. 1 on see, et tänavu kevadel saaksid kõik künda ja maad harida. Selge see, et traktorit ja kombaini Eesti tööstus praegu selle kahe kuuga ei valmista, kuid mingi tühise poldi või elementaarse detaili taha see aktsioon seisma ei jääks. Selle jaoks on ka side loodud põllumajandusministeeriumiga.

Teine küsimus on, mis saab edasi. Tähendab, põllumajandusministeeriumis on olemas täielik informatsioon, mida meie talumees vajaks tööstuselt või siis sisseostu teel. Ja vastavalt sellele oleme kohtunud ka ettevõtete juhtkondadega. Praegusel etapil ettevõtete juhtkonnad tutvuvad vastavalt graafikule põllumajandusministeeriumi materjalidega, et ühiselt lahendada tootmisküsimust. See muidugi pole n.-ö. turumajandusele omane, aga niikaua kui see turumajandus meil ei toimi, niikaua me peame seda riiklikult koordineerima ja juhtima, kuna ka ettevõtted üldjuhul on ju riigi omad. Siis oleme ka kalkuleerinud majanduslikult, sest selge see, et metalli sisuliselt rubla eest enam ei tule. Kui me ka saame seda Venemaalt, siis tuleb vastu anda toiduaineid või midagi muud, mida koteeritakse kui dollarikaupa. Aga kalkulatsioon näitab, et siiski tasub toota teatud seadmeid. Nende seadmete näidised on ka Eestis enam-vähem olemas, nii et need ettevõtted saavad näidised oma kätte, et alustada nende katsetootmist. Kaugemaleulatuvates plaanides näeme muidugi ette turumajandusele üleminekut ja näiteks on ettepanek anda tehas "Võit", kes on meie põllumajandustehnika tootmistehas, rendile nendele, kes esitavad kõige parema idee põllumajandustehnika tootmiseks. Need konkursitingimused kuulutatakse varsti välja ja siis püüame selle konkursi läbi viia. Samuti on olnud side meie põllumajandusülikooliga Tartus ja ka seal on terve rida häid ideid. Proovime ka neile leida paremat tootmisbaasi, et kas või siis katseliselt toota ja realiseerida meie põllumeeste ideid. Ka on side välisfirmadega. Konkreetselt homme on kuulus firma "Valmet" siin, kellele me pakume meie haldusesse tulnud endise liiduettevõtte tootmishooneid, kus on 5000 m² tootmispinda ja vastavad elementaarsed seadmed olemas. Ka siin on üks meie tingimus, et kui firma "Valmet" saab need hooned enda kasutada, siis suunab ta põhitoodangu just meie põllumajanduse ja talutehnika arenguks. See oleks lühike informatsioon selles küsimuses.

Juhataja

Tundub, et selgitus oli põhjalik, kuid on siiski küsimusi. Ivar Raig.

I. Raig

Täna, härra spiiker! Mul on vastajale siiski väga konkreetne küsimus. Kudas tehas "Võit" või mõni teine Eestimaal masinaehitusega tegelev tehas hakkab tootma masinaid talunikele, samuti põllumajandussaadusi töötlevaid seadmeid? Kas on mingisugused konkreetsed plaanid või tähtajad maha pandud? Või on lihtsalt nii, et meile tulevad külla "Valmet" ja teine ja kolmas ning midagi täpsemat on raske öelda.

Ja mida tähendab see, et meil on kavas minna turumajandusele üle? Eesti Vabariigi ajal oli samuti turumajandus ja 50% Eesti põllumajanduse jaoks vajalikke masinaid toodeti Eestis.

K. Kaaristu

See konkreetne kava on olemas, aga tähtaegu kõikide masinate osas ei ole, sest aeg on teinud oma korrekture. Kui me vaatame ringi ka mujal maailmas, siis näiteks kas või kombainegi (mille tegemisest me unistasime) ei tehta ei Inglismaal ega Prantsusmaal, sellest on loobunud. Samuti ka meie isegi aastatagused partnerid on teinud tugevaid korrektiive oma põllumajandustehnika tootmises, põhiliselt just Skandinaaviamaades. Seetõttu lihtsamate detailide osas on konkreetseid tähtaegu, kuid keerukamate masinate osas ei ole. See plaan saab lõplikult valmis kahe kuu pärast. Siis on kõik need näidised laiali jaotatud ja siis võime juba esitada täiesti konkreetse tähtajalise plaani, sest praegu on küll ettevõtete vahel ära jaotatud, milliseid seadmeid keegi toodab, aga varustusprobleemid ei ole veel lõplikult lahendatud.

Nüüd turumajandusele ülemineku küsimusest. Selge see, et üleminek, aga kui omandireform ja vastav seaduste pakk pole valmis, siis see oluliselt muidugi takistab meil seda minekut, nii et mul on niisugune palve, et võimalikult kiiresti on vaja, sest ükskõik kus kas või pool peremeest on välja ilmunud ... Näiteks kuidas me siin ka ei laitnud "Marati" ja "Pioneer" küsimust, siis "Marat" ja "Pioneer" praegu töötavad, kuigi seal on tekkinud ainult pool peremeest. Nii et seetõttu paluks ikka kiiresti omandireform lõpuni viia ja siis võib juba konkreetset rääkida turumajandusele üleminekust.

J. Telgmaa

Lugupeetud aseminister! Praegu oleme niisuguses seisus, et riik on lasknud oma ettevõteted käest ära, ettevõteted teevad, mis tahavad, aga kui nüüd turumajandus tuleb, siis on ka põhimõtteliselt riigil vähem võimalik kontrollida ettevõtteid. Kas te saaksite sellega seoses väga põgusalt visandada need majandamistingimused, mida te kujundate Eesti ettevõtete jaoks, et neil oleks kasulik toota midagi põllumajandusele, et nad oleks huvitatud põllumajandusele tootmisest.

K. Kaaristu

Selge see, et tööstusele peab olema kasulik toota põllumajandusele ja kui põllumajandus vajab dotatsioone või toetusi, siis seda tuleb reguleerida riiklikult. Tähendab, turumajanduse tingimustes tööstusettevõtte teadlikkusele loota, et ta eelistaks põllumajandust teistele majandusharudele, on muidugi asjata. Peab lihtsalt olema ikkagi majanduslikult tasuv. Ja sellised kalkulatsioonid, ma kordan, on meil tehtud. On võimalik ka osta metalli valuuta eest ja teha ka põllumajandusele. Aga see, et on vaja omandireformi ja omanik peab muutuma, see on selge. Meie praegused kogemused näitavad, et kus ikka tekib vähegi peremees või nagu öeldud poolperemees, seal hakkab asi liikuma. Praegu alustame "Võidust", aga lõpuni seda viia muidugi ei saa, sellepärast et me praegu ettevõtteid siiski ei müü. Aga omanik tuleb tekitada ja omanik vastavalt turumajanduse reeglitele teeb seda, mis on kasulik. Ja põllumajandusriistu on kasulik toota, see on juba tõestatud.

Juhataja

Suur tänu! Enne, kui me jätkame küsimuste esitamist, ma juhin tähelepanu sellele, et pooled järelepärimised on alles ees. Me ei ole veel pooleni jõudnud. Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma oleksin tahtnud, et te vastaksite praegu lühidalt ja pööraksin küsimusele teise külje. Te ütlesite, et tööstusel peab olema nagu huviatus põllumehele teha midagi. Milline on olnud põllumehepoolne konkreetne tellimus praegu tööstusele, mis on teie poolt jäänud tegemata?

K. Kaaristu

Konkreetset tellimust, mida oleks võimalik olnud täita, momendil ei ole. Küsimus on selles, et põllumajandusministeerium ja meie ettevõttejühid istuvad päevast-päeva koos ja koordineerivad seda küsimust. Ka konkreetseid tellimusi. Küsimus on ju selles, et kolmandik tööstusest nii või naa seisab. Nüüd on nii, et kõik need ettevõtted, kus tootmine on häiritud, käivad põllumajandusministeeriumist läbi. Nad vaatavad kõik tellimused üle, et vähegi sealt leida tööd. Selline töö käib pidevalt, aga praegu konkreetset tellimust, mida oleks võimalik täita, meil ei ole.

Juhataja

Suur tänu, härra Kaaristu! Ma paluksin kõnetooli põllumajandusministri asetäitja härra Rein Niguli.

R. Nigul

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Jätkaks sealsamast, kus eelkõneleja lõpetas. Konkreetne kauplemine vabariigi tööstusettevõtete ja põllumajandusministeeriumi vahel käib aastast 1989. Ja ei saa nii selgepiiriliseltselt öelda, et tellimust kui sellist ei ole. Põllumajandusministeerium on eelnevatel aastatel esitanud väga tõsised summalised tellimused meie tööstusettevõtetele, aga kuna kõikidel nendel ettevõtetel oli avatud seni Liidu turg ja nad olid varustatud sealt ka materjaliga, siis huvi põllumasinate valmistamise vastu oli küllal vähene. Aga nii nagu härra Kaaristu mainis, on nüüd nende ettevõtete huvi põllumajandustehnika tootmise vastu kasvanud, kuna ettevõtetel ei ole oma viletsa toodanguga Liidus eriti palju tarbijaid ja nende toodang läheb ka meie vabariigi kaubavahetuse bilanssi. Konkreetset võiks lisada siia juurde, et senine EPT süsteem on võtnud kohustuslikku nomenklatuuri käesolevaks aastaks talunikele ja üldse põllumajandusele valmistatavaid tooteid üle saja. See on põhinomenklatuur ja see on juba kinnitatud ettevõtete lõikes. Näiteks künniatradega tegeleb Tartu EPT, väga palju rõhku on pandud kartulipanemismasinatele, kartulivõtmismasinatele, siis hooldustehnikale. On mõeldud ka suhkrupeedi kasvatajatele. Nii et elu liigub ja meie kõige tõsisem probleem on see, kust saada metalli ja millise kauba vastu. Ei ole loogiline, et kogu metall ja kogu Eesti kaubavahetus peaks käima ainult põllumajandussaaduste vastu, otsime teid ja vahendeid, et kindlustada ka muude kaupadega bartertehinguid ja et anda materjal EPT ettevõtetele, et nad saaksid rohkem toota meile vajalikku tehnikat. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Selgitus oli põhjalik, saadikutel küsimusi ei ole. Tänan, härra Nigul!

Samade rahvasaadikute järgmine küsimus elekterside ja teedevõrgu väljaarendamise kohta üleminekul turumajandusele. Lahkesti on nõus selgitusi andma transpordi- ja sideminister härra Enn Sarap. Palun!

E. Sarap

Austatud juhataja, lugupeetavad saadikud! Püstitatud küsimus on muidugi erakorralise tähtsusega. Samas ma pean ka mainima seda, et ilmselt selle küsimuse lahendamisel vajame koostööd valitsuse ja parlamendi vahel. Miks? Sellepärast et mõlemad valdkonnad, mille kohta küsimused on esitatud, vajavad ilmselt täiendavaid finantse, ilmselt vajavad nad täiendavaid finantse ka riigieelarvest. Võib-olla hästi lühidalt, missuguses olukorras me elektersidega maal praegu oleme.

Meil on maal praegu 450 000 maaelaniku kohta 85 000 telefoni. Nendest on meil korteritelefone 51 500. Kui me nende numbritega esineme mingite maailmaorganisatsioonide ees, näiteks hiljuti oli siin Maailmapank, siis tuleb välja selline paradoks, et me oleks nagu väga hästi telefonidega varustatud. Meie keskmine tase on tükki maad kõrgem, kui paljudes riikides. Kuid samas me teame väga täpselt, milline on meie telefonside kvaliteet. Me teame ka seda, et meie maatelefonside tehniline baas on moraalselt ja suures osas ka füüsiliselt vananenud. Peale selle omal ajal, kui meie telefonivõrku loodi, oli meil kõik kontsentreeritud teatud mõttes keskustesse. Keskustes oli üsna kõrge telefoniseerimise protsent, samas äärealadel olevad talud olid väga halvasti telefoniseeritud. Me võime ka praegu seda öelda, et meil on vabariigis umbes 400 küla, kus elab ca 12 000 inimest ja kus ei ole praktiliselt üldse telefoni. Meil on väga palju õhuline, mis on väga halvas seisukorras. Meie tehnika, mida me kasutame, pärineb endisest Nõukogude Liidust ja on suuresti kasutamiskõlbmatu.

Kuidas asja hakata lahendama? Asjal on kaks külge, tehniline ja finantsiline. Tehnikast me juba rääkisime, tehniline külg on praegusel momendil üsnagi kehv. Samas on meil olemas üsna korralikud ühistöö projektid (eriti Rootsi poolega) side arendamiseks Eestimaal. Muidugi nende välispartneritega on üks selline probleem – nad kõik tahaksid meid aidata rahvusvahelise side arendamisel, kuid kõik tahaksid umbes nii, et me siin Eestimaal tuleksime oma asjadega ise toime. Nende koostöölepingute sõlmimisel me oleme olnud selles mõttes jäigad ja oleme nõus koostööd tegema ainult nende firmadega, kes paralleelselt välistelefoniuhenduse paikapanemisega aitavad meid ka vabariigi telefonside parandamisel.

Kus ma näen kõige reaalsemat ja käegakatsutavamat lahendust? Kõige reaalsem ja käegakatsutavam lahendus on praegu see, et meil tuleb oma mobiiltelefonivõrguga haarata need talud, need kohad, kuhu meil ei ulatu liinid, sest on täiesti päevselge, et me ei suuda hakata praegu kiires korras vedama kaableid. Võib-olla üks näide selle juurde, et praktiliselt siis abonement ei ole võimeline kinni maksma oma telefoni. Täna sel päeval maksab üks rull kaablit 600 000 rubla, juhul kui me seda Venemaalt hangiksime. Kuid mobiiltelefon on täiesti reaalne ja ka kõige kiiremini kättesaadav variant. Ta on kindlasti natukene kallim, kui oleks statsionaarne side, kuid samas ei ole võimalik statsionaarset sidet nii kiiresti paika panna. Mis on selleks vaja, et mobiiltelefonivõrk haaraks Eestit? Kui uskuda riigiettevõtte "Eesti Telekommunikatsioon" peadirektori härra Sõmera sõnu, siis me suudame juba selle aasta lõpuks ehitada nii palju raadiotelefoni antenni, et katta kogu Eestimaa mobiiltelefoniga. Momendil on meil kaetud Tallinna ümbrus raadiusega 50 km. Nagu me teame, käib praegu ühendus üle Soome ja iga minut maksustatakse markades. See ei ole meile vastuvõetav, kõige vähem talunikele, kellest juttu oli. Aprillikuu lõpuks varustatakse Tallinna regioon juba oma mastidega ja arveldamine hakkab meil toimuma käibelolevas rahas, sama puudutab ka Tartut. Ja kui me suudame tõesti aasta lõpuks, nagu lubatud, vabariigi vajaduse katta, siis meile jääb üks tõsine probleem, et mobiiltelefon on suhteliselt kallis. Ta maksab praegu 4000–5000 Soome marka. Praegu käivad läbirääkimised, sisse osta saab neid umbes 2000 margaga või natukene odavamalt. Peale selle on olemas süsteemid, et on võimalik paigutada üks mobiiltelefon ja sealt

hargneb edasi veel neljale lähedalolevale asustatud punktile. See tähendab, et me ühe mobiiliga saame väikeste lisakulutustega ära lahendada 5 abonementi. Ma usun, et seda teed meil tuleb minna, ilmselt tuleb leida see pool miljonit USA dollarit või natukene rohkem. Ja siis juba talupidajate ja nende liitude kaudu jagada need telefonid (arvutatuna käibel olevasse rahasse) nendele, kes neid kõige enam vajavad. Ma pean seda kõige reaalsemaks teeks. Kõik muu – õhuliinid ja raadiopikendused ja kolmandad, neljandid – on ka variandid, aga nad ei ole nii reaalsed, kui seda on mobiiltelefon, mida hakatakse kasutama võib-olla küll statsionaarsena, aga sisuliselt on tegemist mobiiltelefonidega.

Mis puudutab teid, siis seda probleemi püüdis transpordi- ja sideministeerium juba eelmisel aastal hakata lahendama. Juba teie poolt, lugupeetud rahvasaadikud, kinnitatud eelarves moodustasid teede peale tehtavatest kulutustest vallateed *ca* 8%. Me arvame, et täiesti loomulik oleks, et see protsent oleks järgneval aastal *ca* 10. Selline jaotus on ka Põhjamaades käibel. Ja see tähendab seda, et see 10% teede hoiule ja ehitusele läinud rahadest peab minema vahetult valdade käsutusse ja seal juba leitakse täpselt nendele rahadele rakendus. Ma pean praegu olemasolevat jaotussüsteemi võib-olla natukene kohmakaks, aga ilmselt seda oli ka üleminekuperioodil vaja. Praegu on niimoodi, et ministeerium raha hoidjana delegeeris selle raha alla kohalikele teedevalitsustele. Nad ei ole küll selle raha peremehed, kuigi juba sageli on tekkinud selline arvamus, et nemad on selle peremehed. Kohalike teedevalitsuste kaudu alles jagati siis see raha valla teedele vastavalt igas regioonis ja maakonnas olevate vallateede pikkusele. Usun, et see vahelüli oli teatud momendil esialgu vajalik sel lihtsal põhjusel, et ilmselt oli teedevalitsustes rohkem teedespetsialiste kui maakondade või valdade juures. Kuid kahtlemata nad tekivad nüüd juba ka nende õigete kohtade peale, s.o. maakondade ja valdade juurde. Ja ma usun, et tulevikus tuleks see raha, mis siit on jagatud vallateedele, anda juba otse kohtadele, mitte kasutada vahelülina teedevalitsust. Peale selle ma arvan, et oleks õige, kui erateede ehitamiseks oleks mingi sihtotstarbeline fond. Selline praktika on muide olemas ka Põhjamaades.

Juhataja

Suur tänu, härra Sarap! Põhjalik selgitus ja lisaküsimusi ei esitata. Ma tänan!

Kolleeg Jaan Lippmaa püstitab küsimuse Paikuse Politseikooli ja Politseiakadeemia käesoleva aasta eelarve kohta. Selle kohta on valmis meile lahkelt selgitusi andma rahandusminister härra Miller. Palun kõnetooli!

R. Miller

Austatud spiiker, lugupeetud rahvasaadikud! Rahvasaadik härra Lippmaa tundis huvi ja muret Paikuse Politseikooli ja Politseiakadeemia finantseerimise küsimustes. Rahandusministeeriumile on politseikoolilt laekunud kaks kirja selles küsimuses. Esimene kiri tuli detsembris 1991, kus paluti suurendada politseikooli finantseerimist seoses kursantide arvu suurenemisega 28 inimese võrra. Need summad on võetud riigieelarve projekti esimese poolaasta plaani teises variandis arvesse. Politseikooli järgmine kiri, mis oli ära saadetud 28. jaanuaril, tuli meile veebruarikuu alguses. Üldiselt olid selles tõstatatud samad probleemid, mis härra Lippmaa oma järelepärimises meile esitas, s.o. raha alla jõudmise küsimus ja raha nappus.

Ma tahaksin selgitada, et nii Paikuse Politseikoolile kui ka Politseiakadeemiale eraldatakse raha politseiameti kaudu. Vahetult rahandusministeeriumist me üksikuid koole ei finantseeri. Riigieelarve viimases variandis on ette nähtud koos 25-protsendilise inflatsiooniga käesoleva

aasta esimeseks poolaastaks nimetatud koolidele 8,2 miljonit rubla, mis on ligi kaks korda rohkem, kui see oli möödunud aasta teisel poolel. Konkreetselt. Jaanuarikuus on politseiametile raha üle kantud kaks korda. Esimene ülekanne tehti juba detsembri lõpus – 703 000 rbl., ning järgmine ülekanne oli 397 000 rbl., seega kokku 1 100 000. Veebruarikuus on üle kantud nendele koolidele 1 375 000 rubla. Seega on kokku rahandusministeerium politseiametile koolide jaoks üle kandud 2,5 miljonit rubla, mis meie arvates peaks põhimõtteliselt vajadused rahuldama. Seejuures viimane ülekanne tehti 10. veebruaril.

Väga oluline probleem selle juures on raha alla jõudmise probleem, mis võtab tõepoolest pangasüsteemis meil veel palju aega. Rahandusministeeriumi ülekanne vastavale ministeeriumile läheb Eesti Pangas suhteliselt kiiresti. Me oleme seda küsimust kontrollinud. Kui näiteks anname täna maksekorralduse raha ülekandmiseks sisse, siis homme on see jõudnud juba vastavasse panku vastava ministeeriumi või ametkonna arvele. Samal ajal ülekanne väljapoole Tallinna võtab aega ligi nädal. Väga aeglaselt liiguvad meil maksed linnade vahel. Ma tahaksin rõhutada – eriti linnade vahel. Sellepärast meie finantseerimine jõuab alla kuni 10 päeva möödudes. Eesti Panga nõukogus oleme seda probleemi arutanud ja küsimus tuleb uuesti päevakorda ja arutamisele Eesti Panga nõukogu 11. märtsi istungil, milleks härra Kallase andmetel Eesti Pank valmistab ette vastava materjali, kus täisvastutus pannakse vastavate pangaasutuste peale, kes peavad ülekandmist korraldama kas või tšekide vedamisega või telegraafi teel. Samuti ma tahan öelda, et selle Paikuse Politseikooliga juhtus politseiameti rahandusteenistusel üks aps. Selle asemel et kanda raha politseikoolile, kanti kogemata need summad politseiameti rahandusteenistuse poolt üle hoopiski Pärnu Politseiprefektuurile. Selle raha ülekandmine võttis tunduvalt aega ja ma olen nõus härra Lippmaaga, et seoses nende ülekannete venimisega oli Paikuse Politseikoolil tasumata arveid 160 000 rubla eest. Minu arvates selle kuu lõpuks peaks olukord normaliseeruma. Seejuures tahaksin juhtida ühele asjale veel tähelepanu.

Nimelt, ma ei tea, kas on kõige õigem arutada üksikute asutuste finantseerimise probleeme Ülemnõukogus. Probleeme on peaaegu kõikidel asutustel, aga rahandusministeeriumi ja riigieelarve kaudu vahetult finantseeritakse üldse ligi 400 asutust Eestimaal. Kui kõikide nende küsimuste ja probleemidega tulla välja Ülemnõukogusse, siis ma kardan, et teiste küsimuste arutamiseks jääks liiga vähe aega. Aga ma arvan, et need küsimused on võimalik lahendada operatiivsemalt, töö korras. Ja näiteks minu poole Paikuse Politseikool ei ole isiklikult kordagi nendes küsimustes veel pöördunud. Nii et mul oleks ettepanek rahvasaadikutele. Igaühel teil on kindlasti oma lemmiklapsed, aga enne, kui tulla suurde saali, võiksid need küsimused leida lahenduse vastavate, kas otse koolide, eelarveliste asutuste või siis vastavate ametite ja ministeeriumide kaudu vastavas ministeeriumis, ma mõtlen konkreetselt rahandusministeeriumi. Ma tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Küll aga soovib asjaosaline kolleeg Jaan Lippmaa täpsustada asjaolusid. Jaan Lippmaa.

J. Lippmaa

Aitäh, härra Miller! Aga olukord Paikusel oli tõesti nii kriitiline, et tõusetus juba küsimus märtsikuu uue vastuvõtu peatamisest. Seoses energiaressursside, energiakandjate hinna järsu tõusuga on tekkinud Paikusel veel üks raske küsimus. Nimelt, politseikooli asutamisel päris kool peale õppehoonete ka terve majadekorpuse ploki umbes 100 korteriga. Energiasüsteemid

on ehitatud nii, et kool varustab neid nii sooja, elektri ja veega kui ka teenindab kanalisatsiooniga. Need elanikud maksavad koolile sooja eest umbes 1/3 tegelikest kuludest ja kanalisatsiooni eest umbes 1/7, sest elanikkonnalt rohkem ei saa tasu sisse nõuda. Seega kool peab praktiliselt üleval 100 korterit, mille elanikel ei ole kooliga mingit pistmist. Nüüd on küsimus, mida teha, kas seda asja saab kuidagi reguleerida, et see ei läheks ikkagi kooli büdžetti?

R. Miller

Energiakandjate hinnad on valitsuses juba mõnda aega olnud tähelepanu orbiidis. Vastavalt kehtivatele tariifidele saame täna elanikkonnalt sisse nõuda soojusenergia eest ainult 10 rubla iga kalori eest, aga omahind, nagu me teame, on mitmeid kordi kõrgem. Probleemi lahendust me näeme selles, et arvatavasti käesoleva nädala neljapäeval valitsuse istungil vaadatakse läbi soojusenergia, samuti ka korteriüüride ning teiste kommunaalteenuste tariifid. Ei tahaks veel Ülemnõukogu ees seda öelda, aga tõus saab olema mitmekordne, seda seoses sellega, et me oleme sunnitud ostma küttemasuuti kas maailmaturu või maailmaturu lähedaste hindadega, mis viib paratamatult küttekulude järsule kasvule. Nii et ma arvan, härra Lippmaa, see probleem leiab suures osas lahenduse veel käesoleval nädalal, kui kehtestatakse elanikkonnale uued soojusenergia eest tasumise tariifid.

A. Paju

Austatud juhataja! Ma palun endale kergemat karistust, kui mu küsimus ei ole päevakohane, kuid ma tahaksin härra Milleri käest küsida, sest üksiku ja üldise seos on meile kõigile selge. Nägime, kui kriitiline olukord on politseikoolis, aga veebruarikuu viimane nädal tilgub, millal me näeme teid taotlemas märtsikuuks elamisraha või eelarvet?

R. Miller

Homme hommikul kell 10, härra Paju.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan!

R. Miller

Ma tänan teid tähelepanu eest!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Rahvasaadikud Raig, Hänni, Laar ja Arro esitasid suure hulga küsimusi, kuid ühele küsimusele jätsime veel vastamata. See käsitleb talunike kütte- ja määrdeainete probleemi kevadperioodil ning sellele annab meile vastuse tööstus- ja energeetikaminister härra Aksel Treimann.

A. Treimann

Austatud esimees, lugupeetud saadikud! Me oleme tänavu kevadeks valmis maale eraldama 30 000 t bensiini ja 35 000 t diislikütust. Kütuse laialijagamist alustame märtsi keskel maakondade

küttestaapidele, kust siis toimub selle laialijagamine nii talunikele kui ka majanditele. Mis puudutab määrdeaineid ja õlisid, siis ei saa tänasel päeval täie veendumusega veel öelda, et kõik oleks kaetud, kuid peame aktiivseid läbirääkimisi Ukraina ja Valgevenega, ja ma arvan, et märtsi keskel või teisel poolel saavad ka need küsimused lahendatud.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas teil on aimu, mis hinnaga võib tulla see diislikütus ja bensiin põllumajandusele? Aitäh!

A. Treimann

Ma vastan selliselt, et me oleme läbi mänginud kahesugused stsenaariumid. Niipalju kui meil õnnestub Venemaalt hankida, tuleb see umbes poole odavam kui keskmine maailmaturuhind, kui me toome Soome lepinguga, sel juhul me peame selle koguse kütust kuidugi hiljem tagastama ja ta läheks maksma meile ikkagi maailmaturuhinnas.

I. Raig

Ma oleksin tahtnud saada vastust ka meie ühise küsimuse selles lõikes, mis puudutas kütte- ja määrdeainete jaotamist. Kas te annate selle jaotamise ainult staapidele? Staapides on erinevad inimesed, nad võivad talunikele ka mitte anda. Või te kavatsete kuidagiviisi talunikele garanteerida kütuse, näiteks sõltuvalt nendele eraldatud maa suuruselt? Teine küsimus. Mida tähendab 35 000 ja 30 000 tonni, kas see on eelmise aastaga võrreldes rohkem või vähem? Ja mis te arvate, kas selle kogusega tullakse toime? Tänan!

A. Treimann

Esimesele küsimusele ma vastan, et selle kütte jaotamine jääb maakondade küttestaapidele sellise põhjendusega, et ei ole võimalik kohapealseid olusid niivõrd täpselt ette näha, et me suudaksime kohapeal seda kütet jagada. Mis puudutab kütte mahtu, siis on arvestatud eelmiste aastate vajadusi sellel samal külvipinnal.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Treimann! Võib-olla olete juba saanud kätte meie ametliku järelepärimise. Sellele kirjutas alla ka Klavdia Sergij. See puudutas balloongaasi ja -briketi uskumatult kõrget hinda. Briketi tonn maksis ametlikult 440 rubla. Oma järelepärimises me mainisime 225-rublast gaasiballooni hinda, aga praegu maksab see juba üle 500 rubla. Kas tulevikus on ette näha hinna alandamist? Kuidas kavatakse see suur maksumus kompenseerida pensionäridele ja teistele väikese sissetulekuga perekondadele? Tänan!

A. Treimann

Lugupeetud saadik Sovetnikov! Kõigepealt, ma olen teie kirja küll kätte saanud, kuid ma ei olnud tänaseks sellele vastamiseks päris valmis, siiski ma püüan seda teha. Mis puudutab gaasi, siis teatavasti gaasi saame vabariiki praegu ikkagi kõrgendatud hinnaga, mis on lähedane juba maailmaturuhindadele. Siin ei ole meil teist teed, kui üldine gaasihind läheb kõrgemaks. Ma pean vajalikuks vastavaid riskirühmi kompenseerida eelarvest. Mis puudutab briketi hinda, siis

selge on see, et ka briketi hind tõuseb, kuna briketi töötlemisel kulud suurenevad. Kujutan ette, et siin võib töötada samasugune mehhanism kui gaasi puhul.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, austatud härra minister! Õelge, palun, millistel arvutustel rajaneb teie lootus, et Venemaalt toodud küte on poole odavam kui maailmaturu hinnad. Ma saan aru, et arvestades Eesti Panga noteeringuga on meil viimased "Eesti Näituse" poolt teatatud ametlikud kütusehinnad juba üle maailmaturuhinnast, aga see rajaneb ikkagi Venemaalt sissetoodud kütusel.

A. Treimann

Ma vastaksin sellele küsimusele selliselt, et hinna osas päris lõplikud paikapanemised saavad teoks uue lepinguga Eesti Vabariigi ja Venemaa vahel. Kuid kui me arvestame kõike neid kulutusi, mida meil tuleb teha täiendavalt selle kütuse saamiseks, siis praeguses situatsioonis osutub ikkagi meile kasulikumaks hankida kütust Venemaalt kui Euroopast.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra minister! Selle informatsiooni kohaselt, mis on meie käsutuses, on meie vabariigis mahutid täis bensiini ja kütust. Naftasaaduste mahutid on aga ääreni täis! Seda, et Eestisse tuleb bensiini, loeme ajalehtedest ja kuuleme intervjuude andjatelt. Kas see on tõsi, et vabariigis on naftasaadusi? See on esimene küsimus. Ja teiseks. Kui vabariiki ei tule riiklikku bensiini, kust siis võetakse seda hinnaga 40 rubla ja rohkemgi? Kas need ei ole mitte vanad varud? Miks on aga sel juhul hinnad uued? Täna!

A. Treimann

Vastaksin kõigepealt niimoodi, et kindlasti on vabariigis olnud ka eraettevõtjatel küttagavarasid, ja usun ka seda, et neist on osa ikkagi enne ostetud ja odava hinnaga. Kuid paraku niisuguseid konkreetseid fakte ma ei oma, et ma võiksin seda väita. Ja nüüd ma unustasingi teise küsimuse. (Hääl kohalt.)

Küsimus sellest bensiinist, mis ikkagi tuleb vabariiki. Oleme ausad, on neid kanaleid ka, kuidas see bensiin siia tuleb, olgugi et ta ei ole tulnud päris riiklikke kanaleid pidi. See bensiin on juba kõrgema hinnaga ja seda ka realiseeritakse meie vabariigi turul.

Juhataja

Suur tänu! Ma loodan, et Ants Paju küsimus on viimane, sest meie aeg saab läbi. On veel, Vladimir Lebedev?

Ants Paju kõigepealt.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Küllap "Eesti Kütus" on teie tegevalas. Meid eile üllatati teadmiseiga, et seal on toimunud reformimine. Kas see juhtkonnavahtetus ja selle ümber tekkinud kuulujuttude laviin on omavahel seotud või ei?

A. Treimann

Ma ütleksin niimoodi, et mingil määral, võib-olla vanasõna järgi, et "kus suitsu, seal tuld", kuid "Eesti Kütuse" töö siiski vajas reorganiseerimist. Peadirektori vahetamine on minu arvates võib-olla hoopis väiksem moment. Sügavam moment selles mängus on ikkagi see, et me tõesti püüame rakendada kolme päris olulist projekti meie Eesti Vabariigi jaoks: töö, mis puudutab OPEC-riike (toornaftasaadused); töö, mis puudutab teisi endisi liiduriike; töö, mis puudutab Põhjamaid koos Saksamaaga. Ja et neid projekte tõesti oleks võimalik käivitada, selleks tuli lihtsalt leida "Eesti Kütusesse" terve hulk uusi noori mehi, kellel on keeled suus ja kes on võimelised suhtlema kõigil Euroopa tasanditel. Selleks on see reformimine ette nähtud. Kaasa arvatud ka muidugi see, et sinna etteotsa panna minu arvates meie vabariigis praegu ikkagi kõige tugevam ja kõige väarikam kütusespetsialist.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, küsimus käis ikkagi talunike varustamise kohta kütte- ja määrdeainetega. Minu aeg hakkab läbi saama, ma loodan, et Vladimir Lebedevi küsimus on viimane, mis puudutab talunike varustamist.

V. Lebedev

Tänan, lugupeetud spiiker! Härra minister, võib-olla teile juba esitati see küsimus. Mind ei olnud saalis ja seepärast palun vabandust!

Ehkki ma ei ole seotud äritegevusega, pakuti mulle hiljuti 120 tonni bensiini hinnaga 20 rubla liiter – see oli müügihind. Järelikult on jutud kõrgetest hindadest provokatsioon. Mulle näib, et praegused hinnad ei vasta tegelikele kulutustele. Te rääkisite noortest inimestest, kes reorganiseeriksid "Eesti Kütuse" töö. Kas teile ei näi, et peamine põhjus on "Eesti Kütuse" monopol? Kas teile ei näi, et esmajärjekorras on vaja see monopol likvideerida? Igas turumajandusega demokraatlikus riigis jõustub monopolivastane seadus siis, kui üle 30% on monopoliseeritud. Meil on tegelikult monopoliseeritud kuni 90%. Kas teile kui ministrile ei näi, et sellele monopolile tuleb lõpp teha? Ma arvan, et siis ei hakata meil müüma bensiini, mis Venemaal maksab 2 rubla liiter, mitte 40, vaid 8 või 10 rublaga liiter. Isegi praegustes oludes. Tänan!

A. Treimann

Lugupeetud saadik Lebedev! Ma jagan täielikult teie seisukohti, kuid tänases kriisiseisus, kus meil tõesti on vaja selle eest seista, et meil ei külmuks ära korterid ja et me saaksime teha ära oma kevadkülv, pean ma praegusel hetkel siiski tõesti veel vajalikuks sellist riiklikku vahelesegamist, kuid ma olen veendunud, et poole aasta või aasta pärast me võime minna vabaturu hindadele, kui juba eelnevalt oleme viinud need hinnad maailmaturu tasemele ja kaob selline spekulatsioon ära.

Juhataja

Suur tänu, härra Treimann! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole ja ka aeg on läbi. Ma tänan!

A. Treimann

Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Kolleegid, meil jäi vastamata veel mõnedele küsimustele. Tõsi, ka järelepärimisi oli täna väga palju. Ma oletan, et mõned teemad, mis käsitlevad isikutunnistusi, on väga magusad ja ilmselt rahvasaadikud ei lepi kirjalike vastustega. Mul on ettepanek, et me kuulaksime vastused nendele küsimustele ära järgmisel infotunnil. Ma täna ja vabandan kohalekutsutute ees, kes täna esineda ei saanud.

Täna head nägemist, homme alustame kell 10 kodakondsuse küsimusega. Palun kõikidel kohal olla!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 65. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG, 26. veebruar 1992

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu! 65. istungjärgu töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 68 rahvasaadikut, puudub 35.

Ma tahaks loota, et meil saab olema täiendust, nii tähtsa otsuse jaoks jääb 68 saadikust väheks. Ma pean silmas kodakondsuse rakendusotsust.

Lugupeetud kolleegid, meil on täna juhatusel päris mitmed kokkulepped, et pea kõik instantsid, kellel on seadusandliku initsiatiivi õigus, annavad hulgaliselt üle eelnõusid. Et mitte kedagi unustada, siis ma paluksin rahvasaadikuid, kes täna eelnõusid üle annavad, registreeruda siia kuvarile, nagu me taotleksime kõnesid – siis ma teid ei unusta. Peale selle on veel valitsus ja Ülemnõukogu Presiidium. Alustame täna rahvasaadikutest. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud Ülemnõukogu! Lubage mul pidulikult üle anda üks väikene eelnõu, mis käsitleb muudatusi Eesti Vabariigi sotsiaalmaksu seaduses. See lihtsustab tunduvalt põllumajanduses abi andmist nendele inimestele, kes seda vajavad.

Juhataja

Kas on kiireloomuline?

L. Arro

Ei ole.

Juhataja

Tavaline. Komisjoni määrame siis hiljem. Palun kõnetooli Juhan Telgmaal!

J. Telgmaa

Lugupeetavad kolleegid! Mulle kuuluva seadusandliku initsiatiivi õiguse alusel esitan Eesti Vabariigi seaduse "Naturalisatsiooni korras Eesti Vabariigi kodakondsuse andmise lihtsustatud korra kohta Riigikogu esimeste valimiste eel" eelnõu ja ühtlasi juhin tähelepanu sellele, et võite selle kohe meelest ära lasta, täna arutatava küsimusega ei ole sellel seost. See läheb normaalprotseduuri korras ja ujub ükskord pinnale, kui meie bürokraatia masinavärk niikaugele on jõudnud. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Komisjoni määrame hiljem. Lugupeetud kolleegid rahvasaadikud, ega ma ei unustanud kedagi teist, kes täna midagi üle annab. Ma juhin teie tähelepanu sellele, et kui me päevakorra juurde tuleme ja hakkame arutama kodakondsuse seaduse rakendusotsust, siis me enam juurde midagi ei oota, ei alternatiive ega parandusettepanekuid, läbirääkimised on lõppenud. Suur tänu!

Nüüd ma paluksin Ülemnõukogu Presiidiumi nimel kõnetooli härra Kirise.

A. Kiris

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ülemnõukogu Presiidiumi nimel on mul üle anda Ülemnõukogule kolm otsuseprojekti, mis seonduvad kohalike omavalitsuste volikogude otsustega. Need on Ida-Viru maavanema ametist vabastamise ja uue maavanema kinnitamise kohta, Robert Näska vabastamise kohta Tartu maavanema ametist ja Hardo Aasmäe vabastamise kohta linnapea ametist.

Juhataja

Kiireloomulised?

A. Kiris

Kiireloomulised.

Juhataja

Mulle tundub, et juhtivkomisjon on haldusreformikomisjon. Kas nii? Jääb haldusreformikomisjon. Vabariigi valitsuse nimel paluksin kõnetooli riigiministri asetäitja proua Krista Kilveti.

K. Kilvet

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Lubage teile üle anda kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi riigieelarve 1992. aasta kulude kohta" projekti. Aitäh!

Juhataja

Kiireloomuline? Aitäh! Juhtivkomisjoniks määrame eelarve-majanduskomisjoni.

Kodakondsuse seaduse rakendamise kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Eilsest päevakorrast on meil võlg. Me ei jõudnud arutada kolmandat päevakorrapunkti ja alustame sellega täna.

Täpsustame asjaolusid. Ettekanded on peetud, läbirääkimised on lõppenud, läbirääkimiste põhjal parandusettepanekud on esitatud. Nende hulgas ka alternatiivne. Seoses sellega ei ole meil täna mitte midagi juurde lausuda. Me asume ainult otsustama. Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon kui juhtivkomisjon soovib siiski teatada veel paarist ettepanekust, millega ta soostub. Eilsel õiguskomisjoni istungil on need ettepanekud, mis tulid eelmise arutelu ajal, läbi arutatud. Neist oleks vaja Ülemnõukogule ette kanda. Täna!

Juhataja

Täiesti loomulik. See kõik on reglemendipärane. Ja ma paluksingi Tõnu Antoni kõnetooli.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Arutades kodakondsusküsimusi eelmisel korral, sai õiguskomisjon veel mõned ettepanekud arutatava otsuseprojekti kohta. Esiteks. Kolleeg Tiit Käbin teeb ettepaneku muuta § 16 punkti 2 teksti. Ja nimelt asendada sõna "repressiiv" sõnaga "julgeoleku". Niisiis saame teksti, kus nimetatakse julgeoleku- ja luureorganeid. Eile toimunud õiguskomisjoni istungil seda ettepanekut aktsepteeriti ja ma palun kolleege ka teie ees olevasse teksti see muudatus sisse viia. Kolleeg Tiit Käbinilt on ka teine ettepanek: lisada § 18 "Käesolev otsus jõustub vastuvõtmise päevast." Ka seda ettepanekut õiguskomisjon aktsepteerib. Niisiis oleks vajalik täiendada § 18 tekstiga: "Käesolev otsus jõustub vastuvõtmise päevast."

Õiguskomisjon teeb samuti ettepaneku redigeerida teie ees olevat otsuseprojekti § 17 punkti 4. Õiguskomisjon peab vajalikuks pikendada ühekuulist tähtaega kahele kuule, sest eile toimunud vestluses justiitsminister härra Raskiga jõudsime veendumusele, et ühe kuuga pole võimalik tööd Eesti Vabariigi kodanike registri koostamisel lõpule viia. Niisiis peaks § 17 punkt 4 olema järgmises redaktsioonis: "Tagada käesoleva otsuse vastuvõtmisest arvates kahe kuu jooksul Eesti Vabariigi kodanike registri koostamine." See on valitsusele antud ülesanne, mis pikendab ühe kuu võrra varem tekstis märgitud tähtaega. Need on kolm täiendusettepanekut, millega õiguskomisjon nõustus ja ma palun need viia teie ees olevasse otsuseprojekti. Täna!

Juhataja

Suur tänu! Ma täiendan, kolleegid, veel nii palju, et Tiit Käbini ettepanek, mis käsitles § 18, on leidnud toetust ka ettekandja, justiitsministri poolt. Ta kajastab seda oma lõppsõnas. Nii palju teile teadmiseks.

Kolleegid! Ma veel kord täpsustan asjaolusid. Läbirääkimised on lõppenud, parandusettepanekud on laekunud, juhtivkomisjon koos kodakondsuse töörühmaga on neid kommenteerinud, tabel parandusettepanekute ja alternatiividega on teil olemas ja meil ei ole vaja midagi muud kui ainult asuda hääletama, otsuseid langetama. Arutelu käik on alljärgnev: kõigepealt me kuulutame välja konkursi, valimaks välja kõige sobivam alternatiiv. Punkt 5. Ja kokku on alternatiive 8. 9. on põhitekst. Kui me oleme selgitanud 8 alternatiivi hulgast välja kõige meelepärasema, siis viimases voorus pannakse hääletusele alternatiiv ja põhitekst. Selle viime läbi vanal tuntud meetodil, et arvesse lähevad ainult poolthääled ja igas hääletusvoorus igal rahvasaadikul on üks hääl, kusjuures iga vooru tulemusena langeb välja üks alternatiividest, milline sai kõige vähem poolthääli. On mõistetav? On mõistetav. Kas küsimus mulle? Genik Israeljan.

G. Israeljan

Lugupeetud spiiker! Mul on palve. Kuna meie ettepanekud ei sattunud üldse paranduste tabelisse, siis ma tahaksin panna oma küsimused kohe hääletusele.

Esimene küsimus puudutab Ülemnõukogu 6. novembri otsuse ühe punkti väljajätmist. Selle kohta esitasin ma kirjaliku ettepaneku. Kui esimene läbi ei lähe, siis teine küsimus puudutab otsuseprojekti muutmist seaduseelnõuks.

Ma saan aru, milline on Marju Lauristini seisukoht, aga see on tema seisukoht. Pandagu see küsimus hääletusele.

Juhataja

Kohe me täpsustame asjaolusid. Härra Israeljan, tabelis on 12. punkti all teie parandusettepanek: asendada eelnõu pealkirjas sõna "otsus" sõnaga "seadus". Selle paneme hääletusele. Kui see leiab toetust, siis jätkub loogika. Kui ei leia, siis ei leia, eks ole? Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker! Et minu ettepanek rahvusvahelise ekspertiisi kohta läbi ei läinud, siis tahan paluda, et proua Marju Lauristin annaks täpse vastuse. Oleks muidugi hea, kui täna meie ees laual oleks rahvusvahelise ekspertiisi otsus 1938. aasta seaduse kohta. Nädal tagasi me ju viisime otsuseprojekti sisse 10., 13. ja 14. punkti, mis muudavad 1938. aasta projekti rangemaks, aga mitte mingisugust rahvusvahelist ekspertiisi pole sellele otsuseprojektile tehtud. Meie ju kirjutasime juba oktoobris. Kaido Kama ja kristlike demokraatide otsuseprojektis kodakondsuse kohta (punkt 6) kohustati komisjoni korraldama 1938. aasta seaduse ekspertiis. Ma tahaksin väga teada, kas arutatava otsuseprojekti ekspertiis on läbi viidud. Tänan!

Juhataja

Me kohe täpsustame veel kord kõik asjaolud. Täna me püüame väga korrektselt, rahulikult ja mõõdukalt otsuseni jõuda.

M. Lauristin

Kuna küsimus oli otse mulle, ma kohe vastan. On olemas Euroopa Nõukogu inimõiguste kohtu ekspertarvamus 1938. aasta "Kodakondsuse seaduse" ja tema rakendamise probleemide kohta. Kui härra Sovetnikov soovib sellega tutvuda, siis see on originaalis olemas, see on saadetud otse härra Rüütlile. Konkreetselt punkt 10 puudutab selle otsuse rakendamist pärast vastuvõtmist, see ei oma tagasiulatuvat mõju ja selliste paranduste tegemine on täiesti kooskõlas rahvusvahelise praktikaga, kus automaatselt ei võeta ära kodakondsust abikaasalt, kui ta abiellub. Nimelt kui üks naisisik abiellub Eesti kodanikuga, siis ta enam pärast meie otsuse vastuvõtmist ei saa automaatselt kaotada oma senist kodakondsust, praegune rahvusvaheline õigus ei näe niisugust asja ette, et inimeselt automaatselt võetakse tema kodakondsus ära. See on täiesti kooskõlas praeguse rahvusvahelise praktikaga.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, asjade loogika peaks olema nii nagu ka ütleb reglement – põhimõtteliste küsimuste juurest detailideni. Ja kõigepealt me paneme hääletusele kolleeg Israeljani parandusettepaneku asendada eelnõu pealkirjas sõna otsus sõnaga seadus. Tegemist oleks põhimõttelise muudatusega, mille tõttu paljud asjaolud muutuksid. Kui see ettepanek peaks leidma täiskogu toetuse, siis sellele laekuvad juurde veel täiendavad parandused, mida ma teile ka õigel ajal tutvustan. On asjaolud mõistetavad? On. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Küll oleks hea, kui kõik rahvasaadikud oleksid saalis! Kohal on 76 rahvasaadikut, puudub 27. Kõik on registreerunud.

Parandusettepanekute tabelist 11. punkt. Genik Israeljani parandusettepanek. Juhtivkomisjoni ja töörühma kommentaarid on ära kuulatud, ma panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Genik Israeljani parandusettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 26 rahvasaadikut, vastu 46, erapooletuid ei ole. See ettepanek ei leidnud teetust.

Kolleegid, nüüd ma teen teile ettepaneku asuda hääletama alternatiive.

Fraktsioon palub vaheaega. Vaheaeg 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kolleegid, istungjärgu töö jätkub. Kohaloleku kontroll! Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 32. Viime läbi uue kohaloleku kontrolli! Kohal on 78 rahvasaadikut, puudub 25.

Kolleegid, nagu me kokku leppisime, algab konkurss. Alustame tagantpoolt ettepoole, võiks ka teistmoodi, kuid miks ka mitte nii. Kõigepealt 8. alternatiiv, kolleeg Sergei Sovetnikovi oma. Vaadake tabelisse ka! Kõik mõistavad, et meil tuleb valida kaheksast alternatiivist üks ja seegi veel lõppvoorus panna konkureerima põhitekstiga. Kõik mõistavad, probleeme ei ole? Nii nagu öeldud, arvesse lähevad poolthääled, ei ole keeldu ka teistmoodi hääletada, kuid neid me arvesse ei võta.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on 8. alternatiivi, s.t. Sergei Sovetnikovi ettepaneku poolt? Palun hääletada! 30 poolthäält. Nüüd 7. alternatiiv, kolleeg Pavel Panfilovi oma. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on 7. alternatiivi poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 19 häält.

6. alternatiiv, Johannes Kassi oma. Kes on 6. alternatiivi poolt? Selle poolt on 9 häält. Nüüd võtke palun ette otsuseprojekt, 5. alternatiiv. Kes on 5. alternatiivi poolt? Selle poolt on 12 häält. 4. alternatiiv. Kes on 4. alternatiivi poolt? 12 häält. Kes on 3. alternatiivi poolt? 5 häält. Kes on 2. alternatiivi poolt? 56 häält. Kes on 1. alternatiivi poolt? 22 häält.

Esimene voor on läbi ja kõige vähem häält sai 3. alternatiiv. Põhiteksti me ei hääleta praegu. Kõige viimasena on konkurss põhiteksti ja võitnud alternatiivi vahel. Mis juhtus, Valeri Kois? Palun!

V. Kois

Lugupeetud juhataja! Öelge palun, kas need, kes alternatiivi esitasid, võivad praegu oma alternatiivi tagasi võtta, et meil ei oleks nii palju mõttetu kordusi. Tänan!

Juhataja

5 alternatiivi oli esitatud valitsuse poolt. Ja esitasid kolleegid Kass, Panfilov ja Sovetnikov. Praegu ei ole küll aus mäng neid tagasi kutsuda. Nii et ikkagi viime konkursi lõpuni. Praegu langeb ära 3. alternatiiv, mis sai 5 häält.

Teine voor. Ja hakkame jällegi tagantpoolt ettepoole. Ma enam ei nimeta järjekorranumbreid, sest need pidevalt muutuvad ja võivad segadusse ajada, ma nimetan autori nime järgi. Või soovitakse, et ma kohe rehkendan ümber ja ütlen niimoodi, et nüüd on 8. asemel 7.? (Hääled saalis.) Jätame tabeli numbrid. Samad numbrid. Nii teemegi.

Lugupeetud kolleegid, kes on 8. alternatiivi poolt? 17 poolthäält. Kes on 7. alternatiivi poolt? 17 poolthäält. Kes on 6. alternatiivi poolt? 9 poolthäält. Ja nüüd võtke ette otsuseprojekt. Kes on 5. alternatiivi poolt? 11 poolthäält. Kes on 4. alternatiivi poolt? 15 poolthäält. Kes on 2. alternatiivi poolt? 56 poolthäält. Kes on 1. alternatiivi poolt? Selle poolt on 25 häält.

Teine voor on läbi ja kui minu rehkendus on õige, siis langeb välja 6. alternatiiv.

Konkursi kolmas voor. Kes on 8. alternatiivi poolt? Selle poolt on 18 häält. Kes on 7. alternatiivi poolt? Selle poolt on 19 häält. Kes on 5. alternatiivi poolt? 7 poolthäält. Kes on 4. alternatiivi poolt? Selle poolt on 17 häält. Kes on 2. alternatiivi poolt? 52 poolthäält. Kes on 1. alternatiivi poolt? 22 poolthäält. Minu raamatupidamine näitab, et välja langeb 5. alternatiiv.

Neljas voor. Kes on 8. alternatiivi poolt? 19 poolthäält. Kes on 7. alternatiivi poolt? 19 poolthäält. Kes on 4. alternatiivi poolt? 22 poolthäält. Kes on 2. alternatiivi poolt? 47 poolthäält. Kes on 1. alternatiivi poolt? Selle poolt on 24 häält.

Kolleegid, neljas voor lõppes selliselt, et 7. ja 8. alternatiiv said mõlemad 19 häält. Mõlemad jäävad välja.

Viies voor. Kes on 4. alternatiivi poolt? Selle poolt on 23 häält. Kes on 2. alternatiivi poolt? Selle poolt on 49 häält. Kes on 1. alternatiivi poolt? Selle poolt on 26 häält. Viiendas voorus langeb välja 4. alternatiiv.

Kuuendasse vooru lähevad 2. ja 1. alternatiiv. Kes on 2. alternatiivi poolt? Selle poolt on 51 häält. Kes on 1. alternatiivi poolt? Selle poolt on 23 häält. Kuuenda vooru võitis 2. alternatiiv.

Alternatiivide omavaheline konkurss on sellega läbi. Nüüd on meil veel konkurss põhiteksti ja võitnud alternatiivi vahel. Kõigepealt alternatiiv ja tema poolthääled, siis põhitekst ja tema poolthääled.

Saadikufraktsioon palub vaheaega viieks minutiks. Töö jätkub kell 11.04.

V a h e a e g

Juhataja

Kolleegid, asugem töökohtadele! Kontrollime kohalolekut. Kohal on 84 rahvasaadikut, puudub 19. Lugupeetud Ülemnõukogu, head kolleegid, täpsustame asjaolusid. Meil on olemas põhitekst ja alternatiiv. Formaalselt me võime alternatiivi vaadata kui parandusettepanekut ja kui ta hääletamisel saaks lihthäälteenamuse, oleks resultaat käes. Kuid lähtudes sellest, et me jääme siiski oma stiili juurde, meil on konkurss, teen ettepaneku, et me paneme põhiteksti ja alternatiivi konkureerima. See on ausam mäng, siis on näha, kes on kes ja resultaat on ka käes. Meil on heatahtlik töömeeleolu täna, ma usun, et seda ei õnnestu kuidagi rikkuda.

Kolleegid, konkurss. Esimesena alternatiiv.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on alternatiivi poolt? 62 poolthäält.

Kolleegid, kes on põhiteksti poolt? 26 poolthäält. Konkursi võitis alternatiiv ja teksti läheb 30. märts 1990.

Ja nüüd, kolleegid, parandusettepanekud. Võtke palun ette parandusettepanekute tabel. Enn Leissoni parandusettepanekud, kommentaarid juhtivkomisjoni poolt on kuulatud. Enn Leisson.

E. Leisson

Härra juhataja! Ma võtan teist eeskujuga ja pakun välja ainult esimese parandusettepaneku hääletamiseks, et oleks selge, kes on kes, kes soovib NSVL kodakondsust, kes Eesti Vabariigi oma. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Ja teistest, ma saan aru, Enn Leisson loobub. Suur tänu! Kõik mõistavad, kolleegid? Mõistavad. Vladimir Lebedev, läheb hääletuseks. Tõnu Anton.

T. Anton

Kas juhtivkomisjonil on võimalik kulutada 30 sekundit, et öelda lisaks sellele, mida kolleeg Leisson teatas?

Juhataja

Ilmtingimata. Kas kohapealt?

T. Anton

Ma teeksin seda meeeldi kohapealt aja kokkuhoidmiseks. Lugupeetud kolleegid, kui te vajutate "poolt" või "vastu" nupule, ma palun silmas pidada seda, et arutatav otsuseprojekt peaks olema ka tervik. Sellesse tervikusse lihtsalt ei mahu kolleeg Leissoni täiendusettepanek. Seetõttu ei väljenda te hääletades oma suhtumist Liidu kõnealusesse akti, vaid sellesse, kas otsus saab terviklik või mitte.

Juhataja

Suur tänu! Kas võin panna hääletusele Enn Leissoni parandusettepaneku? Võin. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Enn Leissoni parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 7 rahvasaadikut, vastu on 32, erapooletuid on 3. See parandusettepanek ei leidnud toetust. Nagu öeldud, Enn Leisson teistest parandusettepanekutest loobub.

Järgmine parandusettepanek on kolleeg Menšikovilt. Kas te tabelis leiate selle kohta? Leidsite. Kommentaarid on ka teada. Võin hääletusele panna? Panen.

Lugupeetud kolleegid, kes on Vitali Menšikovi esimese parandusettepaneku poolt, mis käsitleb punkti 5. Selle poolt on 19 rahvasaadikut, vastu 46, erapooletuid ei ole. Esimene parandusettepanek ei leidnud toetust. Vitali Menšikovi teine parandusettepanek käsitleb punkti 6, asjaolud on tabelis toodud, paneme hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Vitali Menšikovi teise parandusettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 21 rahvasaadikut, vastu 36, erapooletuid 2. Teine parandusettepanek ei leidnud ka toetust. Marju Lauristin ütleb mulle ette, et järgmine sõltub eelmisest, aga Vitali Menšikov ei ole mulle märku andnud, et ta tagasi võtab. Vitali Menšikovi kolmas parandusettepanek. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Vitali Menšikovi kolmanda parandusettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 13 rahvasaadikut, vastu 35 ja erapooletuid 2. Kolmas parandusettepanek ei leidnud toetust.

Nüüd Uno Ugandi parandusettepanek, mis käsitleb punkti 17. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Uno Ugandi parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 7 rahvasaadikut, vastu 32, erapooletuid 7. Uno Ugandi parandusettepanek ei leidnud toetust.

Kolleegid, nüüd tulevad Tiit Kåbini parandusettepanekud. Ma pean küsima, kas saalis keegi nõuab nende hääletusele panekut? Tõnu Anton kandis ette asjaolud, komisjoni ja töörühma poolt on aktsepteeritud. Kui keegi ei nõua, siis ei pane. Keegi ei nõua? Kas see käib ka komisjoni ettepaneku kohta, mis käsitleb § 17 punkti 4, sest ka autor oma lõppsõnas mainis, et otsus hakkab kehtima vastuvõtmise hetkest. Ei ole probleeme? Kolleegid, ega me ei ole unustanud kellegi parandusettepanekut? Ei ole unustanud.

Ma panen otsuse tervikuna hääletusele. Fraktsioon palub vaheaega viieks minutiks, töö jätkub kell 11.25.

V a h e a e g

Juhataja

Asugem töökohtadele, kolleegid! Lugupeetud rahvasaadikud, kohaloleku kontroll! Härra Tähiste, ma palun aktiivset abi nagu ikka vastutusrikastel momentidel. Kohaloleku kontroll! Kohal on 82 rahvasaadikut, puudub 21. Kas kõik saalis olijad on jõudnud registreeruda, kas kõik on veendunud, et teie puldid töötavad? Ma panen otsuse tervikuna hääletusele, võttes arvesse parandusettepanekuid ja alternatiivi.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus kodakondsusseaduse rakendamisest? Palun hääletada! 52 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut, vastu 16, erapooletuid 7. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Kolleegid, me jätkame päevakorraga. Meil on katkestatud teema, mis käsitleb põllumajanduse omandireformi seaduse eelnõu. On peetud läbirääkimisi, on kuulatud ettekandeid, kuid läbirääkimised ei ole lõppenud. Et teemasse saada korralikku sissejuhatust, ma paluksin kõnetooli härra Pajo. Kas härra Pajo on saalis? Palun, põllumajandusministri asetäitja!

M. Pajo

Austatud juhataja, lugupeetavad rahvasaadikud! Selle põllumajandusreformi seaduse projektiga on vahepeal tehtud tööd komisjonides ja ka valitsuse liikmetega on küsimust täiendavalt arutatud. Ma peatuksin ainult ühel probleemide ringil, sellel, mis puudutab konkreetset vara erastamise korda põllumajanduses, need on omandireformi tegeliku teostamise meetodid. Ja see puudutab projekti § 16 ja 17, mis tähendab, et küsimus on nimelt töösakutes ja selles, millisel kujul ja millises vormis neid töösakuid põllumajandusreformi läbiviimisel peaks kasutama. Ja vaidlused on tekkinud selle üle, kas põllumajanduses võib osakute ja töösakute süsteem eraldi olla, sõltumata sellest, kuidas ta kujuneb rahvamajanduses tervikuna, või ei tohi ta seda olla.

Valitsuse esialgses variandis olid töösakud otseselt seotud rahvakapitali osakutega. Ja idee oli selles, et vastavalt aluste rakendamise otsusele oli ette nähtud, et rahvakapitali osakute süsteem pidi olema välja töötatud ja ka selgeks vaieldud enne põllumajandusreformi seaduse juurde asumist ja selle vastuvõtmist. Kahjuks on olukord selline, et see rahvakapitali asi on praeguseni ebaselge ja seetõttu seda sidumist, nagu valitsuse esialgses projektis oli käsitletud, praegu pole võimalik teha.

Nende vaidluste käigus, mis on toimunud, me oleme jõudnud seisukohale, et on tõepoolest võimalik siiski põllumajanduses eraldi reformi läbi viia, sõltumata rahvakapitali osakute süsteemist. See ei ole esiteks vastuolus alustega, sest kui me võtame lahti aluste seaduse § 40 lõike 1 ja lõike 2, siis mõlemad lõiked ütlevad seda, et kolhoosivara andmine eraomandusse tasu eest või tasuta võib toimuda ainult käesolevas seaduses või selle seaduse alusel vastuvõetud normatiivaktides sätestatud korras, s.t. Ülemnõukogu on andnud võimaluse selleks, et põllumajanduse privatiseerimine võib toimuda eri seaduse alusel ja ta ei pea ka toimuma sugugi raha eest, võib ka täiesti tasuta toimuda. Kui me võtame aluste seaduse § 30, mis räägib kooperatiivsete organisatsioonide vara munitsipaliseerimisest, siis ka seal on olemas punkt, mis räägib sellest, et kooperatiivsete organisatsioonide vara ei saa nii nagu riigivara käsu korras

võtta munitsipaalomandusse, vaid kohaliku omavalitsuse organitel on ainult ostu eesõigus. Ja seetõttu me leiame, kuna rahvakapitali süsteem tervikuna ei ole selge ja et põllumajandusreformidega mitte toppama jääda, on siiski vajalik ja võimalik need küsimused lahendada ära eriseaduses ja just nimelt töösakute kaudu. Kui me vaatame ka teiste maade praktikad, siis nii Lätis kui ka Leedus on sisuliselt töösakute teed mindud ja ka teiste Ida-Euroopa maade praktikas (näiteks Saksamaal) on lahendatud küsimus selliselt, et põllumajanduses on reformide jaoks eri kord ja nad toimuvad eriseaduse alusel, nii et nad ei käi ja ei pea käima kogu rahvamajandusega ühte rada ega ühte jalga samaaegselt ja samadel põhimõtetel.

Ja nüüd veel tegelikult kõige olulisem probleem. Kui me räägime põllumajandusreformi läbiviimise tähtaegadest või korrast või sellest situatsioonist, kus me oleme, siis tegelikult tuleb öelda seda, et vastu on võetud ju maareformi seadus. Samal ajal kogu põllumajandusvarade kasutamine põhineb maal. Kui me ei suuda kõige kiiremas korras vastu võtta seadust põllumajandusvarade, kolhooside, sovhooside reorganiseerimise korra kohta, siis on täiesti selge, et me ei saa tegelikult jätkata maareformi seaduse realiseerimist maal. Tähendab, me ei suuda tagada nende varade ja maa seost nende reformide käigus ja maareform hakkab tegelikult takerduma. Teiseks on probleem selles, et me oleme küll asunud kohalikke omavalitsusi reformima ja paljudele kohalikele omavalitsustele on antud valla staatus, kuid tegelikult me teame, et kõik juhtimishoovad on praegu majandite käes, tähendab, kolhooside ja sovhooside käes. Ja praktika näitab ka seda, et kui me põllumajandusreformi läbi ei vii, siis tegelikult ka omavalitsust välja ei kujune ja uusi suhteid maal ei teki ja kohalik omavalitsus ei kujune selliseks juhtivaks jõuks, nii nagu ta terves maailmas on. Need on kaks väga olulist valdkonda, mis tingivad seda, et me selle reformi vastuvõtmisega enam viivitada ei saa.

Kolmandaks oluliseks küsimuseks on ka see, et me teame väga hästi, milline on olukord meie toidulaual. On selge see, et palgatööjõu suhtumine tootmisse ka maal on hoopis midagi muud, kui on taluniku ja peremehe suhtumine. See reform annab ikkagi aluse selleks, et see omanik ja peremees maal tekiks. Kui me lükkame reformi veel kord edasi, siis on selge, et me lükkame edasi ka seda, et meie toidulaud hakkaks täituma rohkem, kui ta praegu täitunud on. Minu arvates on väga olulisi põhjusi praegu selleks, et me seda reformi seadust võimalikult kiiresti siiski suudaks vastu võtta ja realselt käivitada, et see hakkaks toimima koos kõigi maaelu ümberkorraldamise protsessidega, sest praegu minu arusaamise järgi on olukord selline, et põllumajandusreform on võtmeküsimus kogu maaelu ümberkorraldamisel. Sissejuhatuseks kõik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma oletan, et Ivar Raig esitab küsimuse. Ivar Raig.

I. Raig

Ma tänan! Just nimelt küsimus. Härra Pajo, te viitasite oma sõnavõtus sellele, nagu oleks seda seadust kiiresti vaja praegu, et reformidega alustada. Ma väidan, et reformidega on selleks hooajaks juba hiljaks jäädud ning kevadel me läheme põllule siiski valdavalt kolhooside ja sovhoosidega. Kuidas te kujutate ette, mis siis hakkab juhtuma, kui nüüd kiiresti võetakse see seadus vastu, kuidas siis kindlustatakse see, et kevadel toimub külv ja maaharimine? Kas hoopiski see seadus ei hakka seda situatsiooni, mis praeguseks on kujunenud, liig kiiresti lõhkuma?

M. Pajo

Probleem on muidugi olemas ja siin võib mitmest aspektist asja käsitleda. Ma ütleksin niimoodi, et tegelikult on küsimus selles, et meil on kõik reformid maal peatatud juba üle aasta. Riigivaraga teostatud tehingud seisavad 15. juulist 1990. aastast. Aluste seaduse järgi on peatatud ka kõik tehingud ja reorganiseerimised ühismajandites. Samal ajal paljud majandid on seda ettevalmistustööd kaua aega teinud ja see on ka pooleli jäänud eelmise aasta suvel seoses omandireformi rakendusotsusega. Paljudel majanditel on siiski eeltööd sellised, et kui me anname võimaluse asjaga edasi tegelda, siis on paljudel juhtudel võimalik ka suur hulk reorganiseerimise küsimusi ära lahendada enne kevadtööd ja mitmete uute organisatsiooniliste vormidega siiski edasi minna, et mitte jääda toppama, et sellisel vanal kujul nagu sovhoos ja kolhoos kevadel mitte jätkata.

Mis puutub maakasutusse, siis on selge, et ega me maakasutust lõplikult lahendada ei saa. Kui endiste omanike vara register on selge, vastavalt sellele on ka kevadel seisukoht võetud, et kevadkülv tuleb teostada nende majandite ja nende talupidajate poolt, kellele maa on juba antud. Kuid see ei tähenda, et see peab käima kolhoosi vormis, seda vormi me võime muuta ja selle vormi muutmiseks on ka piisavalt võimalusi ja need ei võta nii palju aega, et me peaks selle reformi edasi lükkama sügiseni. Seekord on piisavalt aega ja võimalusi ettevalmistustööd teha. Kui maa endised omanikud, s.t. pärijad teavad, milline vara seal maa peal on, mis majandamistingimused edasi tulevad, millisel kujul põllumajandusreform hakkab kujunema (majandite ümberkorraldamise kaudu), siis vastavalt sellele on võimalik hakata kokku leppima ka maade edasise kasutamise osas. Ma siiski arvan, et see ei tule kahjuks, vaid kasuks, kui me anname mingisuguse selguse, kindla seisukoha, mis teed mööda edasi minna. Aitäh!

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus § 20 kohta. Kes on see täideviiv organ? § 21 juures öeldakse näiteks selgelt, et vara natuuras eraldamine toimub reorganiseerimiskavade alusel. Reorganiseerimiskavad võetakse vastu üldkoosolekul § 19 järgi. Aga § 20 juures ma tahaksin sellist selgitust kuulda, kust paragrahvist ma leian vastuse oma küsimusele?

M. Pajo

Probleem on meie arvates selles, et kui reorganiseerimiskava tehakse, siis reorganiseerimiskava teevad need isikud, kellel see varaosa ühismajandi varas on kindlaks määratud, ja nemad pakuvad selle välja ka kohaliku omavalitsuse reformikomisjonile. Reformikomisjon vastavalt sellele reorganiseerimiskavale, kus on ka nende tervikvarade piiritlemine fikseeritud, vaatab selle läbi ja kui ta on majandi kavaga nõus, siis vastavalt sellele saab ka realiseerida. Kui reformikomisjon nõus ei ole, siis lõpliku otsuse langetab kohaliku omavalitsuse volikogu. See tuleneb täiesti selgelt teistest paragrahvidest.

J. Reinson

Aga siis on mul küsimus ikkagi edasi. Kui §-s 21 seda öeldakse, siis §-s 20 seda ei öelda, et see kava alusel toimub.

M. Pajo

Kui te leiate, et pole täiesti selgelt mõistetav ja on vaja täpsustada, siis on võimalik teha redaktsiooniline täpsustus. Tegelikult siiski selle reformi kava kinnitamise paragrahvist ta tuleneb.

J. Reinson

Mulle igal juhul meeldiks, kui ta seal sees oleks.

L. Hänni

Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus § 16 2. lõike kohta. Siin on öeldud, et töösaku arvutamisel võetakse arvesse vara, mis jääb järele peale varade eraldamist nendele, kellel on nõudeõigus. Ja neid subjekte, kellel on nõudeõigus, on loetletud seitsmes paragrahvis. Kas põllumajandusministeerium on teinud arvutusi ja hinnanguid selle kohta, kui suur osa põllumajandustöötajatest üldse saab tööpanuse osaku, kui paljudes majandites üldse jääb järele seda vara, mille alusel tööpanuse osakut arvutatakse? Aitäh!

M. Pajo

Jah, neid arvutusi on tehtud ja tegelikult on ka praktikas kogemused olemas majandite näol, kes on oma otsused ja osastamised ära teinud enne eelmise aasta 20. juunit. Meie arvestuste kohaselt keskelt läbi vähemalt kuni 1/3 ühismajandi varast jääb töösakute kaudu jaotamisele. 1/3 on umbes see vahekord.

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan! Mul on alust oletada, et maaelukomisjon soovib ka täna oma seisukohta avaldada. Palun, Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, ma ei teeks ettekannet, ainult informeeriks paarist väikesest asjast. Kuna see kodakondsus lõi meie komisjoni tööritmist välja (nagu mäletate, see trügis vahele eelmise neljapäev), siis teisest küljest andis see meile võimaluse anda täna laudadele uus tekst, mis on nüüd läbinud redaktsioonilised parandused. Kuid siin tekstis on ka kolm põhimõttelist parandust ja ma pean vajalikuks nendele tähelepanu juhtida. Ülejäänud on redaktsiooni küsimused. Kõigepealt, olge kenad, vaadake § 15 lõiget 1. Seal on kaunis pikk tekst, aga alt kolmandas reas on sõnad "ja talupidajatele" – see on juurde tulnud. Enne olid talupidajad sellest seltskonnast väljas. Nüüd palun vaadake § 16 lõiget 4, kus on jälle alt kolmanda rea lõpus "või on talupidajad", see on tekst, mis ei ole redaktsiooniline parandus, vaid on sisuline. Kiirustamisega on kaduma läinud §-st 21 terve 4. lõige. Ma loodan, et te lepите sellega, kui ma teile selle dikteerin ja te selle üles kirjutate. §-le 21 tuleb juurde kirjutada 4. lõige: "Vara natuuras eraldamisel kuulub selle vara rendileping omandaja taotlusel ennetähtaegsele lõpetamisele kohtu korras. Rentnikul, kellel on töösak ühismajandi varas, on eesõigus nõuda selle vara natuuras eraldamist." Ma loodan, et jõudsite kirja panna. Vähe on esitatud parandusettepanekuid selle eelnõu kohta ja me püüdsime neid kuni viimase hetkeni ikkagi saada. Üks neist parandusettepanekutest on selline, mille ma pean ette lugema, aga tabelile praegu rohkem ei lisandu kui üks. Mis rakendusotsusesse puutub, siis see on paljundamisel, kuna viimane debatt sellel teemal oli eileõhtusel komisjoni istungil, valitsuse arvuka esinduse osavõtul. Võib-olla lähema paarikümne minuti jooksul, kui me ükskord sinnani jõuame, peaks

see ka meie kõigi laudadele jõudma. Ja kui te lubate, siis ma asja sisusse ei tungiks, kaks korda on ettekannet peetud, ka minu poolt.

Juhataja

Suur tänu, Juhan Telgmaa! Selge jutt ja küsimusi ei ole. Tuleb välja, et on. Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, andestage mu viivitus, ka komisjoni nimel! Väga austatud maaelukomisjoni esimees, meie keskkonnakomisjon ei olnud rahul mõningate teie poolt esitatud selgitustega, miks meie täiendusi ja parandusi arvesse ei ole võetud. Kas te kommenteeriksite? Või vist ei ole mõtet dialoogi avada. On juurde lisatud, et on lahendatud teistes paragrahvides. Me küll otsisime riburada pidi neid teisi paragrahve, aga ei leidnud teise paranduse kohta. Ja lõpuks, maareformi seadus ei anna ikkagi lahtiräägitult sõnale "tervikvara" selgitust. Teie seisukoht selle kohta, palun?

J. Telgmaa

Asi on selles, et parandusettepanekute juurde jõudmiseks on meil oma aeg ja siis me võtame selle tabeli ette. Täna te saite muide ka uue tabeli, mis on korrigeeritud selles mõttes, et redigeerimise käigus meil paragrahvide numbrid muutusid, aga sisu jäi samaks. Nii et me jõuame sinna juurde.

Igaühe juurde eraldi ja kõike on võimalik hääletusele panna, nagu see meil ikka on olnud.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Mul on andmeid selle kohta, et ajutise omandi- ja maareformi komisjoni esimees härra Kaido Kama soovib avaldada oma seisukoha. Palun Kaido Kama kõnetooli!

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu! Ajutine omandi- ja maareformi komisjon on mitmel istungil arutanud nimetatud seaduseelnõu, mis praegu teie ees on. Tahame rõhutada seda, et küsimus ei ole mitte niivõrd ühe konkreetse valdkonna, antud juhul põllumajanduse omandireformi reguleerimises, kuivõrd selles, mismoodi käivitub majandusreform, sealhulgas omandireform Eestis tervikuna. Ja kuivõrd antud seaduseelnõu sobib üldisesse konteksti. Me oleme seisukohal, et eelnõu sellisel kujul vastuvõtmine on ohtlik mitte niivõrd ühekordse aktina, kuivõrd ohtlik pretsedendina. Pärast taolise seaduse vastuvõtmist on astunud samm seda teed, et privatiseerimine hakkab meil toimuma töökollektiivide kaupa. Pärast selle seaduse vastuvõtmist on meil väga raske öelda näiteks tehasele "Dvigatel", et see tehas ei kuulu "Dvigateli" töölistele. Pärast selle seaduse vastuvõtmist on meil üldse väga raske tegelda edasi privatiseerimisega, eriti arvestades praeguses Eesti ühiskonnas just nimelt levima hakanud töökollektiivikeskset privatiseerimisnõuet. Kui me näiteks mõtleme nende pikettide peale, mis on olnud Ülemnõukogu hoone ees, kus taksojuhid nõuavad igaüks oma taksot endale, kus kohvikutöötajad nõuavad igaüks oma kohvikuaparaati endale, siis on karta, et taoline protsess jätkub. Seaduseelnõu kontseptuaalne põhiküsimus on, kas me hakkame kolhooside, sovhooside ja üldse põllumajandustöötajate tööpanust arvestama eraldi üldriiklikest rahvakapitali

obligatsioonidest. Kui me seda hakkame tegema, siis tekib väga mitmeid ja väga raskesti lahendatavaid küsimusi. Tähendab, me käsitleme antud juhul põllumajandusettevõtte vara eraldi kooperatiivse omandina, s.t. juriidilise isiku omandina, ja tekib väga palju küsimusi. Näiteks, miks ikkagi karistatakse neid inimesi, kes töötavad nendes majandites, mis jäetakse riigimajanditeks, miks nemad oma osakutest ilma jäävad. Tekib küsimus, kuidas saavad need inimesed, kes on hiljaaegu maale asunud, kasutada selle kooperatiivse vara ostmiseks oma riigi poolt saadavaid obligatsioone, ükskõik, kas need on ühistatud vara obligatsioonid või muu õigusvastaselt võõrandatud vara obligatsioonid. Tekib küsimus, kuidas saavad need inimesed, kes on töötanud omal ajal pikemat aega põllumajanduses, aga praegu elavad linnas, kasutada oma sümboolset osakut, mis neil tekib antud majandi varast jne., jne., jne.

Eriti terava probleemina püstitaksin, nagu ma juba nimetasin, vastavuse korterite privatiseerimise seadusesse sissetoodud rahvakapitali obligatsiooni mõistele. Nimelt korterite privatiseerimise seadus käsitleb meil ainult riigi ja munitsipaalomanduses olevat elamispinda. Selle järgi jääks praegu kolhooside, sovhooside bilansis oleva elamispinna privatiseerimine üldalusele muu kolhoosi või sovhoosi varaga ja väga halba olukorda satuvad näiteks need kooliõpetajad ja müüjad, kellel kolhoosi varast mingit oma osakut saada ei ole, kes aga elavad kolhoosi pinnal ja kes ei saa selle kolhoosi elamispinna äraostmiseks kasutada ka riigi poolt saadavat obligatsiooni.

Konkreetselt on meie komisjon teinud praegu ettepaneku jätta ära võimalus ühistutele vara tasuta üleandmiseks. Nimelt oleme seisukohal, et kui praegu tahetakse teha juba niikuinii majandis vara jagamine nende töötajate vahel, siis topelt premeerida põllumajandustöötajaid sellega, et veel hakatakse riigivara nendele tasuta üle andma, ei ole põhjust, samuti jääb see siis sel juhul valitsuse suvaks ja me satume jälle olukorda, kus üks valitsus annab ühele ühistule vara tasuta üle, teine valitsus annab teisele ühistule vara tasuta üle. Et vältida taolisi tendentse ja korruptsiooni, oleks õige, kui kõik vara üleandmine toimub tasu eest. See on teile esitatud ka kirjalikult nendes parandusettepanekutes, mis on laudadele laiali jagatud.

Lisaks sellele on veel mitmeid ettepanekuid. On üks põhimõtteline ettepanek. Kuna seaduseelnõu on olnud Ülemnõukogu menetluses pikka aega ja valitsuse poolt on esindanud kogu selle aja jooksul härra Pajo isiklikult, siis valitsus ei ole viimase redaktsiooniga saanud tutvuda ja selle kohta oma seisukohta öelda. Oleks ettepanek ikkagi võtta praegu aeg maha ja saata see eelnõu valitsuse ekspertkomisjonidesse, eriti hiljuti loodud majandusreformi komisjoni, kes peaks ka teadma, kui ta hakkab neid reforme tegema, neid seadusi, mida Ülemnõukogu parasjagu vastu võtab.

Juhul kui Ülemnõukogu seda ettepanekut ei aktsepteeri, siis on meie komisjonil veel järgmised ettepanekud, mis lõplikult formeerusid täna hommikul komisjoni istungil. Esiteks, asendada terve seaduseelnõu ulatuses termin "tööosak" terminiga "tööpanust arvestav rahvakapitali obligatsioon". Teiseks, § 4 1. lõike punkt 5 sõnastada järgmiselt: "tehakse kindlaks ülejäänud vara, mis kuulub võõrandamisele tööpanust arvestava rahvakapitali obligatsiooni eest või muul viisil vastavalt seadusele." Ja kolmandaks, § 16 lõige 1 sõnastada: "tööpanust arvestava rahvakapitali obligatsiooni väärtus on välja arvestatud ühismajandi liikmete ja alaliste töötajate ning teiste õigustatud subjektide ühismajandis töötamise aja ja tööpanuse alusel." Seda redaktsiooni kindlasti on raske niimoodi praegu jälgida. Sisuliselt tähendavad need ettepanekud seda, et me selle kõige põhimõttelisema ja kõige kontseptuaalsema küsimuse tööpanuse arvestamise kohta jätaksime praegu ühemõtteliselt selles seaduses lahendamata, delegeeriksime ta edasi järgmistele õigusaktidele ja võimaldaksime sellega küsimuse lahendamist komplekselt koos korterite privatiseerimise seadusega väljaantavate rahvakapitali obligatsioonidega. Nii et

veel kord, meie komisjoni esimene ettepanek on teine lugemine katkestada ja lasta öelda valitsusel oma seisukoht eelnõu suhtes. Juhul kui see ei leia aktsepteerimist, siis panna need ettepanekud täna hääletusele, mis ma ette kandsin.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, kell on 11.58. Ei ole vahest otstarbekas praegu enne vaheaega läbirääkimisi avada. Võib-olla peame vaheaja ära ja siis läbirääkimised jätkuvad. Töö jätkub 12.18.

V a h e a e g

Juhataja

Asugem töökohtadele! Kohaloleku kontroll. Saalis on 51 saadikut. Meil ei ole kvoorumit. Ma palun, minge keegi sööklasse ja paluge saadikud saali. Ei ole sööklas? Kus nad siis on? Viime läbi uue kohaloleku kontrolli. Kohal on 57 rahvasaadikut. Puudub 46. Kolleegid, avan läbirääkimised antud seaduseelnõu teisel lugemisel ja palun kõnetooli Arvo Sirendi.

A. Sirendi

Austatud juhataja, austatud kolleegid! See ei ole sugugi ebaharilik, et praegu on saalis vähe rahvast. Kõik põllumajanduse küsimused on otsustatud kas vahetult enne suvepuhkusele jäämist, kui on üksikud saalis olnud, või on neid otsustatud või võetud päevakorda siis, kui mingi seaduse raske sünnitus on seljataga ja saadikud on šokiseisundis saalist lahkunud ning ei ole veel toibunud. Ka praegu on midagi taolist tunda ja selles mõttes ei ole vaja imestada, et asi on nii läinud. Kõigepealt peab ütleva, et see põllumajanduse omandireformi lugu on käinud siin juba enam kui aasta. On tehtud ligikaudu 20 erinevat varianti, on aina täiustatud. Kui tänaseid ettekandeid kuulata, eriti ajutise omandireformi komisjoni esimehe härra Kama juttu, siis tundub, et see protsess peab lõpmatult jätkuma. Võib isegi öelda, et juba 2 aastat on põllumajandus operatsioonilaul ja tema ümber seisavad kirurgid, lihunikud ja ka muidu lõikajad, põllumajandus on verest tühjaks jooksnud, aga ikka ei suudeta ära otsustada seda asja, mis oleks olnud meie esimene kohus siia Ülemnõukokku tulles.

Maaliidu esimene eesmärk siia tulles oli kolhoosi- ja sovhoosikorra likvideerimine. Praegu teevad nn. radikaalid kõik selleks, et seda protsessi venitada lõpmatult, säilitada kolhoosikord niikaua, kui tema likvideerimisel ei ole enam võimalik põllumajandust ka talupidamise korras taastada. Selline venitamine ja täna uue venitamise voo alustamine näitab seda, et keegi on võtnud selle oma põhiülesandeks – mitte lasta seda protsessi normaalse kulgemise teed jätkuda.

Me ei pea seda omandireformi parimaks, meil on täiesti selge, et selles on vabaduse ruum väga piiratud, selles puuduvad valikud, see ei ole kantud liberalismi ideest ega demokraatiast, selles on püütud jällegi tulevik suunata ühte kindlasse mudelisse ja maainimese eest ära otsustada nende tulevikuvariandid siin linnas ja selles saalis. Seda seadust on oodatud kaua, on oodatud sedavõrd kaua, et iga kord, kui maale lähen, küsitakse: millal te lõpuks selle seaduse vastu võtate? Kas te jätkate lõpmatult arutelusid selle teema ümber või saame ükskord need sotsiaalsed protsessid lõpule viia? Inimeste vaimne valmisolek reformiks on juba ületanud selle protsessi normaalseks toimumiseks vajaliku piiri. Me võime venitamisega seda protsessi

sedavõrd halvendada, et meie käsutuses olevate vahenditega ei ole võimalik seda normaalsetesse rööbastesse suunata. Sellepärast tahan ma, et minu sõnad saavad protokollitud. Kui meil ei õnnestu seda vastu võtta täna või nende päevade sees, siis peame arvestama sellega, et järgmisel aastal sel ajal, kui meie asemel siin on Riigikogu, peavad nemad hakkama meie poolt tehtud venitamisi ja vigu parandama, kusjuures selle parandamine täies ulatuses ei ole enam võimalik. Sellepärast ma tahaksin, et see läheb stenogrammi kirja kui hoiatus, et me peame vastutama oma tegude eest ja ka oma tegemata jätmiste eest. Suur tänu!

Juhataja

Suur tänu! Kõik sõnavõttud lähevad stenogrammi. Ivar Raig.

I. Raig

Austatud rahvasaadikud! Nagu te näete, kirgede üleskütmine jätkub ja meil on ees otsustada võib-olla veel täna teinegi väga tähtis küsimus. Sissejuhatuseks ma ei saa kuidagi nõustuda eelkõneleja väitega selle kohta, et tema ja Maaliit on kogu aeg neid reforme tahtnud ja pole olnud seotud venitamisega. Ja et rahvusradikaalid venitavad. Ma ütlesin kõigepealt seda: kui 2 või isegi 3 aastat tagasi sai tehtud ettepanekud maareformi ja põllumajandusreformi läbiviimiseks, siis oli just nimelt Maaliit see, kes oli nende reformide vastu. Ja nüüd soovib reforme läbi viia selliselt, et see oleks maksimaalselt sovhoosi- ja kolhoosikeskne. Venitamisega ei tegele meil mitte üldse poliitilised jõud, venitamine on tingitud sellest, et meie täitevaparaat, valitsus, nii endine kui ka praegune, ei ole suutnud ette valmistada korrektseid seaduseelnõusid ja nende rakendusotsuseid ning käivitada praktiliselt reforme. Ja ma pean kahjuks tõdema, et ka praegu on olukord selline – uus valitsus lihtsalt ei ole jõudnud valmistada ette tõsiselt põllumajanduse omandireformi.

Nüüd mõned konkreetsed ettepanekud ja arvamused, mida selle seaduseelnõuga teha. Kõigepealt esimene märkus selle kohta, et meil ei ole realselt võimalust käivitada omandireformi meie poolt eelmisel aastal vastuvõetud omandireformi aluste seaduse alusel, sest selle seaduse rakendusotsust ei ole asunud täitma. Seda nii eelmise valitsuse kui ka praeguse valitsuse poolt. Meil ei ole rahvakapitali obligatsioonide väljaarvutamise metoodikat, meil ei ole õigusvastaselt võõrandatud varade kompenseerimise mehhanismi.

Kui need küsimused ei ole lahendatud, siis ei ole võimalik neid ka kohaldada põllumajanduse jaoks. Me ei saa minna selliselt, et me üksikute probleemide kaudu püüame jõuda üldiseni. Üldine on omandireformi aluste seaduses olemas ja kui on olemas ka rakendusotsused ja need metoodikad välja töötatud, siis on võimalus rakendada neid ka põllumajanduse jaoks. Mul on siinkohal heameel tõdeda, et maaelukomisjon härra Telgmaaga eesotsas, ja ka eksperdid, kes on seda seadust teinud, on seaduseelnõu põllumajanduse omandireformi kohta viinud lähemale sellele ideaalile, mis oli välja töötatud omandireformi aluste seadusega. Kuid nagu ma ütlesin, seda rakendada ei ole veel võimalust, sest lihtsalt puuduvad vastavad metoodilised materjalid ja otsused Ülemnõukogu poolt. Seetõttu on kaks võimalust. Kas lükata selle seaduse vastuvõtmine ajaliselt edasi ja saata ta valitsuse ekspertiisi, ning oodata ära, kuni valitsus töötab välja omandireformi aluste seaduse rakendusotsusest tulenevad projektid. Või teine võimalus: võtta seadus vastu ja rakendusotsuses kehtestada, et seadus jõustub alles siis, kui valitsus töötab välja nimetatud teised vajalikud otsused ja seaduseelnõud. Ma ise kaldun esimese variandi poole, sest võib juhtuda, et valitsus teeb selliseid otsuseprojekte ja seaduseelnõusid, mis võivad minna põllumajanduse omandireformi aluste seadusega vastuollu, siis meil oleks põllumajanduse omandireformi seadust vaja muuta, mis oleks meie jaoks tülikam. Seetõttu ma

olen selle ettepaneku poolt, mille härra Kama esitas. Tegemist ei ole tõepoolest venitamisega mingisuguste poliitiliste jõudude poolt, tegemist on sellega, et valitsus ei ole suutnud meid ette valmistada omandireformiks. Ma käisin möödunud nädalal Leedus omandireformi käiguga tutvumas. Pakkide viisi oli dokumente, mida valitsus on välja töötanud selleks, et omandireformi realselt käivitada. Mitte ainult seadusi, vaid ka mitmeid määrusi on vaja vastu võtta.

Täna küsiti arvutuste kohta ja härra Pajo ei suutnud piisavalt konkreetselt vastata, kui suured saavad olema need obligatsioonid, kui palju on seda vara, mida jagada, milline on riigivara suurus jne. Kõikidele nendele küsimustele, mis on omandireformi aluste seaduse rakendusotsusega ette nähtud, pole valitsus vastuseid meile andnud ja seetõttu me ei saa ka reformiga edasi minna. On veel üks põhjus. Rahvas maal on juba valmistunud kevadkülviks, küte, määrdeained, tehnika on aga endiselt majandite käes ja praegu tekitaks sellise seaduse vastuvõtmine tohtu palju segadust. Ma arvan, et praegu on meil mõistlik teha selliselt, et anda see eelnõu ekspertiisi ja võtta vastu hiljemalt mai- või juunikuus ning kehtestada see seadus käesoleva aasta oktoobrist, siis on ka järgitud põhimõtet, et kes külvab, see ka lõikab. Suve jooksul jõutakse korralikult ette valmistada reformi jaoks vajalikud dokumendid. Ma annan hea meelega Leedust kaasa toodud põllumajanduse omandireformi käsitlevad seaduseelnõud ja rakenduslikud dokumendid üle meie privatiseerimisega tegelevatele ametkondadele, kes oleks võinud selle asjaga ka ise tegelda. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, kuidas te suhtute sellesse ettepanekusse, et lõpetada läbirääkimised peale kolleeg Uluotsa kõnet? Lõpetame. Vaatame, mida täiskogu tervikuna arvab. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 61 rahvasaadikut, puudub 42.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et käsilolevas päevakorrapunktis läbirääkimised lõpetatakse peale Ülo Uluotsa kõnet? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 43 rahvasaadikut, vastu 1 saadik, erapooletuks jäi 5.

Läbirääkimised lõpetatakse peale Ülo Uluotsa kõnet. Kõik head kolleegid mäletavad seda, et peale Ülo Uluotsa kõnet me parandusettepanekuid ei oota. Läbirääkimised jätkuvad. Palun kõnetooli Ants Käärma.

A. Käärma

Lugupeetud Ülemnõukogu esimees ja juhataja! Me arutame põllumajandusreformi juba rohkem kui neli kuud. Nagu peaks olema piisav aeg, et kõik ettepanekud, parandused ja muudatused läbi arutada ja sisse viia, aga tundub, et nii see ei ole. Ja tundub, et meie lähenemine on selline, et välja töötada jälle üks ühtne – igale olukorrale, igale majandusharule sobiv lahendus. Neid on ennegi tehtud, küll väiksemale ühiskonna osale, küll suuremale. Mõni on tehtud välismaalaste poolt ja sinna juurde pandud teiste meeste nimesid, edukalt katsetatud siin oma 70 aastat. Leitud, et ei sobi. Me vist suhtume ka oma majandusse kuidagi taoliselt. Sellegipoolest ma tahaksin väita, et selline rahvamajandusharu nagu põllumajandus on siiski erinev nii mõnestki teisest. Erinev sellepärast, et sealne käive on tunduvalt aeglasem. See tsükkel on poolest aastast kuni kolme aastani. Võtame viljakasvatamise või ühe lüpsilehma üleskasvatamise. See on katkematu protsess, seda ei saa seisma jätta ei nädalavahetuseks, ei puhkuse ajaks. See on äärmiselt sõltuv välistingimustest, nii nagu mitte ükski teine tootmisharu.

Sellest tulenevalt peaksid nähtavasti olema ka erisused selle käsitlemisel. Ja sellegipoolest tuleb asjale läheneda üldiste printsiipide, üldiste hinnangute otsimise kaudu.

Ma peatuksin ühel, see oleks õiglus. Ja teine oleks kasulikkus. Kasulikkus meie riigile, meie rahvale. Me oleme vist juba omaks võtnud selle, et selliselt üldrahvalikult eikellegi omandilt on vaja suhteliselt kiiresti, kuid mõistlikult üle minna valdavalt eraomandusele, sellel baseeruvale ettevõtlusele. Praegune põllumajanduse omandireform põhiliselt seda ette näebki. See peaks olema selge, et senine eikellegi omand ei saa enam normaalselt tootmises olla, ka mitte seda aastat. Samas see reform ei ole mitte kampaania, ei ole mitte valimiste läbiviimine, mis toimuvad ühel päeval või kuul, või kolme kuu jooksul – see protsess on tunduvalt pikem. Kui te kuulsite siin mõni aeg tagasi Saksa ministri esinemist, siis ka nemad on tõdenud – ja neil on sootuks paremad tingimused –, et see protsess võtab neil aastaid. Nii võtab ta meil ka aastaid. Sellepärast öelda, et selleks kevadkülviks on ta hiljaks jäänud ja ei toimi, sellel ütlemisel ei ole katet. Seda ei saagi selleks kevadkülviks läbi viia ja lõpetada ei saa ka järgmiseks kevadkülviks, see on tunduvalt keerulisem protsess.

Veel mõni moment selle asja juurde. Me oleme juba tublisti poolteist aastat rääkinud, kuidas toimub erastamine, osakutest, rahvakapitali obligatsioonidest oleme rääkinud. Maarahvas on seda väga tõsiselt võtnud. Osalt on juba tehtud, võib-olla mitte päris korrektselt, kuid on tehtud. Mismoodi te kavatsete selle inimeste käest tagasi võtta, kui me otsustame, et me nii ei tee. Mismoodi me seletame inimestele, et me ajasime teile puru silma poolteist aastat ja see asi niimoodi ei toimu, vaid toimub võib-olla mingisugusel moel, mida ei ole veel olemas. Kas me kujutame endale ette, mis see esile kutsub. Ma ei räägi siin sellest kevadkülvist, kevadkülv on üks protsess, peale külvamist on tarvis ka hooldada ja koristada. Selle asja juures on veel oluline, et need inimesed, kes maal tootmisega tegelevad, ma usun, et kas või oma peenramaal, kartulimaal kasvatavad piisavalt seda, mis kõljab toiduks endale. Aga raskusi tuleb mujal ja me peaksime sellest tõsiselt aru saama. Ei olnud väga ammu, kui meil oli suur paanika meie noores riigis (detsembri lõpus, jaanuari alguses) ja see ei tulnud üldsegi sellest, et segadus oli põllumajanduses. Aga kui seal ka segadus tuleb, me peaksime mõtlema, mis siis saab.

Veel tahaksin ma öelda, et see ei ole kampaania, see on tõsine probleem. Ja kui seda ei tee ja selles ei osale täie jõuga need inimesed, kes on needsamad õigustatud subjektid meie kavade järgi, siis meil ei tule mitte midagi välja, olgu neid valitsuse otsuseid ja pabereid või kolm korda nii palju, kui härra Raig Leedus nägi.

A. Tamm

Austatud Ülemnõukogu esimees, austatud eestseisus, austatud Ülemnõukogu liikmed! Omandireformi läbiviimine on tõesti tõsine protsess, nagu eelkõneleja rääkis. Ja ka põllumajandusreform omandireformi sees. Aga me peaksime seejuures endale lahti mõtestama, milleks on vaja põllumajandusreformi eraldi suurest reformiprotsessist välja tuua. Arvan, esmalt selle jaoks, et tagada maal tootmisressursside säilimine edasistele töötajatele. Kahjuks ma pean nentima, et antud seaduseelnõu oma väga mitmetes variantides on olnud aeg-ajalt üsna kaugel sellest printsiibist ja ka praegune eelnõu redaktsioon ei taga tootjale nende ressursside säilimist. Vastupidi, julgeksin öelda, et eelnõu ideoloogiasse on jäänud iga hinna eest ja kahjuks võimalikult kitsamale ringile varade ärajagamine.

Alustagem § 3 2. lõikest, kus on juttu põllumajandusreformi õigustatud subjektidest. Me räägime siin majandi praegustest töötajatest, sisse on läinud härra Järvesaare parandus majandi alalistest töötajatest, kes on töötanud vähemalt 5 aastat majandis jne. Aga tegelikult on ju nende

aastakümnetega majandis olev väärtus loodud väga paljude inimeste poolt. Ja me jätame rea kategooriaid sellest jaotusprotseduurist kõrvale. Inimesed, kes võib-olla olid 20–30 aastat majandis igapäevaselt tööl ja, nii nagu täna juba siin nimetatud, kuni 60-ndate aastateni tegid seda ilma rahapalgata ja on saatuse tahtel läinud manalateele. Nende järeltulijad samast piirkonnast on hakanud maaharijateks, on võtnud endale talud, aga neil ei ole õigust pretendeerida nendele väärtustele, mis nende vanemad on kohapeal loonud. Või võtame õpetaja, kes on töötanud 3 aastat majandis, praegu taastab talu, aga tal ei ole õigust pretendeerida selle majandi varadele. Sellest tulenevalt on ka "Põllumeeste Kogu" teinud parandusettepanekud, et täiendada antud paragrahvi 2. lõiget. See on õieti küll Järvesaare paranduse täiendus antud kontekstis, nii nagu tänane tekst meil ette näeb: "...ühismajandi endised alalised töötajad või nende pärijad, juhul kui nad on asunud või asuvad talu pidama." Kui saal seda parandusettepanekut ei pea vajalikuks aktsepteerida, siis me teeme ettepaneku igal juhul § 3 lõike 2 punktist 5 jätta ära sõnad "kelle viimane töökoht oli ühismajandis". See tähendab isikud, kes on asunud talu pidama, võisid võib-olla 2 viimast aastat töötada näiteks tehnikumis õpetajana, aga enne seda parkümmend aastat luua majandis väärtusi, aga nad on jäetud siiski kõrvale. § 4 1. lõikes on kirjas, et reform viiakse läbi vastavalt maareformile, aga seaduseelnõus see nagu kandepinnaks ei ole, ka reformikomisjoni koosseisust on jäetud välja need inimesed, kes on maareformi kohaselt andnud taotluse maa tagasisaamiseks. Sellest tulenevalt ka meie saadikurühmalt järgmine parandus: § 5 1. lõikes tuua "kohaliku omavalitsuse" järel täiendavalt sisse sõnad "maareformi kohaselt maa tagastamise taotluse esitanud isikud". Et tõesti oleks kõik inimeste kategooriad, kes maareformiga on seotud, reformikomisjonis esindatud ja oma huve kaitsta saaksid.

Meie komisjoni esimees härra Telgmaa tõi ära § 16 4. lõike täienduse, sõna "talupidajad".

Siis oli juttu nn. redaktsioonilistest parandustest, millest me eile komisjonis rääkisime ja mida aktsepteeriti, aga saali ette ei peetud vajalikuks tuua. § 1 2. lõikes oli kõne all selline parandus: põllumajandusreformi käigus toimub üleminek põllumajanduses talumajandusele ja muule eraomandusel rajanevale ettevõtlusele. See on siiski põhimõtteline küsimus, kas me maal taastame lausetevõtlust aktsiaseltside näol või taastame talumajandust ja selle kõrval talumajandusel baseeruvat ühistegevust ja muud ettevõtlust. Siis jäi nimetamata definitsioonis "ühistu" üks väga oluline pisiparandus. Ma vabandan, ta on küll siin arvestatud saadikurühma "Põllumeeste Kogu" ettepanekus, aga ma nimetaksin ära, milline oht on pidevalt käinud selle seaduseelnõuga kaasas. Ühistut on püütud defineerida aktsiaseltsi põhimõtte järgi. Ta on ühistegevuslik organisatsioon, mis on ära lõigatud tootjatest, s.t. kuivati võib moodustada ühistuks 3–4 inimese poolt, kes ise tootjad ei ole. Aga kujutage ette, mis see kaasa võib tuua, kui tekib kohapeal selline monopol, kes hakkab määrama teenindushindu.

Ja veel mõningatest nn. redaktsioonilistest parandustest, nagu rääkis härra Telgmaa. § 10 lõige 4. Ma loen teile ette selle teksti. "Ühismajand võib anda oma vahendite arvel ehitatud objektid munitsipaalomandusse, tasaarvestades nende maksumuse ühismajandi riiklike laenuvõlgnevustega või riigilt tasuta saadud vara maksumusega." Põhimõtteliselt majandi kollektiiv jätab endale õiguse ükskõik millise objekti tasaarvestamiseks, lükkab kõrvale teised instantsid.

§ 14 lõige 2. "Panga- ja teiste kreditoride nõusolekul võib ühismajandi laenu ja muud varalised kohustused üle anda isikutele, kellele läheb üle ühismajandi vara." Minu arvates on see väga ohtlik punkt sellises sõnastuses. See tähendab seda, et need isikud, kelle vahel vara praegu jagatakse, kellele tulevad ka kohustused pangalaenu ja krediitide näol, võivad need anda üle kas või ühistatud vara tagasisaajatele. See redaktsioon praegu seda võimaldab. Ma ei

tea, kas ta on juhuslik või kogemata ja miks härra komisjoni esimees ei pidanud vajalikuks seda siin üle rääkida, sest kui me täna otsuse vastu võtame, siis neid muudatusi enam keegi ju sisse ei vii. Ma tahan siiski öelda, et seaduseelnõu tõesti ei kannu, nii nagu härra Kama juba nimetas, endas ühtset reformipoliitikat. See on omandireformi alused, maareform, korterite erastamine, rahvakapital. Ta on nagu kunstlikult toodud eraldi välja ja siin kindlasti lõppsõnas valitsuse esindaja härra Pajo ütleb selle kohta oma seisukoha, samuti härra Telgmaa. Aga ma tahan öelda, et täna hommikul, kui ma olin omandi- ja maareformi ajutise komisjoni istungil, siis kõlas seal ka valitsuse teiselaadiline seisukoht härrade Kamratovi ja Vitsuri poolt. Nad ei olnud nii ühemõtteliselt antud seaduseelnõu redaktsiooni poolt, sest peab ütlema seda, et see seaduseelnõu on siiski tundmatuseni muutunud sellega võrreldes, mida kunagi valitsus meile esitas. Praegu ongi esitajana maaelukomisjon toodud.

Aeg saab täis. Eeltoodust lähtudes teen ma veel kord ettepaneku võtta siiski aeg maha, katkestada teine lugemine ja anda see seaduseelnõu majanduslikku ekspertiisi, sotsiaal-majanduslikku ekspertiisi. Seda peaks tegema valitsuse instantsid. Lisaks härra Kama poolt öeldule on mul täiendav ettepanek, et see seaduseelnõu redaktsioon tuleks samaaegselt anda ajakirjanduse kaudu ka rahvaarutusele, et majandi reatöötajad, need, kes on suurema osa majandis olevatest väärtustest loonud, näeksid, millest neid tahetakse ilma jätta. Aitäh! Teen vastava ettepaneku kirjalikult ka istungi juhatajale.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ma jätkaksin võib-olla Ivar Raigi ütlusest, et kui me selle seaduse praegu vastu võtame, siis tekitab see maal palju segadust. Ma käin iga nädal maal ja võin öelda, et hullemat segadust kui praegu enam olla ei saa. Just see tekitab segadust, et seda seadust ei ole olemas. Mis puutub rahvaarutelu küsimusse, siis ausalt öelda seda seadust on arutatud juba aasta, kui mitte rohkem. Igas rajoonis on läbi viidud arutelud, on olemas maavalitsuste seisukohad selle seaduse kohta. Ma võin öelda, et enamik maavalitsuste ettepanekuid, mis on maaelukomisjoni laual, väljendavad mõtet, et just sellisel kujul, nagu selle seaduse eelnõu on välja tulnud, tuleks see seadus ka vastu võtta. Töösak või maainimese osak, mis on arvestatud siin seaduses, jääb paika, seda ei saa keegi tasku panna. Mõned kardavad hirmsasti, et maamees saab kaks osakut ja läheb tohutu rikkaks. Kui me ennast näoga maa poole ei pööra, siis meil ka järgnevatel aastatel leiba laual ei ole. See kapital, mis maal on, tuleb maale jätta. Selle alus ongi osak, see osak on ka aluseks talumehele, kes saab panna aluse oma talule. See osak kujutab endast kuivateid, töökodasid, traktoreid, loomi jne. Selle osaku eest ei saa muud mitte midagi – seaduses on see märgitud, et väljapoole ei saa siit mitte keegi mitte midagi viia. Ta on ainult üks tõend, kusjuures rakendusotsuses on ka niisugune punkt: kehtestada, et isikul, kellel on arvestatud töösak ühismajandi varast, on õigus rahvakapitali obligatsioonidele ja teistele riigi poolt erastamiseks väljaantavatele väärtpaberitele ulatuses, mille võrra rahvakapitali obligatsioon või muu väärtpaber on suurem töösakust. Tähendab, kui ta on selle töösaku kätte saanud ja see on väiksem sellest rahvakapitali osakust, siis jääb talle õigus natukene rahvakapitali osakut ehk juurde saada. Ausalt öelda muudab see ju kõik nagu võrdseks, maamees ei saa ju rohkem mitte midagi. Ja kui ta nüüd natukene peakski rohkem saama ... Selle rahvakapitali osaku määramisel tuleks arvestada veel teatud protsendiga maainimesele, kuna need maainimesed on aastatid töötanud täiesti ilma palgata. Ma võin öelda, ma ise olen olnud majandis aastail 1949–1960, me saime ainult normipäevi. Niisugune aeg on olnud.

Ma ütleksin veel juurde, et see seadus ei puuduta ainult maainimest. Minu arvates puudutab see kõige rohkem just linnarahvast, et maale jääks põhi alla. Maamees saab oma maalapi pealt

ikkagi kuidagimoodi söönuks, aga kui me laseme niimoodi edasi lagastada, ma kahtlen, kas meil järgmine talv enam õiget leiba laual on.

Kaido Kama rääkis siin õpetajate korteritest. See ei ole üldse mingi probleem. Majandid võivad müüa või anda tasuta need korterid, kus õpetajad elavad, munitsipaalomandusse ja õpetaja erastab korteriosaku eest omale korteri. Kusjuures enamik õpetajaid on sümbioosis majandimeestega. Minu naine on ka õpetaja. Eks me kahepeale siis ikkagi korteri kätte saame, kui tema saab selle teise korteriosaku ja mina saan kolhoositöö osaku, see asi annab kõik sättida, see on tehnika probleem, sellega ei tohiks tekkida mingisuguseid vahelülisid või riidu inimeste vahel. Mina arvan küll, et me ei tohiks venitada selle seaduse vastuvõtmisega. Nende paranduste ja ettepanekute kohta, millest rääkis härra Tamm, sai eile ka enam-vähem kokku lepitud. Ka härra Kamratov majandusministeeriumi esindajana meie komisjonis jäi põhimõtteliselt nõusse, võib-olla mõni sõna, mis ta tahtis muuta, ei muuda seaduse üldist kontseptsiooni.

Meil on vastu võetud Eesti Vabariigi omandiseadus. Sellesamas omandiseaduses on kirjutatud vara saatusest kooperatiivi või ühiskondliku organisatsiooni tegevuse lõpetamisel. Siin on § 23 punktis 1 kirjas: "Vara, mis jääb järele kooperatiivi tegevuse lõpetamisel, pärast kõikide kreditoride nõudmiste rahuldamisest, jaotatakse kooperatiivi liikmete, kooperatiivi põhikirjas ettenähtud juhtudel ka tema endiste liikmete vahel põhikirjas ettenähtud korras." Nii et kõik on seadusega kooskõlastatud. Või kui keegi ei ole kooperatiiviga nõus ja arvab, et see on ühine vara, siis siin on selle seaduse § 42, mis ütleb: "Ühises omanduses oleva vara valdamise, kasutamise ja käsutamise korra määravad omanikud kindlaks ühiselt." Nii et see peab jääma omanike kompetentsi. Ka need endised ühistatud vara omanikud on praegu majandi omanikud, ka need, kes on mitmekümneid aastaid kolhoosis töötanud, need, kes hakkavad talu pidama, saavad oma osakuna selle arvel tagasi loomi. Tekivad masinaühistused. Majandis ei jätku praegu traktoreid, et igale talupidajale anda, pooled jäävad ilma, seetõttu me peame tegema vastavad ühistused. Siin on veel ära märgitud need rakendusotsused, mis võrdlemisi kiiresti (kahe nädala, kuu aja jooksul) peavad tulema. Suvel on raamatupidamisel vähe tööd, sügisel saab panna reformikomisjonile lauale. Ja oleme võimelised järgmiseks kevadeks selle omandivormi täielikult muutma. Aga kui me nüüd venitame ja hakkame alles sügisel selle asjaga jamama – ma kardan, et siis on järgmine talv ka läinud ja jätkub see lagastamine –, ei teki meil talusid. Talud on niigi praegu hädas. Mul vend on talumees, mitte midagi ei ole. Taluliidult on ta saanud 90 tahvli eterniiti – see on veerand küüni katust, mitte ühtegi masinat, mitte mingit muud toetust ei ole saanud. Aga kui ta sealt majandist ehk veel midagi saab, siis selle arvel, et nad abikaasaga on töötanud kokku oma viiskümmend aastat majandis. Saab teatud osaku ja saab natuke hakata edasi arendama seda talu. Nii et ma palun Ülemnõukogu arvestada tegelikku olukorda maal. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ja viimasena Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Mind tõi täna siia ja pani minus paukuma häirekella kolleeg Kama jutt. Nagu ma temast õigesti aru sain, on tarvis edasi lükata selle seaduse vastuvõtmine sellepärast, et ei ole selgunud veel rahvakapitali obligatsioonide ja sovhooside, kolhooside jagamisel tekkivate osakute vahelised suhted jne. Ma sain aru, et meie radikaalidel on järjekordselt plaanis ikkagi kõikvõimalikud obligatsioonid lasta tsiviilkäibesse.

Siin istub meie panga president koos nõukogu esimehega ja nad võivad kinnitada minu sõnu, et meie unistus on lasta Eesti krooni käibele just nii palju, kui on kaubakatet. Aga kui kristlikust halastusest, mis on haaranud meie saali, meie radikaalid ei mõtle üldse majanduslikult, siis me viime oma krooni kõige kiiremini suuremasse inflatsiooni, kui on praegu rubla, me devalveerime ja lähme plaaniliselt vastu poolteise-kahe aasta pärast uuele rahareformile. Seepärast see, mis on ette nähtud praegu arutatavas seaduses – omand –, peab jääma suletud süsteemi nende inimeste juurde ja nende inimeste kätte, kes on selle vara loonud, aga mitte mingisuguse obligatsioonide tsiviilkäibe korras edasi-tagasi teda loksutada ja tõmmata meie majandusel jalad alt ära. See, mis ma teile praegu ütlesin, on pikem jutt, see ei ole tänane teema, aga me tuleme selle juurde kunagi tagasi ja ma loodan, et selleks ajaks saadikud tõesti teevad endale selgeks, mis on raha, mis on raha kate, mis asi on devalvatsioon ja mis on inflatsioon. Ja kui me seda tõesti tahame, siis palun, võib seda teha. Mina leian seda, et see seadus tuleb vastu võtta. Just sellepärast, et mitte anda võimalust tappa meie krooni lähematel päevadel. Ma lõpetasin.

Juhataja

Suur tänu! Läbirääkimised on sellega lõppenud. Kuulame ära lõppsõnad. Härra Pajo, 3 minuti jooksul ütleme välja valitsuse seisukohad, sest ka härra Kamratovi firma esindab valitsust.

M. Pajo

Lugupeetud juhataja, lugupeetavad rahvasaadikud! Põllumajandusprobleem on siiski meie Eesti elus keskseid probleeme, ja ma ei taha asja ilustada, ütlen täiesti otse välja – ega ka valitsuses ei ole üksmeelt põllumajanduse küsimustes. Kuid samal ajal, kui on määratud ametisse põllumajandusminister ja on olemas põllumajandusministeerium, kes peab tegelema põllumajandusküsimustega, siis ma arvan, et põllumajandusministeerium saab valitsust nendes küsimustes kõige paremini ja kompetentsemalt esindada.

Nüüd on küsimus järgmises. Kui me räägime, kas meil on seadust vaja või ei ole, siis teate väga hästi, teie endi otsustega on poolteist aastat peatatud kõik tehingud riigivaraga. Eelmise aasta 20. juunist on peatatud kõik tehingud kooperatiivsete organisatsioonide varaga. Seda, mis tegelikult toimub, teate ka väga hästi. Ükski peatamine tegelikult ei ole realiseerunud, majandusprotsesse ei ole võimalik peatada. Ja on täiesti selge, et kui me seadust vastu ei võta, siis segadus süveneb ja protsessid lähevad järjest rohkem meie kontrolli alt välja. Ja muidugi on küsimus selles, millised on need reformi vahekorrad erinevates majandusharudes. Kas see peab olema terves rahvamajanduses ühistel printsiipidel või ta ei pea seda olema? Meie arusaamise järgi asja analüüsides ei pea ta seda olema ja ta ei saagi seda olla. On täiesti erinev, kas me privatiseerime kaubandust, mis on väga tulutoov majandusharu, või näiteks teenindust ja toitlustamist või me privatiseerime tööstust või eriti kui me privatiseerime põllumajandust, kus iga riik on oma tootjale peale maksnud. Mida rohkem me selle protsessiga venitame, seda rohkem me hakkame põllumajandusele peale maksma. Ja seda meie kõigi endi taskust. Muidugi, ma saan aru ka muredest seoses omandireformiga, nimelt omandi- ja rahareformi vahekorrast. Minule on selge, kui leitakse, et enne tuleb rahareform läbi viia ja siis minna üle omandireformile. Ma ütlesin lühidalt selle kohta niimoodi, et rahareform võib panna küll palgatöölise paremini tööle, aga ta ei tee sellest palgatöölisest omanikku. Palgatöölise jääb ikka ainult oma tööjõu omanikuks, kes mõtleb sellele, kuidas oma tööjõudu kallimalt müüa, mitte aga nii, nagu tootmisvahendite omanik, kes mõtleb sellele, kuidas odavamalt toota. Ja põllumajanduses me näeme praegu, mis toimub liha-piimalettidel. Selliselt palgatööjõuga jätkamisel olukord ei muutu veel niipea, kui protsessi edasi lükata. Ma ütlesin veel kord seda,

et kõik protsessid maal on seotud omavahel: maareformi küsimused, mis on seotud põllumajanduse erastamisega, kogu maaelu sotsiaalse külje lahendamine, kohaliku omavalitsuse väljakujunemine, mis on seotud selle põllumajandusreformiga. Seetõttu need asjad peavad olema lahendatud. Kui me edasi lükkame, siis seda lahendust ei tule ja maal tõepoolest süveneb kaos, ja nagu siin on juba öeldud – ega järgmisel kevadel asi paremaks ei lähe. Härra Sirendi võrdlus sellest tühjaks jooksvast põllumajandusest oli minu arvates päris kohane. Aitäh teile!

J. Telgmaa

Lugupeetavad kolleegid! Sel põllumajanduse omandireformi seadusel on sama õnnetu ajalugu kui kõikidel teistel maaelu küsimustel Ülemnõukogus – kõik need satuvad mingisuguste poliitiliste kirgede möllu ja mitte kedagi enam ei huvita tegelikult, mis juhtub. Ärgatakse kõige viimasel hetkel, kui mitu, mitu, mitu kuud on töö käinud, ja siia tullakse spontaansete parandusettepanekutega, spontaansete ideedega. Kas või mu kallid kolleegid mu oma komisjonist ei viibinud eile maaelukomisjoni reglemendijärgsel istungil ja esineb siin jälle parandustega, mis said eile sisse kirjutatud ja on teie ees laual. Hea küll, see selleks.

Komisjoni töö tegi see loomulikult raskeks, parandusettepanekuid laekus väga vähe, näete, kui lühike see nimistu on. Täna siis veel viimasel sekundil selgub, et kokku on tulnud omandi- ja maareformi komisjon. Pärast 16. jaanuari on see esimene paber selles küsimuses, mis sellelt komisjonilt täna hommikul laekus maaelukomisjonile. Ja mida siis sellises olukorras teha? Eks maaelukomisjon püüdis siis töö käigus pidada võimalike oponentidega läbirääkimisi siin meie Ülemnõukogus ja nende seisukohtadega nii palju kui võimalik ka siis arvestada, ja seda on ka tehtud. On peetud korduvalt konsultatsioone ka ekspertidega, kes on olnud kõigi nende omandireformi aktide sünni juures (ma mõtlen Varulit, Oviiri), samuti esialgse eelnõu autoritega. Kõige viimastest aruteludest on osa võtnud põllumajandusminister Aavo Mölder, kes jagab esitatud eelnõu seisukohti ja toetab seda. Ekspertidelt pärineb päris hulgaliselt redaktsioonilisi parandusi, tänasesse teksti on need sisse viidud. Sisulisi parandusi ma käsitlesin tänase teema alguses.

Praegune seis on siis selline, et loomulikult jääb kõige teravamaks see osakükäsitlus, ma ei hakka seda siin üle kordama, seda on siin saalis juba tehtud, aga ma nimetaksin, et selline osakükäsitlus võimaldab tekitada omandireformi käigus kohe omanikud, loob aluse ühistegevuseks, väldib kapitali maalt väljavoolamise ja suurtootmise tingimustes maal kujunenud tootmisüksused (farmid, töökojad, kaalumajad jne.) saavad edasi funktsioneerida. Maarahvale jäävad tema tootmis- ja elatusvahendid alles. Milline teine võimalus riigil oleks? Riik peab ju igal juhul midagi ette võtma, et suurtootmisest pärit varad käigus hoida. Järelikult peab nad siis kohe näiteks rendile andma, et rendimaksude kaudu maarahvas ükskord aja jooksul omanikuks teha. Maaelukomisjon igal juhul kahtleb selles sügavalt, kas maarahvas enamikku varadest sel juhul üldse kasutama hakkab. Võetakse rendile kohe tulutoovad objektid, kuid kõik muu jääb lihtsalt käsutusest välja, ja tänaseid lette vaadates võib-olla ei ole raske teha iseendale järeldusi. On ka teine asjaolu, mida siin juba nimetati: ühismajandid on juba osadeks jaotatud ja seda on tehtud kehtivate seaduste kohaselt. Ka nendes tuleb omandireform läbi viia ebaseaduslike võõrandamiste ja muu õigusvastaselt toimunu heastamiseks, kuid uut vapustust uue osastamise, õigemini osaku äravõtmise läbi lihtsalt teha ei tohi, see tähendaks maarahva uut paljaksrõõvimist. Võib-olla on see saal ka ükskõikne selle vastu, mis maarahvaga juhtub, seda on ju kõiges näha olnud – nii nagu jõuame maarahva küsimusteni, vajub saal tühjaks. Nii et loobuda sellest töösaku kontseptsioonist, mis praegu eelnõusse sisse on kirjutatud, tähendab lammutada kogu see eelnõu ja võime rahun koju minna. Päriseks.

Rõhutan, et tegemist on väga radikaalse muutusega maal. Rakendusotsus on ka teie laudadele jõudnud, seal on püstitatud ranged tähtajad. Reformikomisjonid tuleb moodustada kuu aja jooksul. Need võtaksid kohe oma kontrolli alla ühismajandite varade liikumise, sest mida päev edasi, seda rohkem vara hajub. Jättes täna seaduse vastu võtmata, anname laialitassijatele veel paar-kolm nädalat pikendust ja uut hoogu, sest kõik näevad, kuidas meie Ülemnõukogu (tänu suurtele reformaatoritele, kes kohe reforme takistama hakkavad) niikuinii kõike takistab, ja nad võivad rahulikult kõike edasi lagastada.

Rakendusotsuses on veel üks tähtaeg, s.o. 1. jaanuar 1993. Selleks ajaks peab olema omandireform ühel pool ja valmis kavad, kuidas põllumajandustootmine maal tekkivate omanike poolt edasi kulgeb. Muudatused maal on radikaalsed ja isegi jõulised. Kuid maal ollakse neid just sellisel kombel valmis teostama. See ebakindlus on praegu ikkagi kõige hullem, see on vaja ükskord ära lõpetada. Need põhjendused, selleks et täna katkestada ja asjad uuesti mingisugusesse umbmäärasesse valitsuse ekspertiisi ajada, kus nad kaovad ei tea kui kauaks, on minule täiesti arusaamatud. Ühelt poolt selline põhjendus, nagu pakkus härra Raig, et ei tohi seadust vastu võtta: kui vastu võtame, pärast tuleb valitsus oma määrustega, kehtestab hoopis teised asjad, kui seaduses on nõutud. Noh, ma ei tea, see oli eelmise valitsuse komme oma määrustega seadusi muuta, kas me siis lepime sellega edasi või? Mis loogika selles on? Selles on tegelikult ainult kartus reformide ees, kui nad toimima hakkavad. Väga hea on olla radikaal ja võidelda kogu aeg, aga ükskord on vaja ka midagi ära teha võitlemise asemel. Teine põhjus. Meil on ametlik valitsuse esindaja pidevalt selle töö juures olnud, s.o. põllumajandusministri asetäitja härra Pajo. Eilsel maaelukomisjoni istungil, nagu ma juba märkisin, kiitis selle eelnõu sellisel kujul heaks põllumajandusminister. Mispärast me peame mingit ekspertiisi veel valitsusele kaela määrima, ma ei saa aru sellest! Nüüd on jäänud parandusettepanekud.

Juhataja

Nende juurde tuleme hiljem.

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu! Kõigepealt ütles härra Telgmaa, et meie komisjoni käest ei ole tulnud neile ühtegi paberit. Meie komisjoni protokolliline otsus, kus oli käsitletud põhimõtteliselt osakute küsimusi, esitati maaelukomisjonile juba umbes kuu aega tagasi. Maaelukomisjon seda seisukohta ei aktsepteerinud. Seal oli väljendatud põhimõtte, et osakud tuleks arvestada Eesti töötajatele ühtsetel alustel, sõltumata sellest, kas ta töötab kolhoosis või vabrikus. Ja selleks, et arvestada omal ajal neid raskeid aastaid põllumajanduses, kus töötati normipäevade eest, oli välja pakutud, et neid aastaid rakendada kõrgema koefitsiendiga. Näiteks niimoodi, et korterite erastamisel arvestada neile ühe tööaasta eest 2 m² paneelilamu üldpinda. See oli meie komisjoni seisukoht ja see ei ole mitte uus ega täna välja mõeldud.

Härra Uluots rääkis meile suletud süsteemist ja sellest, et vara peab jääma nendele, kes selle vara on loonud. Kuid ta ei märka ühte väikest piasja – seda vara on loodud 50 aasta jooksul ja kõik need loojad ei ole enam praeguseks kaugeltki mitte selles ühes suletud süsteemis, vaid need loojad on mööda ilma laiali. Praegu on küsimus ikkagi selles, kas me jagame selle vara ainult antud töökollektiivi vahel või kuidas me seda probleemi lahendame. Põhiline ja kõige kaalukam argument, mis on esitatud praeguse seaduseelnõu poolt, ja see argument on tõepoolest kaalukas, on see, et väga paljud majandid on selle vara omastamise juba ära teinud või selle paberil ära teinud ja me ei saa nüüd inimestele öelda, et kõik see ei loe, mis te siamaani

teinud olete. Just sellega läheme väga ohtliku pretsedendi teele, see tähendab homme teeb selle asja paberil ära "Dvigatel" ja me oleme jälle sunnitud seadusega tagantjärele vormistama seda, mida juba siiamaani on tehtud. Ma rõhutan veel kord, et selle seaduseelnõu ohtlikkus ei ole seotud mitte konkreetse asjaga, vaid just nimelt pretsedendiga.

Ja lõpetuseks. Mitte enam ajutise omandi- ja maareformi komisjoni nimel, vaid fraktsiooni "Isamaa Ühendus" nimel. Härra Sirendi rääkis, et nüüd rahvusradikaalid on osutunud kolhooside säilitajateks ja vastupidi Maaliit tahab iga hinna eest kolhoose likvideerida. Tahan rõhutada, et rahvusradikaalide – või kuidas meid parasjagu nimetatakse – eesmärgiks ei ole tõepoolest mitte lihtsalt kolhooside hävitamine, vaid meid huvitab ka see, kelle kätte see vara läheb. Juhin tähelepanu, et põllumajanduse omandireformi seaduseelnõu menetluse käigus maaelukomisjonis on siia lisandunud üks huvitav subjekt, see on § 3 2. lõike punkt 6, kus omandireformi õigustatud subjektid on ka Eesti Vabariigi riiklikel ja kohalike omavalitsuste valitavatel ametikohtadel töötavad isikud, kelle viimane töökoht oli ühismajandis. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, me oleme ära kuulanud ettekanded, oleme pidanud kõnesid ja ära kuulanud lõppsõnad. Parandusettepanekud ja protseduurilised ettepanekud on laekunud. Panen protseduurilised ettepanekud hääletamisele. Kutsume kõik saadikud saali.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 61 rahvasaadikut, puudub 42. Kus siis meie kallid kolleegid on? Ei ole ju veel lõuna-aeg!

Kolleegid, nii kaua me täpsustame asjaolusid. Sisulised parandusettepanekud on enamuses esitatud teie käes olevas tabelis. On laekunud veel mõned parandusettepanekud, näiteks kolleeg Kaido Kama poolt, mida me õigel ajal tutvustame, ning on laekunud protseduurilised ettepanekud Kaido Kama, Ivar Raigi ja Aldo Tamme poolt. Need sisuliselt kattuvad: tehakse ettepanek katkestada antud seaduseelnõu arutelu teisel lugemisel ja suunata see ekspertiisi. Vabariigi valitsus oma esindaja kaudu ning Ülemnõukogu maaelukomisjon ei toeta sellist lähenemisviisi, vaid paluvad täna kas seadus vastu võtta või teine lugemine lõpetada. Sõnavõttudes on selle poole esindajad vihjanud sellele, et seadus täna vastu võtta, kolmandat lugemist pole pakutud.

Kas kõik on saalis, kes tulemas on? Uut kohaloleku kontrolli ma ei tee ja ma panen esimese protseduurilise ettepaneku hääletusele. See on Kaido Kama, Aldo Tamme ja Ivar Raigi ettepanek, mida valitsus ja maaelukomisjon ei toeta. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada antud päevakorrapunkti arutelu ning suunata eelnõu ekspertiisi? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 25 rahvasaadikut, vastu 27, erapooletuid 4. Ei katkestata.

Kolleegid, nüüd me paneme parandusettepanekud hääletusele. Ma annan juhtimise üle kolleeg Marju Lauristinile, vabandan teie ees, mul tulevad teised kohustused peale. Ivar Raig, selle ettepanekuga pole enam midagi teha, läbirääkimised on lõppenud, me enam parandusettepanekuid ei oota, see on hiljaks jäänud.

Juhataja (M. Lauristin)

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkame antud küsimuses protseduuri! Meil on vajalik hääletada läbi need ettepanekud, mis on teile esitatud tabelis ja ka härra Kama poolt esitatud ettepanekud. Kas Raigil on midagi protseduuri kohta? Palun, härra Raig.

I. Raig

Ma tänan, proua spiiker! Austatud rahvasaadikud! Me võtsime otsuse vastu, et jätkata lugemist ja hakata läbi hääletama parandusettepanekuid, kuid mul on siiski üks protseduuriline ettepanek või õigemini protest. Seaduseelnõu viimane variant anti meile alles täna siin kätte, selles on mitte ainult arvestatud parandusettepanekuid, vaid on viidud sisse ka täiendusi, mida kõik saalisolijad pole varem näinudki. Näiteks üks selline täiendus, mille kohta ma esitasin parandusettepaneku, sai meile lauale alles täna, ja mul ei olnud võimalust varem reageerida sellele, sest ma ei teadnud, et see punkt tuleb uuesti seaduseelnõusse. Seetõttu on mul protseduuriline ettepanek, et kuivõrd see seadus ei ole ikkagi niivõrd valmis, et ta vastu võtta – ma jagan seda arvamust, et me peame siiski selle asjaga kiirustama –, siis on mul ettepanek läbi viia selle seaduseelnõu kolmas lugemine, mis on reglemendikohane. Siis saaksid veel kõik, ka Aldo Tamm jt. esitada täiendus- ja parandusettepanekuid sellesse teksti, mis meil on täna laual.

Juhataja

Härra Raig, selle ettepaneku tegemise aeg on siis, kui teine lugemine jõuab lõpule, s.t. kui parandusettepanekud on läbi hääletatud. Ma paluksin seda ettepanekut kirjalikult. Härra Kama, palun!

K. Kama

Ainult üks väike täpsustus, tegemist ei ole mitte saadik Kama ettepanekutega, vaid meie komisjoni ettepanekutega.

Juhataja

Jah, kahtlemata. Alustame siis nende parandusettepanekute hääletamist. Kõigepealt need, mis on teil tabelis. Siin on keskkonnakomisjoni ettepanekud. Ma paluksin keskkonnakomisjoni seisukohta, kas nõutakse nende hääletamist või ei. Palun, härra Paju. Härra Tähiste, kumb teist räägib keskkonnakomisjoni nimel? Härra Paju. Palun!

A. Paju

Austatud juhataja, keskkonnakomisjoni nimel esimese täienduse juures me paneksime sõna "piirid" juurde, sellepärast et sellega me täpsustaks konkreetselt, näiteks, kus paikneb Adavere majand. Ta ei ole mitte suuruselt määratud, vaid ka piirid, see on uus seisund ja me ei tohiks seda mitte peljata.

Juhataja

Tähendab, te nõuate selle esimese punkti hääletamist?

A. Paju

Jah, teise ja kolmanda võtaksin tagasi.

Juhataja

Keskkonnamisjoni nõuab esimese parandusettepaneku hääletamist ja loobub teisest ja kolmandast. Praegu enam ei väida vastu, sest meil on juba jõutud kõik ettepanekud läbi arutada. Härra Telgmaa, teil oli lõppsõna, kus teil oli võimalus öelda absoluutselt kõigi ettepanekute kohta. Me oleme asunud juba hääletamisprotseduuri juurde. Kas saal on sellega nõus, et maaelukomisjoni parandusettepanekute puhul tuleb veel kord pulti ja et me teeme seda dialoogi vormis? Palun, härra Telgmaa.

J. Telgmaa

Täna! Me oleme lausa sunnitud sel viisil töötama, kuna osa ettepanekuid laekus ju nii hilja, et ei saagi teisiti teha. Siin on põhjendus juures, miks maaelukomisjoni seda ettepanekut ei taha arvestada. Kuna menetluses on praegu riigimajandite määratlemise seadus, siis riigimajandid nende piiridega peavad saama määratletud selle seadusega. Me ei pea võimalikuks selles seaduses seda küsimust nii põhjalikult käsitleda, kuigi me põhimõtteliselt oleme nõus keskkonnamisjoni.

Juhataja

Kas keskkonnamisjoni soovib veel kord põhjendada? Keskkonnamisjoni ettepanek oli juba selge. Ma palun komisjonil leppida siiski kokku, kes esindab komisjoni seisukohta. Härra Tarand, ma palun, komisjoni esimees!

A. Tarand

Lugupeetud juhataja! Küsimus on selles, et esimene seadus – ja see on praegu käsitlusel olev seadus – peab määrama juba selle korra, mis on eriti oluline piiride asjus. Hiljem tekitab see ainult segadust. Sellepärast põhjendusi ja vastuväiteid minu meelest enam tuua ei saa, vaid tuleb see panna lihtsalt hääletusele.

Juhataja

Pooled on oma seisukohta selgitanud, asume hääletama. Kes on keskkonnamisjoni 1. ettepaneku poolt? Ettepanek on teil tabelis punkti 1 all. Poolt on 21, vastu 12. Keskkonnamisjoni ettepanek leidis toetust. Keskkonnamisjoni võttis oma kaks järgmist ettepanekut tagasi.

Asume nüüd härra Raigi ettepanekute juurde samas tabelis. Härra Raig, teie 1. ettepanekule on maaelukomisjoni andnud projektis uue redaktsiooni. Kas te nõuate oma redaktsiooni hääletusele panekut?

I. Raig

Ma tänan! § 8 lõike. 2 punkti 3 redaktsioon mind täiesti rahuldab ja selle vastu ma enam ei protesteerin, võtan maha.

Juhataja

Härra Raig võttis selle ettepaneku maha. Kas keskkonnakomisjon tahab veel midagi? Ei taha täpsustada.

J. Telgmaa

Pean ainult vabandama härra Raigi ees, et siin on trükiviga, nüüd on ta § 9.

Juhataja

Härra Raigi teine ettepanek – asendada sõna "väljamaksmine" sõnaga "tagastamine". Komisjon ei arvesta. Kas härra Raig nõuab hääletamist?

I. Raig

Jah. Selles suhtes ma tahan hääletamist, sest see puudutab sedasama küsimust.

Juhataja

Paluks komisjoni seisukoht.

J. Telgmaa

Komisjon asus eitavale seisukohale sellepärast, et see tuleneb eelmisest parandusettepanekust. Kui eelmist parandusettepanekut ei aktsepteerita, siis peab jääma rahalise arveldamise võimalus alles ja see käsitleb sedasama, et see nagu tuleneb eelmisest parandusettepanekust.

Juhataja

Kas kõigil on selge? Asume hääletama. Palun, kes on härra Raigi ettepaneku poolt? Poolt on 4, vastu 25, erapooletuid 10. Ettepanek ei leidnud toetust.

Ja härra Raigi kolmas ettepanek. Kas härra Raig nõuab hääletamist? Määruste kohta? Härra Raig.

I. Raig

Jah. Ma nõuan hääletamist, sellepärast et kui valitsusele sellist võimalust ei jää, siis meil see reform jääb ellu viimata, sest meil ei ole ju praegu kõik asjad seadustega reglementeeritud. Ettepanek oli tehtud eesmärgil, et aidata reformi ellu viia, mitte et siin seadusetust lubada. Täna!

Juhataja

Aitäh! Komisjoni seisukoht?

J. Telgmaa

Tegelikult tähendab komisjoni seisukoht seda, et komisjonil on niigi õigus seda teha.

Juhataja

Asume hääletama. Kes on härra Raigi 3. ettepaneku poolt? Poolt on 10, vastu 21, erapooletuid 11. Ettepanek ei leidnud toetust.

Järgmisena käsitleme härra Järvesaare ettepanekut. On olemas nõusolek. Ei ole vaja hääletada.

Nüüd saadikurühma "Põllumeeste Kogu" ettepanekud. Esimene on arvestatud, sellega ollakse nõus. Teine ettepanek on punkti 9 all. Kas nõutakse hääletamist? Härra Tamm.

A. Tamm

Ma paluksin alustada 3. punktist. Kui see leiab aktsepteerimist, siis me loobume teisest punktist. Nad on omavahel seotud. Kuna seaduseelnõus on väga kiirelt tehtud redaktsiooniline muudatus (härra Järvesaare ettepanek on aktsepteeritud), siis ma paluksin võtta seda parandusettepanekut mitte kui täiendavat punkti, vaid antud juhul kui härra Järvesaare ettepaneku täiendust. Sõnade "alalised töötajad" järel tuleksid sõnad "või nende pärijad juhul, kui nad on asunud või asuvad talu pidama". See oleks nagu käigu pealt selline parandus.

Juhataja

Kas redaktsioon on saalile selge? Härra Tähiste.

A. Tähiste

Mul jäi natukene arusaamatuks, sellest võiks välja lugeda, et Järvesaare parandus jõustub ainult juhul, kui tema paranduses loetletud isikud on asunud või asuvad talu pidama, juhul kui ei asu, siis ei jõustu, kui praegu härra Tamme juttu sõna-sõnalt võtta.

Juhataja

Palun, võib-olla Aldo Tamm selgitab veel kord, tema ettepanek ei olnud saadikule selge.

A. Tamm

Kui ta leiab sellise tõlgenduse, siis me jääksime oma teksti juurde, siis me ei puutu härra Järvesaare parandusse.

Juhataja

Niisiis härra Tamm nõuab ettepaneku hääletamist, mis on tabelis punkt 10. Palun komisjoni seisukoht!

J. Telgmaa

Komisjon oli põhiliselt sellepärast nii 10. kui 9. paranduse vastu, et see viib jagajate ringi laiaks ja umbmääraseks. Teisest küljest viib ta väga konkreetseks, ta eraldab teatud isikute kategooria, kes kindlasti peavad saama ja kes kindlasti tulevad nõudma. Me ei olnud kindlad, et kõikides kohtades see süsteem kõige paremini töötab ja sellepärast me leiame, et see Järvesaare parandus hõlmab ka selle ala, mida "Põllumeeste Kogu" oma kahe parandusega kritiseerib, me arvame, et selle parandusega on võimalik kohalikel inimestel asi ära lahendada.

Juhataja

Täna! Asume hääletama. Kes on härra Tamme poolt esitatud "Põllumeeste Kogu" parandusettepaneku poolt (punkt 10) täiendada § 3 2. lõiget? Palun hääletada! Poolt on 25, vastu 12, erapooletuid 3. Ettepanek leidis toetust. Kas härra Tamm võtab maha punkti 11 all oleva ettepaneku? Te jätate selle ära? Härra Tamm.

A. Tamm

Kahtlus on siin selles, et kui me nüüd selle sisse hääletasime, siis ta kattub teise punktiga, haarab seda. Sel juhul on tegemist redaktsioonilise parandusega, me võime siis teise punkti ära kaotada.

Juhataja

Te võtate maha punkti 11? Jah. Punkt 11 võetakse maha. Punkt 12?

A. Tamm

On arvestatud.

Juhataja

On arvestatud, hääletamisele ei kuulu. Nüüd ajutise omandi- ja maareformi komisjoni ettepanekud. Neist üks on tabeli punkt 13 ja ülejäänud esitas härra Kama. Härra Tamm, olge kena, asuge oma kohale ja seletage ka saalile, missugune on teie otsustus ettepanekute suhtes. Kasutage, palun, neid numbreid mis on tabelis. Siis saavad teised saadikud ka aru, millest on jutt.

A. Tamm

Ma vabandan, siin tekkis eksitus, kuna vahepeal kasutati termineid esimene, teine ja kolmas punkt. Seoses sellega, et 10. ettepanek leidis saali poolt aktsepteerimist, me loobume 9. ettepanekust.

Juhataja

Aga 11. punkt?

A. Tamm

Ma tahan öelda, et § 2 lõike 2 punkt 5 kaotab üldse oma mõtte, kuna ta hääletamisega on juba haaratud teise teksti. Sellest me härra Telgmaaga siin kohapeal rääkisime. Aga punkt 11 läheb hääletamisele.

Juhataja

Härra Tamm nõuab punkti 11 hääletamist.

J. Telgmaa

Maaelukomisjon oli punktis 11 esitanud parandusettepaneku vastu sellepärast, et see viib reformikomisjoni väga laialdaseks ja umbmääraseks. Seal on praegu sellised pooled nagu kohalik omavalitsus, majand ja kohalikud talunikud, kes on paralleelselt võrdselt esindatud ja need on kõik organiseerunud jõud. Kui me nüüd toome siia veel sisse maareformi kohaselt maa tagastamise taotluse esitanud isikud, keda võib olla oma sada inimest ei tea mis linnadest ja üle Eestimaa laiali, mismoodi see mehhanism siis välja näeks. Kust need isikud, kes tulevad sinna reformikomisjoni, saavad oma volitused?

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud, teil on ettepaneku sisu selge. Asume hääletama! Kes on härra Tamme esitatud "Põllumeeste Kogu" ettepaneku poolt, mis on teie tabelis punkti 11 all ja puudutab reformikomisjoni? Palun hääletada! Selle poolt on 12 saadikut, vastu 22, erapooletuid 6. Ettepanek ei leidnud toetust.

Nüüd läheme ajutise omandi- ja maareformi komisjoni ettepanekute juurde. Kõigepealt ettepanek, mis on olemas tabelis: § 12 1. lõikest jätta välja sõnad "või tasuta". Kas härra Kama soovib veel selgitada ettepanekut?

K. Kama

See on küsimus, mida ma juba kord puudutasin ja käsitleb riigivara ühistutele tasuta üleandmist. Me leidsime, et siin ei saa tekitada olukorda, kus üks valitsus hakkab jälle eelistama ühte ühistut ja teine valitsus teisi ühistuid, et igasugune vara omastamine peaks toimuma tasu eest.

Juhataja

Palun, maaelukomisjon.

J. Telgmaa

Me üldiselt jagame seda loogikat ja peame seda ka mõnel määral ohtlikuks, aga meie vastusargumentid olid sellised. Kõigepealt see, et omandireformi käigus tekkivatest omanikest on üks riik. Riik on ka selle käigus tekkiv üks omanik. Sellega me piirame ühe omaniku tegutsemisvabadust. Omaniku tegutsemisvabadust me selles seaduses kuidagi piirata ei taha. See on üks asi. Teine asi, võib tekkida vajadus algatada antud paikkonnas mingi ühistu, mis omanike vabatahtliku ühinemise alusel kuidagi tekkida ei taha. Siis on riigil võimalus sinna mingisugune jagamatu vara tuumikuks panna ja vahest siis tulevad inimesed, kes sinna ühistusse ühineks. Sageli võib see ühistu olla selline, mis antud paikkonna jaoks on väga oluline, aga mis lihtsalt ei teki iseenesest. Need olid meie põhjendused.

Juhataja

Täna! Kas ettepaneku sisu on selge? Palun asume hääletama! Kes on omandi- ja maareformi komisjoni esimese parandusettepaneku poolt, mis on tabelis punkti 13 all? Palun hääletada! Selle poolt on 20, vastu 18, erapooletuid 1. Ettepanek leidis toetust.

Järgmine omandi- ja maareformi komisjoni ettepanek esitati täna ja nüüd ma püüan selle selgesti ette lugeda, siis on võimalik kummalgi komisjonil kommenteerida. Esimene ettepanek täna esitatutest kõlab järgmiselt: asendada terve seaduseelnõu ulatuses termin "töösak"

terminiga "tööpanust arvestav rahvakapitali obligatsioon". Kas ettepaneku sisu on selge või vajab veel lisaselgitusi?

K. Kama

Selle ettepaneku sisu on selles, et me nn. kolhoosiosakud seome ühtse rahvakapitali obligatsiooni põhimõttega ja ei lahenda seda küsimust ära konkreetselt selles seaduses, vaid komplekselt, kui me jõuame selle obligatsiooniteema lahendamiseni.

Juhataja

Palun, maaelukomisjon.

J. Telgmaa

Selle käsitluse vastu on maaelukomisjon kindlalt, rahvakapitali osak on midagi nii umbmäärast, kui üks asi umbmäärane olla saab. Ja me ei pidanud võimalikuks opereerida selles seaduses nii umbmäärase asjaga. Teiseks võtab see jälle kohutavalt tempot maha, kui me peame hakkama ootama seda rahvakapitali osaku täpset määratlust. Me oleme oodanud seda ei tea kui kaua, üle poole aasta vist küll.

Nii et ma tegelikult juhin tähelepanu rakendusotsuse ühele punktile – punkt 9, milles on püütud kuidagi seda seost rahvaosakuga rajada, aga ma ütleks, et see on meil ka kaunis mannetu katse.

Juhataja

Täna! Härra Raig, ma ei näe võimalust teiega astuda dialoogi, kuivõrd praegusel protseduurietapil on ettepaneku esitaja ja komisjon dialoogis. Kas ettepanek on selge? Kas härra Kama soovib veel selgitada? Ei soovi. Ettepaneku sisu on saalile selge. Kes on omandi- ja maareformi komisjoni ettepaneku poolt asendada termin "tööosak" terminiga "tööpanust arvestav rahvakapitali obligatsioon"? Selle poolt on 23, vastu 23. Vastavalt meie reglemendile ettepanek ei leidnud toetust.

Härra Kama võtab ülejäänud ettepanekud maha, sest nad on seotud sellesama rahvakapitali obligatsiooni kasutuselevõttuga. Sellega on minu käes olevad ettepanekud läbi hääletatud. Kas on veel saalis saadikuid, kelle ettepanekud ei ole leidnud kajastamist? Ei näe.

Lugupeetud saadikud, härra Raigilt on saabunud ettepanek suunata antud eelnõu kolmandale lugemisele. Vastavalt meie reglemendile on sellise ettepaneku õigus komisjonil, saadikurühmal ja üksiksaadikul, kui teda toetab vähemalt veerand Ülemnõukogu koosseisust, see on siis meie puhul 26 häält. Kas härra Raig jääb oma ettepaneku juurde? Härra Raig, palun!

I. Raig

Austatud kolleegid! Reglemendis on nimelt öeldud, et kolmandal lugemisel saab hääletada uuesti ainult neid ettepanekuid, mis on sinna laekunud, kuid ma tahaksin teha veel ettepaneku: kuivõrd seaduseelnõuga ei ole mitte kõik saadikud saanud tutvuda, anda kolmandal lugemisel veel võimalus teha parandusettepanekuid ja võtta need ka arvesse.

Juhataja

See on meie reglemendi parandus, mille kohta tuleb teha eraldi eelnõu ja seda eraldi hääletada.

I. Raig

Kui sellist võimalust meil ei jää, siis ma võtan oma ettepaneku tagasi.

K. Kama

Enne lõpphääletust palub fraktsioon "Isamaa Ühendus" vaheaega 5 minutit.

Juhataja

Nii et härra Raig võttis kolmanda lugemise ettepaneku tagasi. Vaheaeg 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Lugupeetud saadikud, saadikurühm "Põllumeeste Kogu" on teinud kirjaliku ettepaneku esitada seaduseelnõu kolmandale lugemisele. Sellega panen hääletamisele teise lugemise lõpetamise. Kes on selle poolt, et lõpetada seaduseelnõu teine lugemine? Selle ettepaneku poolt on 31 saadikut, vastu 11, erapooletuid 2. Eelnõu läheb kolmandale lugemisele. Kolmandal lugemisel võivad vastavalt reglemendile tulla saadikute nõudmisel uuesti hääletusele juba hääletatud ettepanekud, uusi ettepanekuid teha ei saa. Neid võivad esitada ainult saadikurühmad ja komisjonid, mitte üksiksaadikud.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 65. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG, 27. veebruar 1992

Juhataja (Ü. Nugis)

Istungjärgu töö jätkub, kontrollime kohalolekut! Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 37. Kolleegid, vastavalt eelnevale kokkuleppele antakse ka täna meile üle mõned seadusandlike aktide eelnõud. Kõigepealt paluksin kõnetooli rahvasaadik Hillar Elleri.

H. Eller

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Lubage mul üle anda juhatusele Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamise kohta" projekt ning Eesti Vabariigi seaduse "Muudatustest Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu. Paluksin neid arutada kiireloomuliselt, need on möödunud nädalal arutatud, täiendatud ja parandatud tekstid, arvestades rahva-keskerakonna ja kolleegide ettepanekuid ja parandusi. Juhtivkomisjon on õiguskomisjon. Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu juhatus tunnistas juhtivkomisjoniks selles küsimuses riigikaitsekomisjon. Ma arvan, et nii Ülemnõukogu kui Ülemnõukogu juhatus peaksid jääma oma seisukoha juurde.

Juhataja

See oli eelmine kord, härra Anton. Põhimõtteliselt ei näe mina küll mingit põhjust arvata, et ka seekord ei võiks olla riigikaitsekomisjon. Jüri Põld, kas on vastuväiteid selle kohta, et juhtivkomisjon oleks riigikaitsekomisjon? Jääb riigikaitsekomisjon. Nüüd ma paluksin kõnetooli valitsuse esindaja proua Krista Kilveti.

K. Kilvet

Austatud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Tahaks teile täna anda kolm kiireloomulist küsimust. Kõigepealt Eesti Vabariigi Valitsus esitab kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi maareformi seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu. Ettekandega selles küsimuses esineb teie ees põllumajandusminister härra Aavo Mölder. Eesti Vabariigi Valitsus esitab Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi poolt ette valmistatud Eesti Vabariigi seaduse "Administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamise kohta" rakendamisest" projekti. Ettekandega esineb teie ees härra Rask. Eesti Vabariigi Valitsus esitab Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi poolt ette valmistatud Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti NSV abielu- ja perekonnakoodeksis" eelnõu. Ka selles küsimuses esineb teie ees justiitsminister. Eelnõu palume võtta arutusele kiireloomulisena. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! See seaduseelnõu, mis käsitleb maareformi seaduse osalist muudatust, kuulub maaelukomisjoni kompetentsi ja tema jääb ka juhtivkomisjoniks. Ma tean, et töö korras on see küsimus juba läbi arutatud.

Probleemid, mis on seotud administratiivkaristuse muudatustega, rahatrahvide suurendamisega kuuluvad õiguskomisjoni kompetentsi. Härra Anton, õiguskomisjon jääb ka juhtivkomisjoniks.

Mulle isiklikult tundub, ma võin eksida, et ka abielu- ja perekonnakoodeks tuleb õiguskomisjoni kompetentsi, õiguskomisjon jääb juhtivkomisjoniks.

Kolleegid rahvasaadikud! Ega ma ei ole unustanud kellegi teie soovi täna üle anda mõnda seaduseelnõu või otsuseprojekti? Ei ole. Kõik, kes tahtsid, on saanud üle anda oma taotlused.

Päevakorravälised avaldused

Juhataja

Vastavalt meie reglemendile on meil täna ette nähtud n.-ö. vaba mikrofoni. Nagu kõik mäletavad, viie minuti jooksul on rahvasaadikutel õigus südant puistata, ma palun siis ka sellest ajast kinni pidada. Johannes Kass.

J. Kass

Vähe austatud Ülemnõukogu saadikud! See tervitus tuleneb sellest, et selline mulje, selline mõte on jäänud kõlama kohtumistel valijatega viimasel ajal. Pea kaks aastat tagasi valis eesti rahvas oma saadikud Ülemnõukogusse usuga, et nad võitlevad taganemata eesti rahva õiguste – Eesti Vabariigi taastamise eest. Paraku on see hoog, mida Ülemnõukogul oli kevadel kaks aastat tagasi, saanud tänaseks vähikäiguks, mida tõestas eilne hääletus, kus ilma igasuguse sunduseta 41 eesti saadikut hääletas koos 21 vene saadikuga tervelt 1,5 aastat nõrgema ajatsensuse alguse poolt ja seda 2-aastase tsensuse normi juures. Eile oli minu telefon helistamisest kuum ja pahased Eesti kodanikud küsisid, miks ei hääletatud 20. augusti 1991. aasta poolt kui Eesti Vabariigi taaskehtestamise poolt. Enamus ei teadnud, nagu ei tea ka osa saadikuid siin, mis tähtpäev see 30. märts 1990 üldse on. Ka minule jääb terve mõistuse seisukohalt arusaamatuks, miks on deklaratiivne 30. märts 1990 parem kui rahvusvaheliselt tunnustust leidnud 20. august 1991. Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus kannab põhimõtet, et kodanikuks saab taotlema hakata, kui on Eestis elanud 2 aastat, loe Eesti Vabariigis, nii ütles Märt Rask. Jäägu see 41 saadiku südametunnistusele, milline alternatiiv eile seda põhimõtet kõige paremini kandis.

Kuid jääb siiski küsimus, miks 41 saadikut nii hääletasid. Olen jõudnud järgmisele arusaamisele. Siin saalis valitseb paljude saadikute üle orjameelsus, nõukogulik orjameelsus. Meeletu hirm, Ida hirm, valitseb terve mõistuse üle. Ja sellepärast mindi eile vabatahtlikult oma käega Eesti Vabariiki müüma. Mis saab edasi, küsiti minult? Arvestades sündmuse loogikat, seda juhtivat orjameelsust ja mõistustmatvat hirmu, sain ma vastata ainult nõnda, et aasta pärast saavad kõik, kes tahavad, Eesti Vabariigi kodanikuks, sest kui kahe aasta Eesti NSV-s elamise eest saab esitada avalduse kodakondsuse taotlemiseks, siis seda loogika põhimõtet jälgides on ka keeletsensuseks sada sõna iga aasta kohta, sest rohkemat nõuda oleks lihtsalt diskrimineerimine. Eile saavutasid kodakondsuse nn. nullvariandi tahtjad oma suure võidu, ja seda ka saadikuühenduse "Isamaa" kätega. Eilne päev läheb häbipäevana Eesti ajalukku ja mul on väga kahju, et saadikuühendus "Isamaa" seda toetas, seda teostas, sest nad taganesid oma põhimõtteid, millest nad ei lubanud taganeda, see on 20. august 1991.

Paljud eilsed Eesti Vabariigi kodanikud, kes mulle helistasid, mõtlevad juba nõnda, et kas üldse võtta endale kanda seda nõukogude Eesti Vabariigi kodakondsust. Ma täiesti aktsepteerin seda nende mõtet. Ja nüüd minu soovitus 41 saadikule. Kui te lähete välja võtma Eesti Vabariigi isikutunnistust, siis pange see Nõukogude passi vahele! Just nimelt Nõukogude passi vahele, sest sellega on isiku ja dokumendi ühtsus kõige suurem. Me alustasime lauldes "Eestlane olla on uhke ja hää ...", kuid tänaseks me oleme jõudnud sinna, kus me võime laulda: "Eestlane olla kord oli uhke ja hää ...". Täna tähelepanu eest!

N. Aksinin

Lugupeetud spiiiker, lugupeetud kolleegid! Mina kui saadik olen lihtsalt kohustatud teile ette kandma meie kohtumisest valijatega Ohvitseride Majas 21. veebruaril.

Ma ei leia lihtsalt sõnu, et avaldada nõrdimust selle informatsiooni üle, mis ilmus ajakirjanduses. Seal väideti, et see kohtumine oli ajastatud Nõukogude armee päevaga ja sinna

tulid ainult minutaolised vanapapid ja rohkem mitte kedagi. Vabariigis valitsev infonälg sunnib valijaid kokku tulema, et mingisugustki informatsiooni saada. Ja tuleb järjekordne kohtumine, sest selle järele on vajadus, on vaja selgitada kodakondsuse seadust.

Tänases "Estonija" numbris räägitakse meist kui stagnantidest. Olgu peale, selle sõnaga olen ma nõus, aga ma ei ole nõus sellega, kuidas sellest räägitakse. Kontekstist rebitakse välja üksikud laused ja esitatakse need tõe pähe. Seal on väga palju moonutusi ja kõike esitatakse nii nagu neile on kasulik. Me ei tervitanud ju mitte ainult endise Nõukogude armee päeva puhul. Me õnnitlesime ka iseseisvuspäeva puhul, me käisime ka iseseisvuspäeva auks korraldatud pidulikul koosolekul. Miks siis nii teha ja inimesi erutada? Ma ei saa sellest lihtsalt aru. Ajakirjanduskomisjon peab lõppude lõpuks selles küsimuses korra jalule seadma.

Esitati palju küsimusi. Muidugi olid need poliitilised küsimused kodakondsuse kohta ja see on täiesti arusaadav. Aga kuna elatustase on madal, siis ei ole üllatav, et selle kohta esitati samuti palju küsimusi. Mõned küsimused puudutasid ainult veterane.

Esimene küsimus. Miks kustutati igavene tuli? Ma pean kõigile saadikutele ette kandma, et seda ei nimetataks mingiks erioperatsiooniks: tehases valmistatakse seadeldist balloongaasi jaoks, selleks et uuesti süüdata igavene tuli. Arvake sellest mida tahate. Selle organiseeris Aksinin või Panfilov. Teie asi on, mida te sellest arvate, aga mina kannan täpselt ette. Mul on andmeid, et valmistatakse ette sellist aktsiooni. Mida me siis teeme? Veteranid koguvad raha igavese tule jaoks. Ma pean ütleva tõtt näkku kõigile, kas see meeldib või mitte.

Kohtumine näitas ka, et inimesed on samuti mures meie saadikufraktsiooni töö pärast. Me saime seal valijate juhendi. Valijad kritiseerivad meid ägedalt meie töö madala kasuteguri pärast. Me tunnistame seda kriitikat, põhiliselt on neil õigus. Meile on see valus.

Tegime vastavad järeldused ja hakkame töötama paremini.

Põhiliselt möödus kohtumine korrektselt ja rahulikult ning ma olen kindel, et kui selliseid kohtumisi ei oleks, siis oleks see meile lihtsalt halvem. Me ju vähendame pingeid. Teatud aja jooksul meie valijate hulgas akumuleeruv energia tuleb ju maandada ja seda me teeme. Mitte mingisuguseid põrandaaluseid üritusi ei korraldata. Seda kõike ei tehta mitte selleks, et kutsuda esile nendesamade valijate veelgi suurem viha. Mis aga puutub sellesse, et seal ei olnud noori, siis see pole tõsi. Muidugi olid seal enamuses eakad inimesed, aga seal oli ka noori, neid, kes hääletasid Panfilovi, Lebedevi ja Israeljani poolt. Olgu siis nii, et minu poolt hääletasid võib-olla ainult vanurid. Selline on minu informatsioon. Tänan!

A. Junti

Lugupeetud juhataja, Ülemnõukogu liikmed! Mul on ka üks mure. Mul on mure meie õigusliku baasi nõrkuse, auklikkuse ja kohatise vasturääkivuse pärast. Konkreetne ajend tänaseks ülesastumiseks tekkis sellest, et me mõned päevad tagasi siin arutades põrkasime kokku ühe probleemiga: millal Ülemnõukogu otsused ja üldse dokumendid jõustuvad ja kuidas nad jõustuvad. Kui te mäletate, tekkis see seoses saadikule võimaluse andmisega ka valitsuses töötada. Selle küsimuse arutelul küsiti ka konkreetsel juhul meie lugupeetud õiguskomisjoni esimehe Tõnu Antoni seisukohta ja see kõlas selliselt, et tõepoolest õiguslik probleem on olemas ja see on õigesti püstitatud, kuid poliitiliselt peab ta väga tähtsaks asja kiiret otsustamist. Nüüd mul ongi meie juhatusele ja lugupeetud õiguskomisjoni esimehele ja kõigile õiguskomisjoni liikmetele ettepanek võtta antud küsimus päevakorda ja otsustada ära, ja

otsustada küsimus, millal, milliste küsimuste puhul, me võime teha juriidilisi järeleandmisi ja millal on prioriteediks poliitilised? Millise õigusakti puhul me võime selle sätteid mitte järgida ja millised on need poliitilised otsustused, mis on nii tähtsad, et õigus võib jääda tahaplaanile? Ma mõnan, et see asi võib tõepoolest kõne alla tulla, kuid see on täpselt nii, nagu kõige muuga, mängureeglid peavad olema täpselt kindlaks määratud. Nii et juhatusele ja õiguskomisjonile ettepanek seda probleemi arutada. Aitäh!

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud kolleegid! Kasutan juhust ja loen vastuseks härra Kassile ette Narva linna kodaniku Leonid Skopitši kirja, mis on adresseeritud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu inimõiguste komiteele.

Kuna meil aga sellist komiteed ei ole, siis anti see kiri rahvussuhete komisjonile. See on ühtlasi ka kaudne vastus Euroopa Nõukogu peasekretärile proua Catherine Lalumiere'le, kes ütles, et enamik mitte-eestlastest on Eestisse tulnud okupantidena. Härra Skopitš kirjutab:

"Pärast kutsekooli lõpetamist Ukrainas tuli Eestist auto GAZ-51 ja küsimata meie nõusolekut, kas me tahame üldse Eestisse sõita, pandi meid nagu loomi lahtisesse autokasti ja toodi Paide linna teedemasinatehasesse. See leidis aset 1954. aasta augustis ja sellest ajast alates olen kogu elu töötanud Eestis. Mul on juba lapselapsed, aga mulle öeldakse, et ma olen Eesti anastaja. Mina aga arvan, et ma olen Eesti vang ja sellepärast pöördun inimõiguste komitee poole nõudega kompenseerida peaaegu 40 aastat kestnud vangipõli Eestis."

Kahjuks eilne otsuseprojekt ei arvestanud seda asjaolu, et selle otsusega me võrdsustame need, kes tulid Eestisse kaks aastat tagasi, nendega, kes on Eestis elanud ja töötanud 35–40 aastat või kauemgi. Me asetasime nad ühele pulgale. Me lülitasime muidugi tuhanded mitte-eestlastest elanikud poliitilisest võitlusest välja enam kui aastaks ja see meid muidugi ei rahulda. Arvan, et uus Riigikogu võtab esmajärjekorras vastu kodakondsuse seaduse, mis on jäigem mitte-eestlaste suhtes, sest selles Riigikogus on paar-kolm, võib-olla viis, kõige rohkem kümme mitte-eestlasi esindavat saadikut. See teeb meile muret. Me pole veel oma valijatega kohtunud ja ma ei tea, mida ütlevad meie valijad, kui me sõidame koju oma linnadesse ja maakondadesse. Tänan!

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Me võtsime eile vastu kodakondsuse seaduse rakendusotsuse. Ma arvan, et me ise panime endale miini alla ja süütasime süütenööri.

Kui me ei revideeri nüüd viivitamatult immigratsiooniseadust, keeleseadust, pensione ja omandireformi seadust privatiseerimise osas, siis võib see pomm lõhkeda. Kui te vaatate läbi kõik need seadused ja seostate need eilse otsusega, siis te mõistate, et oht on suur. Seepärast peavad meie komisjonid viivitamatult läbi viima nende seaduste ekspertiisi ja korrigeerima neid, et see miin likvideerida. Kui me seda ei tee, siis võib meie ühiskond õhku lennata.

Kodakondsuse küsimuses on kaks komistuskivi. Käivad jutud, et on vaja kehtestada kvoodid kodakondsuse andmisel. Esiteks kerkib üles küsimus, millised on need kvoodid. Kui näiteks kvoot on 500 inimest aastas, soovijaid aga 50 000, mitu aastat peavad siis ootama inimesed, kes 30. märtsil avalduse kirjutavad? Selles peitub ka oht.

Edasi. Kui meil nüüd algab laviinina avalduste esitamine 30. märtsist, kas siis jätkub ametnikke, kes pabereid vormistama hakkavad? Vaadake, kuidas meil on lood pensionidega. Me pole siiani toime tulnud pensionide ümberarvestamisega, aga kodakondsuse küsimus on palju keerulisem. Kui palju aega see võtab? Tähendab, tuleb järele mõelda.

Huvitav, et praegu tuleb venelasi keelitada Eesti kodakondsust vastu võtma, ja mida suuremal arvul, mida kiiremini, seda parem, et plahvatust ära hoida. Kardan, et neid, kes soovivad Eesti kodakondsust saada, ei ole eriti palju. Aga see, kui riigi territooriumil on inimesi, kes ei pea end ei selle ega ka mõne teise riigi kodanikeks ja kel ei ole kohustusi selle riigi ees, on ka omamoodi pomm.

Praegune olukord on selline, et me oleme sunnitud pöörduma Euroopa Nõukogu, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ja CSCE liikmesriikide poole. Meil tuleb lõppude lõpuks i-le punkt panna. Tänan!

L. Hänni

Austatud juhatus, head kolleegid! See on esimene kord, kus ma kasutan vaba mikrofoni võimalusi jagada oma mõtteid ja muresid. Mind sundis teie ette tulema üks väljend, mis kõlas siin saalis. Me ei tohi taganeda oma põhimõtetest. Mulle tuleb meelde Nina Andrejeva artikkel, kus korrati sama väidet, ja ma tunnen, et see mõttelaad on kohal ka meie saalis. See mõttelaad on kohutav, sest ta seab võrreldes inimesega põhimõtted esiplaanile. Me jõudsim eile tõepoolest väga olulise otsuseni. Me olime seda lahendust otsinud pikka aega, käinud läbi kõikvõimalikud lahenduste ja kompromiss sündis selline, nagu ta oli. Meil tuli ületada hirmud, need eelarvamused, mis meil olid üksteise suhtes, ja ma loodan, et ka vene kolleegid mõistavad seda, et Eesti ühiskonnas ei olnud sugugi kerge astuda just sellisele seisukohale, nagu me eile astusime.

Nüüd nendest kahest kuupäevast, mille järgi meid täna tahetakse jagada sikkudeks ja lammasteks. 30. märts 1990 ja 20. august 1991. Kas eesti rahva saatus sõltub sellest, millise me nendest kahest kuupäevast valisime? Ma väidan, et ei sõltu. Eesti rahva saatus, meie rahvuse saatus sõltub sellest, kui elujõulised me oleme, missugust poliitikat me ajame. See ühekordne otsus oli tõepoolest valik, ta oli valik formaal-juriidilise lähenemise ja inimliku lähenemise vahel ja mul on hea meel, et siin saalis jäi kõlama, jäi peale inimlik lähenemisviis. Me peame täna mõistma, et kodakondsus ei ole ainult õiguslik probleem. Ta on samavõrd inimlik probleem, ta on kodumaa valik, ja me ei pea eeldama seda, et ükski nendest inimestest, kellel see võimalus avaneb 30. märtsil, teeb selle valiku kergekäeliselt ja kerge südamega. Mul on suur palve, et need inimesed, kes jäid eile vähemusse, olid otsuse vastu ja olid erapooletud, ei hakkaks praegu niigi pingestatud ühiskonnas edasi külvama pingeid. Me jõudsim kompromissini, austame siis seda demokraatlikus ühiskonnas loomulikku põhimõtet, et vähemus allub enamuse otsusele. Ja mis puutub meie lahendusse, siis ma usun, et Riigikogu tõepoolest pöördub Eesti Vabariigi kodakondsuse seaduse juurde üsna oma töö alguses tagasi ja kindlasti karmistab naturalisatsiooni tingimusi nende inimeste jaoks, kes tulevad Eesti Vabariiki kui iseseisvasse riiki. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, loeme sellega n.-ö. vaba mikrofoni lõppenuks ja naaskem päevakorra juurde.

Ma tahaksin jagada mõningaid muresid tänase töö organiseerimise osas. Väga suur osa kinnitatud päevakorrapunktidest on meil veel arutamata. Samas on laekunud kõikide kuni eilseni esitatud kiireloomuliste küsimuste kohta komisjonide seisukohad. Mina teeksin niisuguse ettepaneku, et me alustaksime sellest, et kuulaksime kõigepealt ära arvamused mõningate seaduseelnõude või otsuseprojektide kohta vastavalt juba kinnitatud päevakorrale. Nendest arvamustest olenevalt saab meie kantseleipersonal vajalikke dokumente vormistama hakata. Siis me tuleksime kiireloomuliste küsimuste juurde ja mulle tundub, et kõige kiirem kõikidest kiireloomulistest (nii on laekunud ka komisjonide otsused) on eelarvega seonduv. Siis katsuksime esimesel võimalusel läbi võtta selle päevakorrapunkti, mis on seotud Eesti Panga põhikirja muudatustega. Tõenäoliselt tuleb veel vahele võtta kiireloomulisi küsimusi. Meile on juba laekunud komisjonide otsused, kus nad taotleavad päevakorra täiendamist, küll aga ei ole ettekandjat praegu saalis. Ja siis edasi vastavalt päevakorrale, kusjuures on lootust siiski arvata, et vähemasti 4–5 päevakorrapunkti kinnitatud päevakorrast saame me isegi läbi arutatud. Ja jõuame otsusteni. Niisugused oleksid juhatusepoolsed plaanid. Kas talitame niimoodi? Jaan Lippmaa.

J. Lippmaa

Lugupeetud spiiker! Ma tahaksin teha ühe märkuse ja ühe ettepaneku. Nimelt möödunud neljapäeval, ütleme nii, et meie tööst tingitud asjaoludel, tekkis minu jaoks üks ebameeldiv intsident. Nimelt proua Lauristin soovis pikendada möödunud neljapäeval istungit. Teatavasti meil rohkem kui pooled saadikud peavad sõitma tagasi koju, tellima endale kohad ette – praegusel bensiinivaesel ajal pooled bussidest ei sõida. Sellega seoses mitmed saadikud läksid pärast kella kahte mingil ajal ära. See on täiesti loomulik, sest et meil on kojusõidu päev ja me ei saa valida poole või tunni tagant transporti. See asjaolu andis meie kolleegile Mart Laarile võimaluse neljapäeva õhtuses saates seda asja keerata niiviisi, et kolleegid ei taha teha tööd, ei taha ühte või teist asja hääletada. Ma olin seda kolleegi sõnavõttu kuulates väga häiritud ja nõrдинud, sellepärast ma paluksin juhatust korraldada töö nii, et neljapäevasel päeval pikendust ei tuleks. Ma olen nõus ükskõik mis päeval pikemalt siin istuma, ent mitte neljapäeval, ja teatan, et kell kaks ma tõusen püsti ja lähen siit ära, sest punkt kell kolm läheb minul buss ja minu pärast võib kolleeg Laar kas või kaksteist korda kantslist minu nime n.-õ. halva iseloomustusega maha kuulutada, aga mina ikka lähen.

Nii et, härra spiiker, ma palun teid tänast tööpäeva mitte pikendada!

Juhataja

Kuna see sõnavõtt oli vahetult peale n.-õ. vaba mikrofoni, siis paneme ta sinna rubriiki. Siis on kõik asjad korras, muidu ta oleks pidanud minema päevakorrapunkti alla, mis puudutab tänast, neljapäevast päeva. Seda võimalust ei ole meil ka veel sellepärast, et kell kolm algab sellesamas majas presiidiumi juhatuse ja mõnede valitsusesindajate ühisistung, kus tuleb kõne alla põhiseaduse eelnõu, nii et tõepoolest sellel neljapäeval mul seda õigust ja võimalust ei ole. Küll aga arvan, et me kitsamas ringis räägime veel kord lahti need probleemid, mis on seotud saadiku tööga ja töörežiimiga. Võimalik, et siis ei ole nii suurt enesekindlust väita seda, et neljapäeva õhtul peab saadik ilmtingimata sõitma koju – reedene päev ei ole mitte vaba päev! Kolleegid, saadik peab jõudma kõike. Ja mina ei ole mitte seda meelt, et minu kvalifikatsiooni kõige kõrgem aste seisneb selles, et ma saaksin teid istungisaalis kinni hoida. Küll aga pean ma hoolt kandma selle eest, et meil oleks ka resultatiivsust, töö oleks tulemuslik, s.t. me peame ikkagi vastu võtma seadusi ja otsuseid, ning need on prioriteetsemad tegevused teiste tegevuste

ees. Samas kõik teie poolt öeldud mured võetakse arvesse, nad ei jää ilma tähelepanuta, päris kindlasti me arutame seda teemat teie kõikidega fraktsioonide üksiksaadikute tasemel.

Aga nüüd vastavalt kokkuleppele päevakorra juurde, minu küsimus kolleeg Jüri Reinsonile. Saalis ei ole komisjoni esimeest Kalju Koha. Kas Jüri Reinson on valmis avaldama arvamust kuuenda päevakorrapunkti kohta, kolmapäevasest päevast?

See on nii pika pealkirjaga, et ma ei hakka ette lugema.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, see on komisjonis arutatud küsimus ja arvamuse avaldab tõepoolest Jüri Reinson.

Juhataja

Me võime alustada sellest. Palun Jüri Reinsoni kõnetooli! Kuues päevakorrapunkt käsitleb Eesti Vabariigi 1990. aasta 13. detsembri seadust riiklike, teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise kohta ning sinna juurde käivaid muudatusi.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon oma istungil arutas Ülemnõukogule esitatud Eesti Vabariigi 1990. aasta 13. detsembri seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise kohta" ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise kohta" kehtestamisest ja rakendamisest" punkti 1 kehtetuks tunnistamise kohta. Eelarve-majanduskomisjon teeb Ülemnõukogule ettepaneku arutada ülalnimetatud seaduse eelnõu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 67. istungjärgul. Informeerin saadikuid sellest, et arutelu käigus jõudsimel me koos seaduseelnõu esitajatega selgele seisukohale, et me enne seda veel püüame täpsustada seni kehtinud seaduse ja rakendatava seaduse vahekorda ja sellest tulenevaid võimalikke eriarvamusi. Tänan!

Juhataja

Komisjon teeb täiskogule ettepaneku võtta vastu otsus, et antud seaduseelnõu läheks arutamisele 67. istungjärgul. Kohaloleku kontroll. Kohal on 66 saadikut, puudub 37. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise seaduse ja Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise kohta" kehtestamisest ja rakendamisest" punkti 1 kehtetuks tunnistamise kohta ning veel Eesti Vabariigi seaduse "Teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise kohta" eelnõu tuleks arutusele 67. istungjärgul? Palun hääletada, lihthäälteenamus! Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu ei ole, erapooletuid ei ole. Läheb arutamisele 67. istungjärgul.

Kolleegid, kas Kaido Kama on saalis? Ja ette valmistada ka härra Põllul. Kas Toomas Kork võib Põllu eest vastata? Palun!

T. Kork

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu riigikaitsekomisjon arutas Eesti Vabariigi tuletõrjeseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi tuletõrjeseaduse kehtestamise kohta" projekti ja teeb ettepaneku võtta need Ülemnõukogu 67. istungjärgu päevakorda.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et tuletõrjeseaduse eelnõu koos tema juurde käiva rakendusotsusega tuleks arutusele 67. istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 50 rahvasaadikut, vastu ei ole, erapooletuid 1. Tuletõrjeseadus koos rakendusotsusega läheb arutamisele 67. istungjärgul.

Kaido Kama, kas õiguskomisjoni nimel võidakse öelda välja arvamus kooperatiivsete, riiklik-kooperatiivsete, ühiskondlike organisatsioonide vara taasriigistamise ja erastamise korra kohta?

K. Kama

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Õiguskomisjon arutas seda küsimust ja teeb ettepaneku võtta nimetatud seaduseelnõu esimesele lugemisele järgmisel istungjärgul.

Juhataja

Järgmisel istungjärgul, s.o. 66-ndal?

K. Kama

Jaa.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et selle seaduseelnõu esimene lugemine, mis käsitleb kooperatiivsete, riiklik-kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide vara taasriigistamist ja erastamist, toimuks 66. istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 46 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid ei ole. Esimene lugemine toimub 66. istungjärgul.

Eesti Vabariigi riigieelarve 1992. aasta kulude kohta

Juhataja

Kolleegid, läheme päevakorra täienduste juurde. On laekunud vähemasti kahe komisjoni seisukohad. Kõigepealt eelarve-majanduskomisjoni seisukoht. Eelarve-majanduskomisjon toetab valitsuse taotlust täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleks Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve kulusid. Ma panen hääletusele.

Meie saal on täna kuidagi väga hõre. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 65 rahvasaadikut, puudub 38.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleks Eesti Vabariigi riigieelarve selle aasta kulutusi? Komisjon ka toetab. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 46 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid ka ei ole. Päevakorda täiendatakse. Ma oletan, et ettekande teeb rahandusminister. Palun, härra Miller!

R. Miller

Austatud spiiker, lugupeetud rahvasaadikud! Vabariigi valitsus esitab teile läbivaatamiseks Ülemnõukogu otsuse projekti märtsikuu finantseerimise kohta kogusummas 595 miljonit rubla.

Ma isiklikult tahaksin väga loota, et me märtsikuu suudame esitada vähemalt käesoleva aasta esimese poolaasta eelarve projekti, seda muidugi sel juhul, kui selguvad lõplikult või suuremas osas hinnad, eriti mootorikütuse, küttemasuudi, gaasi ja mõnede teiste kütuseliikide osas. Homme on meie vabariigi valitsuse delegatsioon eesotsas peaminister härra Vähiga Moskvast läbirääkimistel, kohtumas Venemaa vastava delegatsiooniga, kus tulevad kõne alla kaubavahetuse küsimused ning selle hulgas ka hindade probleemid.

Vastavalt Vabariigi Ülemnõukogu otsusele oli lubatud vabariigi valitsusel teha jaanuarikuu sees kulutusi 366 miljonit rubla ulatuses. Tegelikult eraldati riigieelarvest 297,5 miljonit rubla. Vabariigi rahandusministeerium lähtus põhimõttest, et püüda võimalikult hoida kokku kulutusi ning riigieelarvest eraldati raha kooskõlastatult vabariigi ministeeriumide ja ametitega. Riigieelarvesse laekus kokku tulusid 491 miljonit rubla. 6 miljonit rubla eraldas Vabariigi Ülemnõukogu tervishoiule kompuutertehnika soetamiseks haigekassadele. Peab kohe ütleva seda, et kahjuks jaanuarikuu arvestuste järgi laekus meil 491 miljonit rubla, kuid tegelikult seoses arvelduste viibimisega jäid n.-ö. teel olevateks summadeks 110 miljonit rubla. Alates veebruarikuust kokkuleppel Eesti Pangaga me rakendame riigieelarve laekumiste osas telegraafi teel ülekandmist, mis tunduvalt kiirendab vahendite laekumist eelarvesse. Seega tulude ülekaal kuludest moodustas jaanuarikuu 200 miljonit rubla, mille kasutamise kohta on esitatud rahandusministeeriumi poolt valitsusele ettepanek 125 miljonit rubla kulutamiseks ministeeriumidele, ametitele, et tasuda töötasude osas tekkinud n.-ö. riigieelarveline võlgnevus ministeeriumidele, asutustele 410-rublase miinimumpalga tõstmisel 600 rublani. Kohalike eelarvete osas peab märkima, et jaanuarikuu kulges nende täitmine põhiliselt normaalselt ja jäägid tervikuna kasvasid aasta alguse 362 miljonilt rublalt 512 miljonile. Vabariigi valitsuse poolt eraldati erietsustega kokku 49 miljonit rubla, sellest suuremad summad oleksid 15 miljonit välismajandusametile IV kvartali sündmüügi kompenseerimiseks, 5 miljonit eraldati elamuametile individuaalehitajate ja elamukooperatiivi liikmetele pangalaenu osaliseks kompenseerimiseks, et kodanikud saaksid võtta suhteliselt madalama protsendiga laenu, nimelt kuni 6 protsendiga. Samuti eraldati 7,9 miljonit rubla riigiettevõttele "Eesti Vesi" jaanuarikuu vee- ja kanalisatsiooniteenuste hinnavahe doteerimiseks. Arvutustehnika soetamiseks eraldati Ülemnõukogu Asjadevalitsusele 2 miljonit, kodakondsusametile 1,6 miljonit, tolliametile 4 miljonit ja Riigikantseleile 6 miljonit rubla. Need on põhiliselt sellised suuremad summad, mida vabariigi valitsus erietsusega eraldas eelarve täitmise käigus jaanuari- ja veebruarikuu jooksul.

Märtsikuu kulude määramise aluseks me võtsime Ülemnõukogu poolt kinnitatud veebruarikuu finantseerimise mahu 642 miljonit rubla ning viisime sisse sellest tulenevad korrektiivid ja muudatused. Nimelt alates märtsikuust langeb põhilises osas ära tervishoiukulutuste finantseerimine, mis läheb üle ravikindlustussüsteemile. Samuti võeti arvesse kulude suurenemine, et tõsta miinimumpalka 600 rublalt 800 rublale seoses elukalliduse tõusuga, mis

annab täiendavateks kulutusteks riigieelarve osas 66 miljonit rubla. Riigieelarvest palka saavate töötajate keskmiseks palgaks peaks meie arvestuste järgi kujunema märtsikuu 1900 rubla.

Tuleks märkida, et väga raskeks ja tõsiseks probleemiks on kütuse ja soojusenergia kulude kallinemine. Käesoleval ajal ei ole nende kulutuste kallinemisega riigieelarve märtsikuu finantseerimise plaanis veel arvestatud. Kui nüüd homse päeva jooksul selguvad hinnad, oleme me valmis tegema need arvestused ja minu arvates on siin paar varianti, mille arvel seda katta saab. Veebruarikuu ülelaekuvatest summadest on seni kasutamata 75 miljonit rubla. Aasta alguse vabajääk, mis on Ülemnõukogu käsutuses, on 350 miljonit rubla.

Samuti tahaks märkida, et rahandusministeeriumil on praegu läbivaatamisel n.-ö. kriisieelarve. Kui tõepoolest meil ettevõtted seiskuvad, väheneb järjest toodangu maht ja kui peaks riigieelarvesse laekumised vähenema, siis me tuleme Ülemnõukogusse, et vähendada terve rea positsioonide osas kulutusi. Ma täna veel ei tahaks neid üksikuid positsioone nimetada, aga ettevalmistamisel selline materjal on, samuti on seda palutud teha ka linnade ja maakondade valitsustel. Samuti võiks arvesse võtta veebruarikuu laekumise tulemused, mis meie arvates mõnevõrra on suuremad, kui oli kavandatud. Lõplikke tulemusi meil veel selles osas ei ole.

Tulles nüüd otsuse projekti juurde, ma tahan märkida, et eile eelarve-majanduskomisjon arutas seda küsimust ja lisaks ühele redaktsioonilisele parandusele tegi ettepaneku, et anda vabariigi valitsusele õigus kasutada 50% ulatuses veebruaris riigieelarve arvestuslikest tuludest enam laekunud summasid. Meie projekt nägi ette seda võimalust 100% ulatuses. Me kaalusime seda ja ma tahan Ülemnõukogule ette kanda, et vabariigi valitsus nõustub sellise eelarve-majanduskomisjoni ettepanekuga. Ma tänan teid tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused ettekandjale. Koit Raud.

K. Raud

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mina olen millegipärast aru saanud, et Eesti Vabariigil on ka kulutusi konverteeritavas valuutas. Kas need on esitatud selles otsuse projektis arvestatuna vene rahasse või kust võiks Ülemnõukogu saada ülevaate nende kulutuste kohta?

Teine küsimus, seondult sellesama valuutaga. Valitsus on eraldanud põllumajanduse toetuseks 15 miljonit dollarit, mis ümberarvestatuna Vene rahasse teeb 1,5 miljardit rubla ehk on tõepoolest mõnevõrra väiksem kui eelmise aasta Eesti Vabariigi eelarve. Samas ajalehe "Äripäev" andmetel oli Eesti Vabariigi Valitsuse valuutafondi seis 1. jaanuaril 1 miljon 900 000 dollarit. Kas võiks saada natukene selgitust? Aitäh!

R. Miller

Mis puutub käesolevasse eelarvesse, siis siin eraldi valuutaarvestust ei ole lisatud. See on tehtud n.-ö. rublades. Mis puutub kulutustesse välisvaluutas, siis ma tahaksin märkida, et vabariigi valitsuse valuutafondi, mis on eelarves eraldi, laekus möödunud aasta IV kvartalis sundmüügi eest 7 miljonit rubla. Ning vabariigi valitsus vaatab iga kord istungil läbi sealt vahendite eraldamise – kellele, kui palju – ja kaalutakse väga põhjalikult. Meil on kavatsus teha eraldi valuutavahendite eelarve seoses sellega, et alates käesolevast aastast osa makse hakkavad

laekuma riigieelarvesse välisvaluutas. Ja kui te vaatate teile varem väljajagatud eelarve teist varianti, siis selle juures juba olid valuutaeelarve andmed ka.

Mis puudutab põllumajandusele 15 miljoni eraldamist, siis ma ütleksin seda, et ega ka 15 miljonit valitsus eraldanud ei ole, sest valitsusel täna nii palju raha veel ei ole, aga väljamaksmise käigus valitsus eraldab jooksvalt selle summa. See kord, kuidas raha hakkab vahetult tootjate ja müüjateni jõudma, töötatakse välja koos põllumajandusministeeriumiga. See oleks nende küsimuste kohta kõik.

M. Lauristin

Lugupeetud rahandusminister, mul on teile mõned küsimused. Kõigepealt vormilist laadi küsimus. Nagu võib aru saada, on elu täis ootamusi ja on raske eeldada, et kulutused märtsikuus täpselt kattuvad struktuuriltni kulutustega möödunud aasta märtsis või veebruaris. Kas sellega seoses ei olnud rahandusministeeriumil võimalik või ei olnud tahtmist esitada siiski Ülemnõukogule täpsemalt märtsikuu kulutuste andmestik, sellepärast et selle väga lakoonilise paberi põhjal Ülemnõukogul kompetentset ja vastutustundlikku otsust langetada on väga raske.

Teine küsimus juba konkreetsemalt. Nagu me oleme lugenud lehtedest, on kavas märtsikuus korteriüüride tõstmine, mille kohta on väljendatud seisukohti, et see korteriüür võib keskmiselt isegi ületada keskmise palga, räägitakse koguni kahekordsest ületamisest. Ilmselt see nii suur ei ole, kuid igal juhul on öeldud, et see kompenseeritakse väikese sissetulekutega inimestele. Kui suur on see kompensatsioonisumma kokku ja kas võiks natukene täpsemini seda iseloomustada?

Kolmas küsimus on seotud sellega, et me võtsime eile vastu kodakondsuse seaduse rakendamisotsuse, kus on ette nähtud kahe kuu jooksul teha valmis Eesti Vabariigi kodanike register. See on küllaltni kulukas ettevõtmine. Kas valitsus on selle jaoks planeerinud vahendeid märtsikuuks ja kui palju?

R. Miller

Mis puudutab nüüd struktuuri täpsemasse andmestikku, siis ma tahaksin öelda, et märtsikuu eelarve koostamisel me lähtusime põhimõtteliselt saadikute käes oleva riigieelarve esimese poolaasta kulutuste struktuurist, mille valitsus võttis muidugi ametlikult tagasi. Nii et aluseks on esimeseks poolaastaks projekteeritud kulutuste struktuur, mille järgi põhiliselt on toimunud ka veebruarikuu finantseerimine.

Teine küsimus korteriüüride kohta. Tõepoolest, valitsus on arutanud korteriüüri ja kommunaalteenuste hindade küsimusi. Seoses vedelkütuse, samuti gaasi hindade muudatusega on paratamatu, et peame minema kommunaalteenuste ja üüri tõstmise teed. Jutud, et korteriüür koos kommunaalteenustega läheks minimaalpalgast kõrgemaks, ei ole minu arvates päris õige. Esialgsed arvestused näitavad, et sõltuvalt kütuse liigist, mida tarbitakse, peaks korteriüür ja kommunaalteenused kahetoalises keskküttega korteris jõudma umbes 450–650 rubla lähedusse. Valitsuse poolt on pakutud esiteks minimaalpalgade tõstmine nendele töötajatele, kes saavad palka kas riigi- või kohalikust eelarvest, 600-lt 800-le rublale. Minimaalpalga tõstmine teeks keskmiseks palgatõusuks umbes 300 rubla. Ilmselt tänaõhtusel valitsuse istungil tuleb läbivaatamisele elatusrahade suurendamise küsimus. Samuti on tööministeeriumi poolt välja töötatud spetsiaalne korteritoetuse liik, mida veel ametlikult ei ole arutatud, aga arvatavasti ka see küsimus tuleb täna valitsuses päevakorda. Nii et valitsus tahab rakendada võimaluste

piirides sotsiaalseid garantiisid. Selle juures tööministeerium on välja pakkunud, et vähemalt 80% üüri ja kommunaalteenuste kallinemisest peaks kaetama n.-ö. korteridotatsioonist, mis makstakse välja elanikkonnale.

Juhataja

Suur tänu!

R. Miller

Vabandust, kolmas küsimus – kodakondsuse registri rahade osas. Seda raha märtsikuu eelarves ette nähtud ei ole. Aga kui rahandusministeeriumile esitatakse vastav arvestus, me ei ole seda veel saanud, siis on võimalik eraldada need summad kas jaanuarikuu ülelaekumiste arvelt, mida on kasutamata 75 miljonit rubla, või Ülemnõukogu kasutuses oleva aasta alguse vaba jäägi arvelt, ma kordan veel kord, mis moodustab 350 miljonit rubla.

J. Lippmaa

Härra minister, minu küsimus haakub proua Lauristini esimese küsimusega. Nimelt, kuna teil ei ole lahti kirjutatud kulude rida, siis ma tahaksin aru saada järgmisest probleemist. Teie poolt esitatud mõlema poolaasta projektis oli sees eraldada tänini olematule kaitseministeeriumile küllalt kopsakas summa, millest lõviosa oli ette nähtud saja soomustranspordööri hankimiseks. Ja nüüd mina sooviksin teada, kas see kaitseministeeriumile ettenähtud summa on kellelegi eraldatud, ja kui on, siis kas soomustranspordööri on hakatud hankima, ja kui on, siis kui palju tänase päevaga meil soomustranspordööri on?

R. Miller

Kaitsekuludeks kokku on eraldatud seni 16,3 miljonit rubla. See on riigieelarvest antud vastavalt kaitsejõudude peastaabi käsutusse. Kaitseministeeriumit täna ei ole ja riigieelarve kulutustes oli ette nähtud mitte kaitseministeeriumi kulutused, vaid erireana kaitsekulud. Sellest on eraldatud töötasudeks 1,3 miljonit rubla, toitlustamiseks seoses ohvitseride ettevalmistuskursuste läbiviimisega 1,3 miljonit rubla, erivarustuse ja relvastuse ostmiseks 7,3 miljonit rubla, mis on praktiliselt tänaseks päevaks kasutamata ja need rahad on kaitsejõudude peastaabi käsutuses, ning vormiriietuse soetamiseks 1,8 miljonit rubla. Muudeks kuludeks kokku, mis puudutab kapitaalremonti, sotsiaalmaksu tasumist, ravikindlustusmaksu tasumist, on kokku riigieelarvest eraldatud 4,3 miljonit rubla. Selline oleks ülevaade kaitsekulutuste kohta, nii palju kui praegu võimalik teha on.

U. Ugandi

Austatud spiiker, lugupeetud minister! Te väitsite, et alates märtsikuust ei finantseerita meditsiini tänu ravikindlustusseaduse vastuvõtmisele. See seadus ei kindlusta oma haigekassade kaudu kohtumeditiini ekspertiisi, sanitaarteenistuse ja meditsiinistatistika finantseerimist. Sotsiaalkomisjoni koosolekul oli ka rahandusministeeriumi esindaja ja sellel koosolekul seda probleemi arutati. Meil jäi mulje, et me jõudsime vastastikusele arusaamisele ja tehakse parandus sellesse eelarvesse. Kas seda on arvesse võetud või kuidas? Tänan!

R. Miller

Härra Ugandi! Ma oma tänases ettekandes märkisin, et põhiliselt ei finantseerita, aga need kulutused, mida teie märkisite, s.o. kohtumeditsiin, sanitaar-epidemioloogiajaamad ja samuti kapitaalvahutuste osa ning kõik need, mis te märkisite, finantseeritakse riigieelarvest. Selles osas on meil kindel kokkulepe nii sotsiaalkomisjoni kui ka tervishoiukomisjoniga ja need summad on sisse võetud.

A. Novohatski

Lugupeetud ettekandja! Otsuseprojektis, mis meile välja jagati, lõpeb punkt 1 järgmiste sõnadega: "... korraldades ühtlasi maakondade ja vabariiklike linnade osalemise riigieelarve kulude katmises." Seoses sellega tekib mul küsimus: kas te ei arva, et parim väljapääs olukorrast ei ole mitte linnade ja maakondade sunnitud osavõtt valitsuse surve all, vaid nende osavõtt seadusandlikus korras? Ma saan aru, et riigieelarvega on tõsiseid raskusi, aga siis tuleb muuta seadusi ja aastaks-paariks või kauemakski muuta kõigi maksude jaotamise korda maakondade omavalitsusorganite ja valitsuse vahel. Vastasel juhul aga tuleb nii välja, et ühe käega annab valitsus dotatsioone vabariiklikele linnadele ja maakondadele, aga teise käega sorib võõras taskus ja võtab sealt nii palju, kui vajalikuks peab. Ma ei ole kindel, et seejuures ollakse õiglased Pärnu või Tartu või Kirde-Eesti vastu. Ma ei taha, et seejuures kasutataks sundust. Me ju püüame sellest lahti öelda. Kas on siis õiguspärane muuta Ülemnõukogu otsusega eelarve ja kohalike omavalitsusorganite eelarvete kujundamise seadusandlikke viise? See ei ole ju korrektne. Ma ei räägigi sellest, et eelmine valitsus andis välja otsuseid, mis ignoreerisid Ülemnõukogu poolt vastu võetud seadusi. See teguviis jätkub. Nüüd tahate teie tõugata Ülemnõukogu sellele teele. Võib-olla ei saa ma mõnest asjast aru. Palun selgitage!

R. Miller

Ma väga hea meelega, härra Novohatski, annaksin selles osas selgituse. Ma kahjuks ei mäleta kuupäeva, millal tehti eelarveseadusesse muudatus, mis võeti vastu siin saalis Ülemnõukogu poolt ja mis nägi ette kohalike eelarvete osalemise riigieelarve kulutuste katmises. Nii et see ei ole mitte rahandusministeeriumi ega valitsuse oma väljamõeldis, vaid see vastab täielikult riigieelarve seadusele. Mis puudutab üksikuid linnu, üksikuid maakondi, siis ma tahaksin öelda, et majanduslik baas ja eelarvetulude laekumine on igas linnas, igas maakonnas väga erinev. Tulusid peaksid kandma riigieelarvesse Tallinn, Narva, Kohtla-Järve, Harjumaa ja Ida-Viru, need küsimused on vastavate linnavalitsustega kooskõlastatud ja mingisugust n.-ö. omavolitsemist siin rahandusministeeriumi poolt toime pandud ei ole.

Ma tahaksin lisada veel seda, et käesoleval ajal on rahandusministeeriumi poolt väljatöötamisel koos linnade ja maakondade esindajatega kohalike eelarvete koostamise uued põhimõtted. Alles eile me arutasime mitme maavanemaga koos neid põhiprobleeme, kuidas küsimusi lahendada, kuid samal ajal oleme takerdunud selle töö osas haldusreformi läbiviimise küsimuste taha, kus on põhimõtteliselt kahjuks seni paika panemata esma- ja teise tasandi funktsioonide küsimused.

L. Hänni

Lugupeetud juhataja, härra ettekandja! Kindlasti on teile teada raske olukord, mis on praeguseks välja kujunenud Eesti teadusasutustes. Jaanuarikuus sai Teadusfond 12,1 miljonit rubla ja raha laekumine Teadusfondi on olnud väikeste suutäite kaupa, selle jõudmine asutusteni on võtnud väga palju aega. Tallinnast Tartusse liigub informatsioon umbes 2 nädalat. Millised on praegu märtsikuu laekumise plaanid, kui suurt summat võib Teadusfond oodata ja

kas rahandusministeerium kavatseb midagi ette võtta, et need eraldatud summad tõepoolest hädalisten kiiresti jõuaks? Aitäh!

R. Miller

Kõigepealt, mis puudutab raha liikumist, siis tõepoolest, proua Hänni, küsimus on tõsine. Me analüüsisime koos Eesti Pangaga raha liikumist. Kui Tallinna linnas rahandusministeeriumi ülekannet Eesti Pangast jõuab teise panku ühe päevaga, siis ma tahaksin öelda, et Tallinnast ülekanded vabariigi teistesse punktidesse lähevad päris aeglaselt ja võtavad aega vähemalt nädal või rohkem.

Mis puudutab konkreetselt Teadusfondi finantseerimist, siis ma tahaksin öelda seda, et kõrvuti teiste ministeeriumide ja ametite ning riigieelarvest üritusteks eraldatud summadega, me jaanuarikuus rakendasime finantseerimises sellist korda (kuna riigieelarves olid laekumised pidurdatud), et avasime need summad kaks korda kuus. Veebruarikuuks me kandsime need täies ulatuses üle. Mis puudutab teadust, siis esialgse variandi järgi oli ette nähtud anda 14 miljonit, tegelikult eraldati jaanuaris aga 15 miljonit ning jaanuari lõpus kanti veebruarikuu summadeks üle 8 miljonit rubla. Minu arvates need summad peaksid olema kõik kohale jõudnud.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Rohkem küsimusi saadikutel ei ole. Kas eelarve-majanduskomisjoni nimel tuleb ka kaasettekanne? Kas härra Uluots teeb kaasettekande? Härra Reinson, palun!

J. Reinson

Lugupeetud juhatus, lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjoni liikmed arutasid oma eilsel istungil meile kiireloomulisena esitatud otsuseprojekti Eesti Vabariigi riigieelarve 1992. aasta kulude kohta ja komisjon nõustus selle küsimuse päevakorda võtmisega, tehes ühtlasi ettepaneku viia seaduseelnõusse sisse mõningad parandused, millega nõustus ka härra rahandusminister.

Meie ettepanek on jätta otsuseprojekti esimesest lausest välja esimesed sõnad, nii et sinna jääks ainult: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab." Esimeses punktis meie midagi ei muuda. On ettepanek sõnastada teine punkt järgmiselt: "Anda Eesti Vabariigi Valitsusele õigus kasutada 1992. aasta märtsis asutuste ja ürituste finantseerimiseks ning toetuste andmiseks maakondade ja vabariiklike linnade eelarvetele lisaks käesoleva otsuse esimeses punktis nimetatud summale 50% 1992. aasta veebruaris riigieelarve arvestuslikest tuludest, see on 518 miljonit rublast enam laekunud summast." Ma juhiksin tähelepanu sellele, et esitatud eelnõus oli ette nähtud kogu selle ülelaekunud summa kasutamine valitsuse äranägemisel, eelarve-majanduskomisjon leidis, et see ei ole otstarbekas ja pigem jäägu see 50% ülelaekunud summadest reservi, sest me elame paraku tõepoolest sellises hinna ja kulutuste muutumise perioodis, et kõike ette näha ei ole võimalik ja see 50% võib Ülemnõukogule otsustamiseks ka väga ära kuluda meile palju raskematel momentidel, kui seda on tänane seis, kui me lubaksime ta kohe valitsusel ära kasutada. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Reinson! Kas valitsusega on kooskõlastatud need muudatused? Nõus, selge, aitäh. Suur tänu, härra Reinson! Avan läbirääkimised. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja, kallid kolleegid! Raske on rääkida küll tühjale saalile, aga noh. Me seisame jälle probleemi ees, et tuleb finantseerida riiklikke kulutusi märtsikuus. Valitsuse poolt esitatud summa 595 miljonit on minu jaoks intrigeeriv. Ma võiksin küsida, miks just 595, mispärast mitte 600 miljonit või 585 miljonit. Teiselt poolt võib öelda seda, et Ülemnõukogu on ka kaotanud kontrolli eelarveliste kulude jagamise üle. Me oleme jõudnud sinnamaale, et kui me enne andsime peaministrile taskuraha 100 miljonit, siis me nüüd anname seda 600 miljonit. Me kohustasime rahandusministeeriumi, valitsust meile ette kandma igakuuliste kulutuste osas. Härra Miller on seda püüdnud teha, kuid mul on siiski soov, härra Miller, et võib-olla te siiski annaksite saadikutele kirjalikult märtsikuu kulutuste nomenklatuuri, et me näeksime, kuhu see raha läheb. Te räägite küll väga ilusasti ja ma ütlen järjekordselt, et Miller täna ei valetanud, aga see läheb ühest kõrvast sisse, teisest välja, kaob mälust ära. Täidame siis Ülemnõukogu otsust nii, nagu ta olema peab. Nüüd te mõtlesite, et ma tuln siia ja hakkan rahandusministeeriumi, valitsust maa põhja taguma. Ei hakka. Ma püüdsin väga põhjalikult analüüsida viimast eelarve varianti ja jõudsin tõesti arusaamisele, et meie aeg on nii keeruline, et kui me oleksime näiteks täna võtnud vastu kas või poolaasta eelarve, siis lõpptulemus oleks ikka olnud see, et nädala pärast oleks see dokument muutunud paberilipakaks, sellepärast et me ei suuda ette prognoosida ei hindu ega inflatsioonitempot. Ja meil lihtsalt teist väljapääsu praegu ei ole.

Teiseks, paratamatult me peame uskuma seda härra Milleri 595 miljonit, sellepärast et selle analüüsiks on nii palju komponente ja tema kogemusi lihtsalt tuleb praegu arvestada. Mis puutub sellesse 50 protsenti, millest kandis ette härra Reinson, siis loogika on lihtsalt selline, et kui me enne andsime eelarve seadusega valitsuse käsutusse 25% ülelaekuvaid vahendeid, siis me nõustume praegu 50-ga, mitte aga kõigega. Sest jumal teab, mis meile ette tuleb – katk ja koolera, veeuutus või maavärisemine. Ülemnõukogul peab olema mingisugune reserv ja see reserv peab moodustuma sellest 50 protsendist ülelaekuvatest summadest. Nii et me oleme täna puhtal kujul sundviskes, mu kallid kolleegid, ja ma palun teid toetada neid ettepanekuid ja palveid, mis tulid rahandusministeeriumilt ja majanduskomisjonilt! Ma olen rääkinud.

Juhataja

Suur tänu! Kas lõpetame läbirääkimised? Kohaloleku kontroll. Kohal on 65 rahvasaadikut, puudub 38. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised antud päevakorrapunkti üle? Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Läbirääkimised lõpetatakse.

Kolleegid, minule parandusettepanekuid laekunud ei ole, õigemini laekus härra Gussevi oma, kuid komisjoni ja valitsuse vahelise kokkuleppe tulemusena võeti see probleem arvesse, mida härra Gussev käsitles. Kas asjaosalised soovivad lõppsõna? Ei soovi, härra Miller? Härra Reinson ka ei soovi? Kas ma võin panna otsuse tervikuna hääletusele kokkulepitud redaktsioonis? Keegi ei vaidle? Ei vaidle.

Ma ei vii uut kohaloleku kontrolli läbi. Palun registreeruda! Kolleegid, kellel automaatregistraatorit ei olnud, tulge ette registreeruma. Ma panen otsuse tervikuna hääletusele kooskõlastatud redaktsioonis.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi riigieelarve 1992. aasta kulutuste kohta? Palun hääletada! 52 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Eesti Panga põhikirja muudatuste kinnitamine

Juhataja

Mul on küll järgnevate kiireloomuliste taotluste kohta komisjonide otsused olemas, küll aga ei ole saalis asjaosalisi ja me jätkame kinnitatud päevakorraga. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Panga põhikirjas" eelnõu arutelu. Paluksin ettekandeks kõnetooli panga presidendi härra Siim Kallase.

S. Kallas

Austatud Ülemnõukogu! Eesti Vabariigi pangaseadus võeti vastu 1989. aasta lõpus ja 1990. aasta algusest on pärit Eesti Panga põhikiri. Need olid omal ajal progressiivsed dokumendid, selliseid seadusi veel keegi Nõukogude Liidu territooriumil vastu ei olnud võtnud. Aga elu on vahepeal läinud kiiresti edasi ja läheb veel ka tänasest päevast üsna kiire tempoga edasi. Sellega seoses töö pangaseaduse ja järelikult ka panga põhikirja täiendamisel jätkub ja nähtavasti esitame me Ülemnõukogule mõne aja pärast – võib-olla siis, kui oma raha on juba käigus, võib-olla ka enne – uue Eesti pangaseaduse eelnõu, mis seab teatud uued raamid ka Eesti Panga tegevusele. See seaduseelnõu on praegu töös ja see peaks vastama rahvusvaheliste kriteeriumidele. Võtame Eestis kasutusele sellise praktika, mis on rahvusvaheliselt praegu kõige enam levinud ja aktsepteeritud. Sellele vaatamata, et see kompleksne otsus tuleb meil mõne aja pärast teha, on siiski ettepanek kinnitada mõned muudatused Eesti Panga põhikirjas. Need muudatused on teile laiali jagatud, need muudatused tuginevad põhiliselt Eesti Vabariigi pangaseadusse tehtud muudatustele ja rahvusvahelisele ekspertiisile, Rahvusvahelise Valuutafondi missiooni poolt tehtud muudatustele. Nii et sellised ettepanekud on. Võib-olla väga detailselt ma neid ei kommenteeriks, ma kommenteeriks ainult mõningaid punkte.

Me tahaksime teha oma struktuuris mõningad muudatused ja ametlikult rakendada tööle asepresidendid. See on üks asi, mis siin põhikirjas on. Peale selle on mõned korraldusliku iseloomuga muudatused. Me arutasime komisjonis seda otsuse projekti. Meil on ettepanek lisada siia lõppu ka veel üks punkt, et käesolev otsus jõustub vastuvõtmise päevast, siis me saaksime seda kohe rakendada. Käesolevad põhikirjamuudatused ei kopeeri pangaseaduse muudatusi. Eesti Pank täidab pangaseadust ja panga põhikirja, pangaseadus on kõrgem kui panga põhikiri. Need muudatused ei ole vastuolus pangaseadusega, nad ainult täpsustavad ja täiendavad meie tööd. See oleks minu poolt kõik.

Juhataja

Suur tänu! Mõned küsimused, Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus, mis ei ole otseselt seotud praeguse momendiga.

Te ütlesite, et Tööstuspank valmistab ette uut pangaseaduse eelnõu. Eesti Pangale on tehtud ülesandeks koordineerida raharinglust, sealhulgas ka väärtpaberite ringlust.

Palun öelge, kas Eesti Pank kavatses lähemal ajal midagi ette võtta selliste seaduste väljatöötamiseks, mis puudutavad väärtpabereid, fondibörse jne.?

S. Kallas

Meil on ette valmistatud – praegu väga leierdatud sõna – kontseptsioon väärtpaberite ringluse kohta Eesti Vabariigis ja on ka väärtpaberite seaduse eelnõu. Me esitame kindlasti väärtpaberite seaduseelnõu ka arutamiseks, aga ma ei oska praegu öelda, millal me just nii kaugele jõuame, et see valmis on. Ta on seotud ka Eesti rahaseaduse eelnõuga, see eelnõu on meil olemas ja nähtavasti tuleb neid edaspidigi käsitleda komplekselt.

Juhataja

Suur tänu, härra Kallas! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole.

Kas ma olen õieti informeeritud, et kaasettekande teeb härra Uluots? Palun!

Ü. Uluots

Kallid kolleegid, mul on niisugune tunne, et ma võiksin siia jääda, mis ma edasi-tagasi käin kogu aeg! Siim Kallas ütles põhilise ära, milles on asi. Tõesti, pangaseadus võeti vastu veel eelmise koosseisu poolt ja ta on teatud määral vananenud. Eesti Panga igapäevases elus jääb talle tema õigustest väheseks. Me tegime omal ajal pangaseaduses muudatusi, need on püütud võtta siin aluseks muudatuste tegemisel.

Ma tahan teile esitada nüüd ühe puhtjuriidilise küsimuse. Milline on Ülemnõukogu kompetents selles küsimuses? Eesti pangaseaduse § 7 alapunkt 3 ütleb seda, et meie kompetentsi kuulub ainult panga põhikirja kinnitamine, mitte paranduste või muudatuste tegemine – see kuulub Eesti Panga nõukogu kompetentsi. Nii et antud juhul, mu kallid kolleegid, ärme hakkame praegu selles tekstis urgitsema. Kui see ei ole teile vastuvõetav, siis te lükkate tagasi. Eesti Panga nõukogu võtab seda arvesse ja tuleb uue redaktsiooniga välja. See on üks asi. Tänu sellele tuleb teha teile väljajagatud dokumendi pealkirjas muudatus. Praegu on otsus muudatuste tegemise kohta Eesti Panga põhikirjas. Pealkiri peab olema otsus Eesti Panga põhikirjas tehtud muudatuste kinnitamise kohta. See on selline parandus. Ja esimeses punktis ka: kinnitada järgmised Eesti Panga põhikirjas tehtud muudatused. Siin on ka mõningad redaktsioonilised parandused, mis kuuluvad antud juhul panga nõukogu kompetentsi.

Ma väga palun teid vajutada rohelist nuppu täna, sellepärast et Eesti Pank on praegu tõesti hädas, eriti oma struktuurimuudatustega. Nagu Siim Kallas ütles, varsti tuleb Eesti Pank siia juba uute dokumentide komplektiga. Kuni rahareformini on vaja Eesti Pangale luua vabad käed ja juriidilised alused. Nii et veel kord palve teile suhtuda sellesse mõistvalt ja kinnitada need parandused, mis teile on toodud. Ma olen rääkinud.

Juhataja

Suur tänu, härra Uluots! Küsimusi ei ole. Kus meie kallid kolleegid täna on? Selle aja peale peaks olema juba kohvi joodud. Ja härra Tähistet ka ei ole saalis. Kohaloleku kontroll. Härra Tähiste tuli, siis me võime jätkata. Kohal on 63 rahvasaadikut, puudub 40.

Mul, kolleegid, on alust arvata, et meil on asjaolud selged, läbirääkimisi me ei soovi pidada. Kas võin panna otsuse hääletusele?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus muudatuste tegemise kohta Eesti Panga põhikirjas? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Otsus on vastu võetud.

Kolleegid, me jätkame veel päevakorraga. Ma paluksin ka härra Toomet valmistuda täna kaasettekandeks ja öelda mulle töö korras, milline välisministri asetäitja meil täna esineb. Enne tuleb teine küsimus, aga kohal ta peaks olema, niikaua kui nad ametis on, valmistame nad ikka ette.

Eesti Vabariigi ühinemise kohta "Rahvusvaheliste meditsiiniliste sanitaareeskirjadega"

Juhataja

Kolleegid, jätkame kinnitatud päevakorraga ja asume arutama Ülemnõukogu otsuse eelnõu, mis käsitleb Eesti Vabariigi ühinemist rahvusvaheliste meditsiiniliste sanitaareeskirjadega. Palun kõnetooli peasanitaararsti härra Paul Krooni.

P. Krooni

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud! Rahvusvahelised meditsiinilised sanitaareeskirjad sätestavad rahvusvahelise koostöö põhiliselt levinud nakkuste osas, nagu katk, koolera ja kollapalavik, mida loetakse eriti ohtlikeks nakkusteks. Need haigused on epideemilise levikuga ja kõrge suremusega. Intensiivse rahvusvahelise suhtlemise tingimustes on nad tõsiseks ohuks igale riigile, seepärast on nende eeskirjadega ühinenud üle 165 riigi ja sealhulgas kõik Põhjamaad. Rahvusvaheliste sanitaareeskirjade eesmärk on maksimaalselt tõkestada nakkuse levikut, samal ajal aga rakendada vaid minimaalseid piiranguid inimeste ja veoste liikumisel. Nad tulenevad ÜRO Peaassambleel vastu võetud rahvusvahelisest paktist majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste kohta, mille artikkel 12 järgi riigid kohustuvad ära hoidma ja ravima epideemilisi, endeemilisi, kutse- ja teisi haigusi ning võitlema nendega.

Teatavasti võttis Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1991. aasta 26. septembril vastu otsuse selle paktiga ühinemise kohta. Katk on looduskoldeline nakkushaigus ja seotud näriliste haigestumisega, kelle kirpude kaudu nakatuvad inimesed. Teatud juhtudel, kui on tegemist kopsuvormiga, levib ta ka piisknakkusega. Katkukoldeid esineb Venemaal Volga ääres ja Kaspia ümbruses, USA-s, samuti Aasias, Aafrikas ning Ladina-Ameerika maades. 1990. aastal registreeriti maailmas 1250 inimese haigestumist katku. Koolera levib peamiselt vee kaudu. Eriti kiiresti siis, kui reostuvad joogivee allikad. Nakkusallikaks on haige inimene. Haigestumine võib haarata tervet kontinenti. 1991. aastal levis koolera paljudes Ladina-

Ameerika maades. Ka Eesti veekogudest leitakse kooleratekitajaid. Viimati 1989. aastal, kuid seni ei ole tal olnud haigusttekitavaid omadusi. Kollapalavik on troopiliste maade looduskoldeline nakkushaigus. Haigestuvad ahvid ja närilised, sääskede vahendusel haigestuvad inimesed. Kollapalaviku vastu on nõutav vaktsineerimine ja Eestis on igal aastal vaktsineeritud kollapalaviku vastu 3000 inimest. See näitab, millises ulatuses Eesti elanikud maailmas kontakteeruvad.

Seega on vaja kaitsta Eesti elanikke nende ohtlike nakkushaiguste sissetoomise ja kohaliku leviku eest. Selle kaitse vältimatuks tingimuseks on operatiivse informatsiooni omamine nende nakkushaiguste levikust teistes riikides. Seda võimaldab ühinemine rahvusvaheliste meditsiiniliste sanitaareeskirjadega. Rahvusvaheliste eeskirjade nõudeid täites muutub Eesti Vabariik ise usaldusväärseks suhtlemispartneriks rahvusvahelises koostöös ohtlike nakkushaiguste leviku vältimisel ning ta laevadele ja lennukitele ei tehta liiklustakistusi. Eeskirjade täitmine ei ole seotud meie jaoks täiendavate finantskulutustega, välja arvatud postikulud info edastamiseks nakkushaige avastamisel.

Seni oli Eesti rahvusvaheliste meditsiiniliste sanitaar-epidemioloogiliste nõuete täitmisel kohustuslik Nõukogude Liidu kaudu ja neid nõudeid täidetakse ka praegu Tallinna sadamates ja lennujaamas. Meil puudub sisuline vajadus muudatuste tegemiseks eeskirjade tekstis. Eeskirjades esitatud nõuded on realiseeritavad ja vastavad Eesti Vabariigi huvidele. Ja mul on täpsustav ettepanek otsuseprojekti 3. punkti kohta. Tähendab, sõnastada see järgmiselt: "Eesti valitsusel teatada käesolevast otsusest Ülemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni peadirektorile." See nagu ei olnud piisavalt täpselt sõnastatud. Täna väga!

Juhataja

Suur tänu! Kas on härra Krooni küsimusi? Toomas Kork.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Ärge võtke minu küsimust või väljaastumist norimisena, aga üks asi hakkab mulle 3. punktis natukene vastu, kui vaadata just dokumendi korrektsuse seisukohalt. Te räägite, et peaks teatama selle organisatsiooni peadirektorile, aga mis siis saab, kui peadirektor on parasjagu pikemat aega haige või midagi sellist, kas siis jääb meie otsus täitmata? Kas ei oleks korrektsem lihtsalt teatada organisatsioonile, võib-olla momendil direktorit ei ole ja teatatakse asetäitjale?

P. Krooni

See on võetud eeskirjade §-st 94. Muidugi on võimalik ka teisiti sõnastada, kui leitakse sobivam olevat, aga muidu on peadirektor see eeskirjade hoidja. Kui me temale teatame, et me ühineme nende eeskirjadega, siis ta saadab ka ühe eksemplari ametlikust eeskirjast inglise või prantsuse keeles meile otsustuse tegemiseks.

T. Kork

Kas §-st 94 või 91?

P. Krooni

§-st 94.

T. Kork

Aga tekstis te viitate §-le 91.

P. Krooni

See võib olla trükiviga.

T. Kork

Parandame siis tekstis 94-ks.

P. Krooni

Sellele võib ka mitte viidata. Mul on ettepanek sõnastada: "Eesti Vabariigi Valitsusel teatada käesolevast otsusest ...". Ja edasi nii nagu seal tekstis on.

T. Kork

Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Võib-olla me natukene puhkame. Meil on reglemendi järgi vaheaeg 20 minutit ja peale vaheaega me jätkame küsimuste esitamist. Töö jätkub 12.25.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 56 rahvasaadikut, puudub 47. Kolleegid, minul ei sobi enam moraali lugeda, midagi tuleb meil ette võtta. Kõige ebaõiglasem on see, et kuulama peavad need, kes kohal on. Kvoorum on meil olemas, 56 saadikut on saalis. Ma paluksin kõnetooli härra Krooni. Kolleegid, kas keegi veel peale härra Petersoni soovib esitada küsimust? Härra Peterson, palun.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Te rääkisite, ja ma usun, et vastava rahvusvahelise organisatsiooniga ühinemine on vajalik, kuid see ühinemine paneb ka rida kohustusi. Kas on võimalik saada selle organisatsiooni kaudu ka neid vaktsiine, mida meil ei ole? Ja kuidas on lahendatud analüüside tegemine, sest tean, et paljudel juhtudel tehti vastavaid vereanalüüse Moskvast. Kuidas on see küsimus lahendatud, kas praegu saab veel teha rublade eest Moskvast? Ja mida on lubanud teha lääne pool? Aitäh!

P. Krooni

Vaktsiinide osas on tõesti võimalik pöörduda Ülemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni poole. Nemed toetavad meid vaktsiinidega (katk, kollapalavik). Analüüside tegemisega on momendil asi keerulisem, kuna tõesti osa analüüse tehakse meile tellimustööna väljaspool Eestit. See on küsimus, mis meil sisuliselt on praegu lõplikult lahendamata. Kuigi vajaduse korral laborid teevad meile lepingu alusel neid analüüse.

Juhataja

Suur tänu, härra Krooni! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma paluksin kaasettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni nimel härra Uno Ugandi.

U. Ugandi

Head kolleegid! Äsja esitatud ettekandele midagi eriti olulist lisada ei ole. Toonitada tuleks ehk seda, et rahvusvahelisi meditsiinilisi sanitaareeskirju on Eestis täidetud kogu aeg ja täidetakse ka edaspidi. Kuna aga meie oleme iseseisvunud, siis tuleb meil Eesti Vabariigina ühineda nimetatud eeskirjadega, et Ülemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni kaudu saada sealt ja anda meilt ohutuks rahvusvaheliseks suhtlemiseks vajalikku informatsiooni, eriti nende kolme ohtliku nakkuse kohta.

Vaheajal me arutasime kolmandat punkti, mida härra Kork soovitas parandada, kooskõlastasime valitsuse esindaja dr. Krooniga ja sõnastasime 3. punkti järgmiselt: "Eesti Vabariigi Valitsusel korraldada ühinemisdokumentide üleandmine depositaarile." Seega oleks otsus siis korras. Sotsiaalkomisjon toetab Ülemnõukogu otsuseprojekti Eesti Vabariigi ühinemise kohta rahvusvaheliste meditsiiniliste sanitaareeskirjadega ja me teeme ettepaneku see otsuseprojekt vastu võtta otsusena. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Ugandi! Rahvasaadikutel küsimusi ei ole. Kolleegid, kas me soovime läbirääkimisi pidada? Ei soovi. Kas ettekandjad soovivad lõppsõna? Mulle tundub, nagu ei ole põhjust. Härra Krooni, ei ole põhjust. Kohaloleku kontroll. Kohal on 67 rahvasaadikut, puudub 36. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi ühinemise kohta rahvusvaheliste meditsiiniliste sanitaareeskirjadega? Kolmas punkt on muudetud vastavalt valitsuse ja Ülemnõukogu ühisele kokkuleppele. Palun hääletada, 52 häält on vaja! Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Elektersideliidu 1982. aasta Nairobi konventsiooniga ja Ülemaailmse Postiliidu põhidokumentidega

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale. Asume arutama otsuseprojekti, mis käsitleb Eesti Vabariigi ühinemist Rahvusvahelise Elektersideliidu konventsiooni ja Ülemaailmse Postiliidu põhidokumentidega. Palun ettekandeks kõnetooli välisministri asetäitja härra Liimetsa!

E. Liimets

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud rahvasaadikud! Eesti Vabariigi Välisministeerium teeb ettepaneku ühineda Rahvusvahelise Elektersideliidu konventsiooniga (see on Nairobi konventsioon 1982. aastast) ja Ülemaailmse Postiliidu põhidokumentidega. Ühinemine nendega on meile oluline ja ma ei kujutaks ette Eesti Vabariigi funktsioneerimist, kui Eesti Vabariik nende oluliste rahvusvaheliste organisatsioonidega ei tee koostööd ja ei ole nende rahvusvaheliste organisatsioonide liige.

Rahvusvahelise Elektersideliidu ülesandeks on rahvusvahelise suhtlemise põhiprintsiipide tunnustamine muidugi kõigi nende riikide poolt. Ühtlasi loob ta kindlad mängureeglid, kuidas kasutada sidet. Eesti Vabariigile annab see võimaluse saada vajalikke konsultatsioone, tehnilist informatsiooni elekterside korraldamise kohta. Osavõtumaks 50 000 USA dollarit ei ole võib-olla siiski nii koormav, et see võiks takistada ühinemist selle organisatsiooniga.

Teine organisatsioon – Ülemaailmne Postiliit. Ka nende põhiprintsiipide tunnustamine ja nendega ühinemine on meile väga vajalik. Me saame vajalikke konsultatsioone, informatsiooni postside korraldamise kohta. Lisaks sellele Ülemaailmse Postiliidu liikmesriigid teevad koostööd ka Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooniga ja mereorganisatsiooniga ning see aitab korraldada, reguleerida posti liikumist maailmas. Ja kui meil tekib vajadus ükskõik milliseid muudatusi oma postikorralduses sisse viia, siis meil ei ole vaja enam asja ajada kõikide maalima riikidega, neid informeerida, nendega kahepoolse läbirääkimise käigus küsimusi lahendada, vaid kõik selle töö võtab enda peale Ülemaailmne Postiliit. Meie poolt antud õiendis ja vabariigi transpordi- ja sideministri poolt antud õiendis on kõik need põhilised eelised, punktid välja toodud, milleks meil tingimata on vaja ühineda nende organisatsioonidega. Seetõttu me teeme ettepaneku ühineda Rahvusvahelise Elekterside Nairobi konventsiooniga ja Ülemaailmse Postiliidu põhidokumentidega. Tänan!

Juhataja (M. Lauristin)

Aitäh! On küsimusi? Palun, härra Leisson!

E. Leisson

Lugupeetud ettekandja, öelge palun, kas nendel rahvusvahelistel organisatsioonidel ei ole oma liikmetele või liikmeks pürgijatele ka mingisuguseid kriteeriume? Ma pean silmas meie post- ja elekterside kõige armetumat olukorda, mida võib-olla oleks saanud mitte käsi pikal rahvusvahelistes organisatsioonides abipalujana esinedes korraldada, vaid saaks lehed sel päeval kätte tuua, kui nad ilmuvad, ja kui telefoniga helistada, et keegi pidevalt ei räägiks vahele. Kuidas selle asjaga on, kas me ikka ise oleme valmis selleks, et sinna rahvusvahelisele tasemele oma häda ja viletsust viia? Aitäh!

E. Liimets

Ma vastaks nii. Mis meil kodus on vaja teha, selle me peame tingimata kodus tegema. Et kõnedesse segatakse vahele, et telefonid töötavad häbematult halvasti – need on ikkagi meie sisemised probleemid. Nende konventsioonidega ühinemine ja koostöö on meile vajalik, et lülituda ikkagi maailma kommunikatsioonisüsteemidesse, suhelda teistega. Kõiki küsimusi muidugi nende organisatsioonide raames lahendada ei saagi. Aga öelda, et ainult meie side halva olukorra pärast ei võiks ühineda, ei oleks vahest õige, kuna meil on vaja suhelda teiste

riikidega. Sellega lihtsalt pannakse paika üldised mängureeglid ja me oleme selles valdkonnas maailmas tunnustatud (nii postside kui ka elekterside), meile määratakse ühised mängureeglid ja me osaleme nende mängureeglite täitmisel.

Ü. Uluots

Härra Liimets, te ütlesite, et aasta liikmemaks on 50 000 dollarit. Me oleme siin hääletanud selle poolt, et astuda paljudesse rahvusvahelistesse organisatsioonidesse, ja see käib ka teie ministriumist muidugi läbi. Öelge, kas keegi on võtnud paberi ja pliiatsi kätte ning löönud kokku, kui palju läheb Eesti riigile aastas maksma kõikides nendes organisatsioonides osalemine? See asi lõhnab miljonite dollarite järele. Kas te olete seda teinud? Ja kui ei ole teinud, siis kes seda peaks tegema? Meil oleks kange tahtmine seda teada saada.

E. Liimets

Täna, härra Uluots! Jah, selle küsimusega me praegu tegeleme ja üldistame neid ettepanekuid. Välisministeerium on siiski rohkem koordineerija rollis, kuna paljud Eesti ametkonnad, asutused, ministriumid tunnevad huvi ja vajadust ühineda teatud rahvusvaheliste organisatsioonidega. Paika panna prioriteedid ja mis maksab ja kus me saaksime olla ja kus meil on hädavajalik olla – see kõik tuleb muidugi lahendada just valitsuse tasemel ja see töö praktiliselt käib. Sellist ülevaadet me praegu teeme. Küsimus on selles, et me ei ole veel selgeks saanudki, kui palju neid organisatsioone on, kus me tingimata peame olema. Ma siiski ütleks, et need kaks organisatsiooni on sellised põhiorganisatsioonid, kuhu iga normaalne riik peaks kuuluma. Kuidas ikkagi korraldada tavalist kirjavahetust maailmas, kui me ei ole Postiliidus.

Summat me veel öelda ei saa. Paljudes organisatsioonides antakse uutele liikmetele soodustusi või mõneks aastaks vabastatakse üldse maksude maksmisest. Praegu esialgse pildi järgi igatahes miljonitega tegemist ei ole ja nii suureks see summa siiski ei lähe. Aga ma usun, et me peame lähema kuu jooksul sellise terviklikuma pildi saama. Me ei ole seda veel saanud, kuna paljud organisatsioonid alles loovad oma rahvusvahelisi kontakte. Nende initsiatiivist ja sellest, kuidas nad nende organisatsioonidega kontakte loovad, see kõigepealt sõltubki.

Juhataja

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandjaks on väliskomisjoni esimees härra Indrek Toome. Palun!

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Minu kaasettekanne on väga lühike. Ülemnõukogu väliskomisjon arutas oma istungil 25. veebruaril kõiki neid dokumente, mis on teilgi laua peal, ja võttis vastu väga lühikese otsuse. Läbi arutanud Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud otsuseprojekti, otsustab väliskomisjon toetada esitatud otsuse vastuvõtmist Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt.

Juhataja

Täna! Tundub, et küsimusi ei ole, võime asuda asja arutama. Kas soovi läbirääkimisteks ei ole? Läbirääkimisi ei avata, asume otsustama.

Ma palun kutsuda õiguskomisjoni esimees saali, sest järgmine päevakorrapunkt nõuab härra Antoni juuresolekut!

Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 64 saadikut, puudub 38. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta otsus Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Elektersideliidu 1982. aasta Nairobi konventsiooniga ja Ülemaailmse Postiliidu põhidokumentidega? Poolt on 58 saadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Otsus on vastu võetud.

Tartu maavanema, Ida-Virumaa maavanema ja Tallinna linnapea vabastamise kohta

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, asume nüüd arutama kiireloomulist küsimust. Meile on kiireloomulisena esitatud küsimus, mis puudutab kolme otsuseprojekti – Tartu maavanema, Ida-Viru maavanema ja Tallinna linnapea vabastamise kohta. Ettekandjaks on Ülemnõukogu Presiidiumi poolt härra Kiris. Härra Kiris on ettekandeks valmis, kõigepealt me peaksime otsustama nende küsimuste kiireloomulisena päevakorda võtmise. Palun, kes on selle poolt, et võtta kiireloomulisena päevakorda küsimus Tartu maavanema, Ida-Viru maavanema ja Tallinna linnapea ametist vabastamise kohta? Poolt 47 saadikut. Päevakorda on täiendatud. Palun, härra Kiris. Kohe jagatakse ka vastavad otsuseprojektid saadikutele.

A. Kiris

Lugupeetud Ülemnõukogu juhatus, Ülemnõukogu saadikud! Tartu Maavolikogu võttis 14-ndal ...

Juhataja

Härra Kiris, alustame Tallinnast, praegu jagatakse välja otsuseprojekt Tallinna linnapea kohta.

A. Kiris

Tallinna Linnavolikogu arutas k.a. 13. veebruaril Tallinna linnapea küsimust. Päevakorda oli see esitatud umbusalduse avaldusena, kuid see ei saanud kohaliku omavalitsuse juhtivtöötajate staatuse seadluse kohaselt vajalikku arvu hääli. Teatavasti umbusalduse avaldamiseks linnavalitsusele, maavalitsusele on vaja 2/3 valitud saadikute häältest. See on täitevvõimule teatavaks garantiiks ja stabiilsuse tagamiseks. Kuid samal ajal on tekitanud mitmes volikogus probleeme see, et kui tavalise otsuse vastuvõtmiseks piisab poolthäälte enamusest, siis võib tekkida olukord, kus linnavalitsus ei ole töövõimeline selle tõttu, et volikogu blokeerib tema töö poolthäälte lihtenamusega, kuid ei ole suuteline avaldama umbusaldust, s.t. saada 2/3 valitud saadikute üldarvust.

Niisugune olukord on olnud kaua aega ka Tallinnas. Ja ka antud juhul. Seejärel aga Tallinna Linnavalitsuse esimees, linnapea Hardo Aasmäe esitas lahkumisavalduse, mille Tallinna Linnavolikogu ka vastu võttis ja otsustas vastavalt avaldusele ta ametist vabastada. Siit tulenevalt volikogu materjalide alusel Ülemnõukogu Presiidium arutas küsimust ja tegi vastava otsuse projekti, mis on teile välja jagatud Tallinna linnapea ametist vabastamise kohta.

Juhataja

Täna! Kas projekt on saadikuteni jõudnud? On. Palun, härra Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, ettekandja! Otsuseprojekti sissejuhatavas osas on öeldud: "Läbi arutanud Tallinna Linnavolikogu poolt esitatud dokumendid ..." Millised dokumendid olid aluseks ja millised olid esitatud Tallinna Linnavolikogu poolt?

A. Kiris

Presiidiumile oli esitatud Tallinna Linnavolikogu otsus ja Hardo Aasmäe avalduse ära kiri.

J. Põld

Härra Kiris, öelge palun, kas härra Aasmäe on volikogu otsuse protestinud või ei ole?

A. Kiris

Vähemalt Ülemnõukogu Presiidiumile ei ole protest jõudnud.

Juhataja

Täna! Rohkem küsimusi ei ole. Samas küsimuses meil on võimalik, kui me soovime, ära kuulata ka Tallinna Linnavolikogu esimehe härra Mäeltsemehe kaasettekanne. Kas härra Mäeltsemees on valmis? Selleks et saadikud saaksid esitada küsimusi, on tarvilik kaasettekanne, nii et saaksite lühidalt esitada volikogu seisukohta.

S. Mäeltsemees

Austatud juhataja, lugupeetavad saadikud! Tallinna Linnavolikogu 13. veebruari koosolekul otsustati 32 poolthäälega rahuldada linnapea Hardo Aasmäe lahkumisavaldus.

Seda küsimust on volikogus eelnevalt pikalt ja põhjalikult arutatud. Sel päeval seda küsimust rohkem ei arutatud, oli vaid lahkumisavalduse rahuldamine. Praegu on linnavolikogu siis niisuguses seisus, et arvestades Tallinna linna suurust ja tähtsust, on meil hädavajalik saada Ülemnõukogu lõplik otsus selles küsimuses, et lahendada linnas täitevvõimu probleem, sest teatavasti ka linnavalitsuse ülejäänud liikmed esitasid oma lahkumisavalduse ja volikogu oma erakorralisel istungil nädal hiljem, s.o. 20. veebruaril rahuldab ka linnavalitsuse teiste liikmete tagasiastumise palve. Kui astub tagasi vabariikliku linna linnapea, siis tema kohuseid täidab abilinnapea. Kui astuvad tagasi linnavalitsuse liikmed, siis nad täidavad oma ülesandeid kuni uute valimisteni. Ma täna!

Juhataja

Aitäh! Kas on küsimusi? Palun, härra Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud Tallinna Linnavolikogu esimees, kas te võite öelda, kui palju poolthääli sai volikogus umbusalduse avaldamise eelnõu. Teine küsimus: kas teile ei tundu, et kogu endise linnapea Hardo Aasmäe teed märgistab tema ametisoleku ajal vaid terve rida umbusalduse avaldusi? Kuidas volikogu kavatseb uut linnapead valida, et jälle ei korduks seesama, iga kolme kuu tagant umbusaldus? Tänan!

S. Mäeltsemees

Mis puudutab esimest küsimust, siis Tallinna Linnavolikogus on 67 liiget, nendest hääletas umbusalduse avaldamise poolt 43, vastu oli 2. Seega jäi puudu 2 häält sellest nõutavast kahest kolmandikust, mis on kohaliku omavalitsuse juhtivtöötaja staatuse seadluses.

Mis puudutab teist küsimust, siis tõepoolest, see on keeruline küsimus volikogule. Meil on olnud linnapeale umbusalduse avaldamised päevakorral juba kolm korda ja siin härra Kiris puudutas seda probleemi, mis seondub selle hääletamise kvooruminõudega, 2/3 saavutamise nõudega, ja isiklikult volikogu esimehena näeksin ma tõepoolest seda, et uus valitav linnapea saaks selge häälteenamuse linnapeaks valimisel.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, ettekandja! Teatavasti sel mälestusväärset päeval, kui volikogu linnapea küsimust arutas, toimus volikogu koosolek linnaelanike aktiivsel osavõtul. Selles me veendusime ka telepildi vahendusel ja see osavõtt oli tõesti äärmiselt aktiivne. Öelge, palun, kas linnakodanike eriliselt aktiveeritud osavõtt mõjutas ka nii linnavalitsuse, linnapea kui ka volikogu otsustusi ning mida volikogu võttis ette korra tagamiseks nii volikogu ruumes kui ka hoone ümbruses? Aitäh!

S. Mäeltsemees

Volikogu maja ees on toimunud varemgi elanike pikette, aga seekord oli see rahvarohkem kui kunagi varem ja tunduvalt aktiivsem kui varem, mis tuli minule, ja ma usun, et kogu volikogule üllatusena. Mis puudutab nüüd seda, kas see mõjutas hääletamist või ei mõjutanud, ma ei saa vastata teiste volikogu liikmete eest, ma ütlen enda seisukoha, et minu hääletamise tulemust see ei mõjutanud. Ja seda päeva arutati volikogu eestseisuses eelmisel kolmapäeval ja selles küsimuses on väga erinevaid arvamusi. See arutelu volikogu eestseisuses (ma seal ise küll ei saanud olla) jäi pooleli, nii et tõenäoliselt need küsimused on lähiajal vaja volikogu eestseisuses veel läbi arutada, et siiski välistada selle kordumist, et rahvas nagu hakkab juba segama istungi läbiviimist. Aga sel korral me ei olnud tõepoolest selleks valmis, sest ligi kahe ja poole aastase töö jooksul ei olnud ühtegi taolist intsidenti.

Juhataja

Tänan, härra Mäeltsemees! Kaasettekandjana saab sõna veel haldusreformi komisjoni esimees härra Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Pidasin vajalikuks sõna võtta selle tõttu, et selle otsuse projekti arutati eile haldusreformi komisjonis põhjalikumalt kui järgmisi projekte, mis meil ka kõneks tulevad. Põhjusel, et seekord (nagu me kuulsime ka eelmisest ettekandest)

tõepoolest linnavolikogu otsus langetati mõnevõrra ebaharilikus õhkkonnas – üpris närvilises, pingelises õhkkonnas, mida köeti üles väljastpoolt volikogu meeleavalduse poolt.

Komisjonis me lihtsalt üritasime selgeks teha, kuivõrd oluliselt hinnata selle õhkkonna toimet otsusele. Kuna asi oli kiireloomulist lahendust vajav, siis me kutsusime koosolekule ka mõned volikogu liikmed, ka härra Mäeltsemees volikogu esimehena oli kohal. Kuulasime nende informatsiooni, kuidas hinnata seda situatsiooni. Selgus, et kahjuks ka mõned volikogu liikmed aitasid selle õhkkonna üleskrüvimisele mõneti kaasa, kas tahtlikult või tahtmatult, seda on raske otsustada, seda ilmselt lahendab volikogu ise. Täheldasime ka seda, et sanktsioneerimata meeleavaldusele kutsuti üles paraku ka raadio kaudu, kusjuures nii selle kui ka eelmise päeva meeleavaldusele kutsumisel ilmselt desinformeeriti kutsutavaid. Sellele kahjuks aitas kaasa ka ajakirjandus.

Me leiame, et need on küllalt ärevusttekitavad nähtused Eesti kohalikus elus, millele tuleb tähelepanu igal juhul pöörata. Kuivõrd otsus ise langetati tingimustes, millest äsja just informeeriti, linnapea esitas ise avalduse lahkumiseks ja volikogu otsus küllalt suure häälteenamusega on reglemendi järgi täiesti piisav selleks, et avaldus kinnitada, siis haldusreformi komisjon kaldus arvama, et meil ei ole siiski põhjust pidada seda surveavaldust otsustavaks, et selle tõttu volikogule teda tagasi suunata, mis oleks olnud küllalt pretsedenditu. Selle tõttu me leidsime, et seda võib arutada siin Ülemnõukogus ja tõenäoliselt tuleb teha mõõnev otsus selle volikogu otsuse kinnitamiseks. Küll aga tegime ettepaneku volikogul endal tõsiselt arutada nende sündmuste asjaolusid, et taolist ebatervet õhkkonda edaspidi vältida, sest see takistab objektiivsete otsuste langetamist. Võib-olla on siin ainet ka meie ajakirjanduskomisjonile, kuna ilmselt ei ole õige ka see, kui ajakirjandus karistamatult desinformatsiooni levitab. Võib-olla peaks uurima, kuidas see võimalikuks saab ja millised oleksid abinõud, et ajakirjandust niimoodi juhtida, et see karistamatult toimuda ei saaks, kui see tuvastatakse. Muidugi pidasin vajalikuks informeerida teid siin meie arutluse käigust ja selle tulemustest. Aitäh!

Juhataja

Tänan! Küsimusi ei ole, avan läbirääkimised. Palun, härra Tamme!

R. Tamme

Lugupeetud juhataja, auväärased kolleegid! Kahjuks me oleme jällegi tunnistajaks järjekordsele poliitikategemisele tänaval. Poliitiliste nõudmistega koguneti, nagu me teame, Lossi platsile, ja sama seltskond kogunes järgmisel päeval Vana-Viru tänavale Tallinna Volikogu hoone ette, hoone fuajesse ja treppidele, kuni tungimiseni teisel korrusel asuva volikogu istungite saali. Kõlasid räiged reformide vastased nõudmised ja paljusõnalised süüdistused nii volikogu enda kui ka linnavalitsuse aadressil. Kogu aktsiooni kandis kohviku "Tallinn" sulgemise ja ameeriklastele mahamüümise demagoogia laine. Mul ei ole midagi ERSP vastu, kuid mulle on vastuvõtmatu ERSP aseesimehe tegevus taoliste tänavaaktsioonide korraldamiseks. Nendele aktsioonidele üleskutsumiseks kahjuks kaasati nii ajalehed, raadio kui ka televisioon.

Mul on kahju, et kaubandustöötajate ametiühingu liider ei vaevunud tegelikke asjaolusid selgitama ja liitus isiklikult korratustega linnavolikogus. Kas see ei tähenda mitte seda, et tegelikult aegunud ametiühingud ja nende juhid ei ole huvitatud mitte millestki muust, kui endiste struktuuride säilitamisest. Näib, et see on nii.

Mul on kahju ka, et tõsiolusid selgitav tekst ootas pikka aega "Rahva Hääle" toimetuses ja ilmus alles volikogu istungi järgsel päeval. Just nimelt järgsel päeval. Nii saabki lugeja hilinemisega teada, et kuulus Feischneri kohvik Tallinna Ärikeskusega sõlmitud lepingu kohaselt kuulub siiski avamisele oma kadunud hiilguses ja et kohviku kondiitritsehh hakkab tööle võrreldes praegusega poolteisekordse võimsusega.

Juhataja

Vabandust, härra Tamme! Me arutame praegu Hardo Aasmäe vabastamist linnapea ametist.

R. Tamme

Ma vabandan, proua juhataja, kuid see avab tegelikult need asjaolud, millest Hardo Aasmäe avaldus tulenes. Ja ma pean siiski vajalikuks ja võimalikuks, et ma saan oma aega siit puldist kasutada. Mu lause jäi pooleli selle koha pealt, et nimelt töötingimuste parandamine peakski huvitama ametiühingut. Ma tean, et see maja on kandekonstruksioonide poolest sisuliselt varisemisohtlik ja peab saama rekonstrueeritud. Linnal selleks raha ei jätku. Tuleb teadmiseks võtta ka seda, et kohviku avamise järgselt teenindatakse linnarahvast Eestis käibiva raha eest, mitte valuuta eest. Ja et lepingu teine poolt, s.o. Tallinna Vanalinna Fond, saab prognooside kohaselt kuni miljon dollarit aastas sellest lepingust tulu. Selle projekti kiitis heaks möödunud aastal Tallinna Linnavolikogu kaks komisjoni: eelarve-majandus- ja linna kinnisvara komisjon. Tallinna Ärikeskuse projekt on sattunud poliitilise võitluse keerisesse. Nagu siin kuulda on olnud, süüdistused on järjest absurdsemad ja omandavad juba kohtulikult karistatava laimu tunnuseid.

13. veebruaril Tallinna Linnavolikogu koosolekul otsustati linnapeale küsimusi mitte esitada. Otsustati mitte kuulata sõnavõtte, s.t. asja mitte arutada. Küll aga anti linnapeale siiski võimalus sõnavõtuks, mille ajal avati saali aknad, et tellitud müra, lärm tänavalt võtaks tegelikult võimaluse kõnelemiseks. Korraldatud märuli ja volikogu reglemendi ignoreerimise tulemusena on täna meie laudadel dokument, mille üle me peame otsustama. Meie ei saa kiita heaks selle dokumendi saamislugu tänava vahenditega. Ka Toompeale võib, kui see kujuneb meie poolt tunnustatud pretsedendiks, ilmuda mõne ametiühingu ja tehase pikett mõne ministri või muu täitevvõimu esindaja koheseks mahavõtmiseks ja väljakule väljaandmiseks. See pretsedent võib saada meie allumise korral sellele demokraatia hukuks eneseks. Sellest tulenevalt ei pea ma võimalikuks linnapea ametist lahkumist täna siin kinnitada. Ma kavatsen esitada vastavalt meie täiskogu reglemendile otsuseprojekti, mis kohustaks Tallinna Linnavolikogu selle küsimuse juurde tagasi pöörduma ja arutama seda vastavalt tema enda reglemendi kõikidele punktidele ja rahulikus töömeeleolus, milleks on vaja tagada sobiv kord. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Härra Tamme, teie ettepanekut ma ootan kirjalikult. Kas see sisaldab ka ettepanekut katkestada selle küsimuse arutelu? Kui see muudab meie arutelu protseduuri, vajan ma ettepanekut kohe kirjalikult. Aitäh! Ei, see oli lihtsalt meeldetuletus, et me vajame vastavat ettepanekut.

R. Tamme

Kuna proua juhataja esitas täiesti sobiva konteksti puudutava küsimuse, siis hetk mõtlemist ja ma tõepoolest esitaksin praegu ettepaneku selle küsimuse arutelu katkestada.

T. Kork

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin väga lühidalt kolleegidele meelde tuletada seda momenti, kui me võtsime küsimuse päevakorda, ja ka neid seisukohti, mis on projektis. Vaatamata kujunenud miitingule ärgem unustagem seda, et me arutame praegu ühe mehe isiklikku lahkumisavaldust, mis on tema oma käega kirjutatud ja mis on kõikide reeglite järgi vastu võetud. Aitäh!

A. Sirendi

Austatud kolleegid! Viimase poolteise aasta jooksul on Tallinn kõige eestivaenulikumaks linnaks muutunud. Siin ei ole eestlasel midagi teha, ta ei saa kauplusi, restorane, kohvikuid külastada, kuna tal ei ole siin käibivat raha. Nii et see linnapea vabastamise küsimus on minu arust selles osas väga lihtne, aga ma toetan üldiselt Tamme ettepanekut lükata see järgmiseks nädalaks ja teha siis ükskord selgeks eesti rahvale, mispärast oli vaja lasta lahti niisugused linnapead, eriti arvestades seda, et nad on ka ise aru saanud, et nad on sellele kohale kõlbmatud. Tänan!

M. Laar

Austatud proua juhataja, austatud saadikud! Ma siiski omalt poolt teeksin ettepaneku küsimus kas poolt või vastu ära otsustada. Ärme unustame seda, et meil on järgmine nädal puhkenädal ja seetõttu kogu selle asja arutamine lükkub tunduvalt kaugemasse tulevikku. Ma arvan, et sellisel vaakumil, mis Tallinna linnas selle tulemusel tekib, võivad olla õige halvad tagajärjed. Ma teen ettepaneku see küsimus täna ära otsustada, kas nii või teisiti. Aitäh!

J. Allik

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma kutsuks üles siiski kõiki kolleege poliitilistest huvidest hetkeks loobuma. Meie otsus vabastada tähendaks ju seda, et kaks nädalat lükkub edasi ka linnapea valimine. Tegemist on kolmandiku elanike igapäevase eluga. On täiesti selge, et härra Aasmäe ei saa edaspidi töötada Tallinna linnapeana, olenemata sellest, kuidas keegi meist suhtub härra Aasmäesse. Kas me võime poliitiliste huvide nimel Tallinna linna ja tema elanikkonnaga nii toimida, selle üle peaks igaüks otsustama.

Juhataja

Aitäh! Minul ei ole peale meile jagatud otsuseprojekti midagi muud teile praegu otsustamiseks pakkuda. Sõnavõttud on selles küsimuses ära kuulatud, on võimalik antud projekti kohta ka lõppsõna. Kas härra Kiris või härra Mäeltsemees või härra Ristkok soovib lõppsõna? Ei soovi. Palun, kohaloleku kontroll! Kohal on 62 saadikut. Palun hilinejatel märkida ennast kohale. Puudub 40.

Panen hääletusele otsuseprojekti Hardo Aasmäe vabastamise kohta linnapea ametist. Kes on selle otsuse vastuvõtmise poolt? Hääletamine on salajane. Selle poolt on 44 saadikut, vastu 6 ja erapooletuid 3. Otsus ei leidnud toetust.

Lugupeetud saadikud, meil on samas päevakorrapunktis veel kaks analoogilist projekti, küll teiste linnade ja teiste isikutega seotud. Asume Tartu probleemide juurde. Palun, härra Kiris.

Küsimus Tartu maavanema vabastamisest. Meil on hääletused ees samas päevakorrapunktis, palun saadikutel mitte eemalduda saalist.

A. Kiris

Käesoleva aasta 14. veebruaril võttis Tartu Maavolikogu vastu otsuse vabastada Robert Närska maavanema ametist seoses tema nimetamisega Eesti Vabariigi siseministriks. Otsustati vastavalt reglemendile, mingisuguseid seaduserikkumisi otsustamisel ei olnud. Vastavad materjalid esitati Ülemnõukogu Presiidiumile ja presiidium valmistas ette Ülemnõukogu otsuse projekti, mis on antud teile otsustamiseks.

Juhataja

Aitäh! Tundub, et küsimusi ei ole. Kas härra Ristkok soovib komisjoni poolt midagi öelda? Palun, härra Ristkok.

A. Ristkok

Komisjonil ei ole midagi olulist lisada, soovitab toetada ja aktsepteerida maavolikogu otsust. Aitäh!

Juhataja

Kas on soovi läbirääkimisteks? Sõnasoovijaid ei ole, läbirääkimisi ei avata, asume otsustama!

Lugupeetud saadikud, palun saali, me asume kohe hääletama! Mul on tunne, et me peame hakkama tegema vaheaegu nagu koolis 45 minuti tagant, et saaks oma liikumisvaegust rahuldada. Palun, kes on selle poolt, et võtta vastu Ülemnõukogu otsus Robert Närska vabastamise kohta Tartu maavanema ametist? Hääletamine on salajane. Lugupeetud saadikud, selle otsuse poolt on 41 saadikut, see otsus ei leidnud toetust. Ma arvan, et meie saadikutel on põhjendamatult kergemeelne suhtumine sellesse küsimusse.

Meil on sellesamas päevakorrapunktis veel kolmas hääletamine, see puudutab Ida-Virumaa maavanemat. Ma palun kutsuda saadikud saali! Palun, härra Kiris!

A. Kiris

Käesoleva aasta 11. veebruaril valis Ida-Viru Maavolikogu oma istungjärgul maavanema ametikohale senise volikogu esimehe Märt Maritsa. See oli Ida-Viru Maavolikogu kolmas arutamine selles küsimuses, kahel esimesel kas ei leidnud esitatud kandidaadid piisavalt toetust volikogult või võtsid nad oma kandidatuurid tagasi. Märt Maritsa valimise kohta on maavolikogu esitanud vajalikud materjalid Ülemnõukogu Presiidiumile ja Ülemnõukogu Presiidium teeb ettepaneku Märt Maritsa valimine Ida-Viru Maavolikogu esimeheks või maavanemaks kinnitada.

Juhataja

Kas Aleksandr Gussevil on küsimus? Palun, härra Gussev!

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Õelge palun, kas Kiviorg esitas ise avalduse või avaldati talle umbusaldust? Selgitage meile, palun, milles on asi!

A. Kiris

Kiviorg esitas ise lahkumisavalduse. Õieti oli olukord analoogiline Tallinna linna omaga, temale umbusalduse avaldamine ei saanud samuti vajalikku häälte arvu volikogus ja Kiviorg lahkus ise oma avalduse alusel.

Juhataja

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Palun, kas härra Ristkok soovib komisjoni poolt kaasettekannet? Kohapealt? Palun!

A. Ristkok

Aitäh! Haldusreformi komisjon muidugi toetab sedagi otsust, kuid kuivõrd saalis ei ole piisaval arvul saadikuid, siis ma teen ettepaneku katkestada selle küsimuse arutelu ja jätkata järgmisel istungjärgul. Me ei saa lihtsalt otsust kätte, eriti veel, kui mõned kohalolijaist ei hääleta mingil põhjusel kaasa. Meil on praegu alla kvoorumi saalis.

Juhataja

Me teeme kohaloleku kontrolli enne hääletamist, siis selgub, kas meil on kvoorum või ei.

(Hääli saalist: saalis on 47 inimest, siin ei ole midagi kontrollida.)

Juhataja

Kas nõutakse kohe kohaloleku kontrolli? Niikuinii enne hääletamist me teeme kohaloleku kontrolli. Kas komisjonil on kirjalik ettepanek katkestada?

Lugupeetud saadikud, ma palun tähelepanu! Härra Ristkok, mul on ettepanek: kuna härra Marits on praegu siin ja kuna praegu tõepoolest selle küsimuse otsustamisel oleks võimalik ja vajalik ära kuulata ka uue maavanema kandidaadi seisukohad, siis kuulaksime ära härra Maritsa, et ta ei oleks sunnitud uuesti meie süü tõttu sõitma siia ja et ta saaks täna vastata meie küsimustele. Kas härra Raua on teine protseduuriline ettepanek? Palun, härra Raud!

K. Raud

Austatud eesistuja, mis asi meil siin täna toimub? Valimiskampania või uute maavanemate kinnitamine ja vanade vabastamine? Härra Kiviorg on ametist vabastamata. Praegu kutsute uue maavanema kandidaadi härra Maritsa pulti esinema, küsimustele vastama. Mismoodi nii saab asju ajada?

Juhataja

Härra Raud, ma saan aru teie retoorilise küsimuse mõttest, kuid meie tegevus vastab projektile, mis on meile esitatud. Selleks, et langetada otsust projekti kohta, on meil vajalik ära kuulata ettekanded, kaasettekanded. Meil ei ole ettepanekut hääletada seda projekti punktide kaupa.

Meil on olemas see projekt, teie ees samuti. Minu ees on täpselt samasugune projekt, mille on ette valmistanud Ülemnõukogu Presiidium. Ja me tegeleme selle projektiga, sellisega, nagu ta on ette valmistatud. Härra Raud, kui teil on küsimus ettekandjale, härra Kirisele, kes esitas projekti, siis teil oli seda võimalik teha peale ettekannet.

K. Raud

Ma esitaksin pigem protesti juhatajale Ülemnõukogu töö ülimalt nõrga juhtimise pärast viimase tunni aja jooksul. Selle tõttu, et on lubatud tuua tänavapoliitika elemente Ülemnõukogu saali, et on lubatud kõnepuldist esineda päevakorda mittepuutuvatel teemadel ja et Ülemnõukogu töö on toimunud tingimustes, kus saalis ei ole hääletamiseks vajalikul arvul saadikuid. Aitäh!

Juhataja

Ma palun härra Raual teha reglemendikomisjonile ettepanekud Ülemnõukogu juhatajale politseifunktsioonide andmise suhtes, et oleks võimalik juhatajal reguleerida ja kontrollida saadikute liikumist väljaspool saali. Ma arvan, et meil oleks vajalikud ka selleks vastavad õigused. Praegu reglement ei anna juhatajale õigust karistada saadikuid saalist liikumise eest.

Me praegu arutame protseduuriga seotud küsimusi, kas härrad Novohatski ja Annus soovivad samuti protseduuri suhtes ja Ülemnõukogu reglemendi suhtes teha ettepanekuid? Palun, härra Novohatski!

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja! Mulle näib, et pole mõtet ühendada kaks sellist küsimust ühes otsuses. Miks? Sellepärast, et mul ei ole võib-olla midagi härra Kivioru soovi vastu lahkuda sellelt ametikohalt, aga ma võib-olla ei ole uue maavanema kandidatuuri poolt. Ja siis juhtub nii, et selle otsuse vastu hääletades on täiesti arusaamatu, mille vastu ma hääletan ja mida ma toetan, võib-olla võiks tulevikus võtta vastu kaks otsust. Tänan!

Juhataja

Ma palun kõik ettepanekud projekti sisu suhtes anda kirjalikult projekti esitajale. Ülemnõukogu juhataja ei oma õigust oma suva järgi muuta esitatud projekte, see õigus on projekti esitajal vastavalt tehtud ettepanekutele. Palun, härra Annus!

L. Annus

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, austatud kolleegid! Ma ei tea, kuidas on selle Ülemnõukogu politseiga, kuid Ülemnõukogul on reglement, ja see nõuab, et saalis viibiks kvoorum, meil seda ei ole. Oli ju ettepanek katkestada, milleks me ajame jälle pilli lõhki. Aitäh!

Juhataja

Härra Annus, kõik meie kvoorumi kontrollid näitasid, et saalis on kvoorum. Saalis viibis üle 52 saadiku.

Juhataja (Ü. Nugis)

Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Ma ühinen härra Raua protestiga proua Marju Lauristini kui juhataja tegevuse suhtes. Proua Lauristin, te alati poete reglemendi taha, ainus, mida te ei täida, on reglement. Möödunud neljapäev näitas seda väga kujukalt ja täna olete käitunud samuti, ühtegi protesti ega ühtegi ettepanekut te kuulda ei võta, tegutsete puhtdiktaatorlikul moel.

M. Lauristin

Ma palun nii härra Raul kui härra Uluotsal esitada oma argumendid vastavalt reglemendi sätetele, mida teie arvates on rikutud. Juhatus arutab seda eraldi.

Juhataja

Üks hetk, ma paluksin natukene aega rolli sisseelamiseks! Kolleegid, viime läbi uue kohaloleku kontrolli, ma paluksin oma alatisi abilisi aidata, et kõik koridorides viibivad saadikud tuleksid saali. Kohaloleku kontroll.

Kohal on 61 rahvasaadikut, puudub 42. Marju Lauristin luges üle ja sai elavaid saadikuid 51. Härra Tähiste, teeme veel meeleheitliku sammu ja katsume leida selle ühe puuduva saadiku!

Härra Kaido Kama tuleb, me viime läbi uue kohaloleku kontrolli. Palun mitte saalist lahkuda! Kolleegid, olge kenad, ärge vajutage võõraid nuppe, vajutame igauks oma nuppu. Kohal on 59 rahvasaadikut, puudub 44.

Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Aitäh! Ma kordaksin ettepanekut, mille ma tegin kirjalikult: katkestada antud päevakorraküsimuse arutelu ja tühistada ka hääletustulemused eelmise kahe otsuseprojekti suhtes, kuna ma väidan, et ka siis ei olnud kvoorumit saalis, kuigi registreerimine näitas kvoorumi olemasolu. Kui ka sel juhul mõni saadik ei hääleta, on selge, et me ei saa hääli kokku. Ma väidan, et otsustamine polnud tehtud otsustusvõimelise kvoorumi juuresolekul.

Juhataja

Ettepanek on katkestada antud päevakorrapunkti arutelu?

A. Ristkok

Jah.

Juhataja

Ma panen selle hääletusele. Mulle on see laekunud ka kirjalikult. Ma küsin muuseas, kas läbirääkimised olid lõppenud? Ei olnudki läbirääkimisi? Tähendab, arvamus selle kohta, kas

komisjoni esimees esitab hea või halva ettepaneku, ei tule arvesse. Kui Vello Pohla tahab seda öelda, et ei ole õigust, siis see õigus on, seda ma ütlen juba ette ära. Vello Pohla.

V. Pohla

Ma tänan teid, lugupeetud spiiker, et te ette tõlgendate seda, mida ma kavatsen öelda! Kuid ma tahtsin ainult küsida seda, et kui te panete hääletamisele tühistamise, siis peaksime seda tegema eraldi, mitte koos tervikuna. Ma loodan, et nii teetegi. Tänan!

Juhataja

Ma panen praegu hääletusele päevakorrapunkti katkestamise. Kõik need kolm otsuseprojekti on üks päevakorrapunkt. Kas keegi vaidleb mulle vastu? Ei vaidle. Nii me panemegi hääletusele. Katkestada ja jätkata järgmisel istungjärgul. Siis meil on aega nõu pidada, arutada, analüüsida, vaadata kohaloleku tabeleid ja kõike seda. Uisapäisa ei maksa midagi otsustada. Kõik mõistavad, mida me hääletusele paneme?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada antud päevakorrapunkti arutelu ja jätkata järgmisel istungjärgul? Selle ettepaneku poolt on 49 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid 6. Katkestatakse ja jätkatakse järgmisel istungjärgul.

Kolleegid, veel tagantjärele selgitus – antud päevakorrapunkt koosneb kolmest otsuseprojektist. See on katkestatud ja arutame järgmisel istungjärgul, kus täiskogu otsustab, kas ta soovib tühistada või jätta nad jõusse, selleks on meil võimalus peale katkestamist olemas.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi immigratsiooniseaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, me jätkame kinnitatud päevakorraga. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikme Aleksandr Gussevi poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi immigratsiooniseaduses" eelnõu ning viime läbi esimese lugemise. Paluksin kõnetooli ettekandeks härra Gussevi.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Mul poleks muidugi õigus, kui ma ütleksin, et parem oleks täna seda küsimust arutada. Sellepärast, et saalis on tõepoolest väga vähe saadikuid ja arvatavasti pole see kõige parem aeg sellise tähtsa muudatuse arutamiseks. Aga kui juba sõna on antud, siis tuleb rääkida.

Püüan teid mitte kaua kinni pidada. Tahan ainult teile teatavaks teha meie valijate mured, millega nad kõige sagedamini meie poole pöörduvad. Üks mure on see, et pole võimalik sisse kirjutada meest naise ja naist mehe juurde, vanemate juurde, haigeid ja väikese sissetulekuga inimesi nende laste juurde. Seoses sellega tehtigi ettepanek muuta Eesti Vabariigi immigratsiooniseadust.

Tehakse ettepanek muuta, õigemini täiendada § 2 punkti 3 alapunktidega, mis sätestavad, et kvoot hõlmab kõiki Eestisse elama asujaid, välja arvatud vanemad, kes tulevad laste juurde, ja lapsed, kes tulevad vanemate juurde ning mees või naine, kes tuleb abikaasa juurde.

Asi on selles, et immigratsiooniseadus, mille meie vastu võtsime, ei määra konkreetselt seda küsimust kindlaks. Seal on juttu ainult sellest, et kvoodi jälgimisel tuleb eelistada alaealisi lapsi, kes tulevad elama oma vanemate juurde, ning eakaid või abi vajavaid vanemaid. Muidugi ei võimalda kvoot seda alati teha. Seda esiteks. Teiseks. Kvoodist ei piisa alati teiste kategooriate alla kuuluvate inimeste sissekirjutamiseks, sest soovijaid on palju rohkem. Kahjuks ei juhindunud praegunegi täitevkomitee, kes on nüüd tagasi astunud, alati §-st 5, mis reguleerib pererännet.

Et see ei kujuneks eraisiku otsuseks, tahaks, et see oleks seaduslikul teel immigratsiooniseadusesse sisse viidud ja et mainitud elanike kategooria, kel on siin alaline sissekirjutus, ei satuks kvoodi alla, kui nende juurde tulevad elama vanemad, lapsed või abikaasad. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Millised küsimused on ettekandjale? Küsimusi ei ole. Ma paluksin kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni esimehe härra Tõnu Antoni!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Kõigepealt ma soovin teiega jagada sama mõtet, mida väljendas eelkõneleja. Vaatamata õiguskomisjoni vastuseisule ei oleks meil mõtet esitatud seaduseelnõu kukutada läbi lihtsalt sellega, et piisavalt pole saalis Ülemnõukogu liikmeid. Sel juhul ei saagi meile selgeks, kas viga on kolleeg Gussevi seaduseelnõus või Ülemnõukogu liikmete kohusetundmatus suhtumises oma töösse.

Kuid lubage siiski teieni tuua õiguskomisjoni seisukoht ja need põhjused, mis pärast õiguskomisjon kolleeg Gussevi poolt esitatud seaduseelnõu ei toeta. Härra Gussev teeb meile ettepaneku muuta Eesti Vabariigi immigratsiooniseadust selliselt, et selle seaduse § 2 3. lõiget täiendatakse kahe uue punktiga, nimelt et kvoot hõlmab küll Eestisse elama asuvaid isikuid, kuid nende hulka ei kuulu vanemad, kes saavad laste juurde, lapsed, kes saavad vanemate juurde, ja naine või mees, kes saab abikaasa juurde. Kahel põhjusel nimetatud ettepanek on vastuvõetamatu, lähtudes immigratsiooniseaduse loogikast.

Esimene neist põhjustest. Seaduse § 2 annab sisserände kvoodi mõiste. Sisserände kvoot on Eestisse sisserändavate inimeste piirarv. Kui me asume seisukohale, et härra Gussevi poolt nimetatud elanikud ei peaks arvestatama kvoodi hulka, siis kvoodi mõiste kaotab oma sisu, kvoot pole enam Eestisse sisserändavate inimeste piirarv.

Ja teiseks, sama seaduse § 5 (pererände reguleerimine) lõige 3 ütleb selgelt, et kvoodi täitmisel tuleb eelistada alaealisi lapsi, kes tahavad asuda elama oma vanemate juurde, ning elatanud ja abivajavaid vanemaid juhul, kui vanemal pole väljaspool Eestit lapsi või hooldajat. Seega suur osa nendest etteheidetest, mida kolleeg Gussev tegi immigratsiooniseadusele, on õiguskomisjoni arvates lahendatavad § 5 3. lõike alusel.

Lisaks nendele kahele põhjusele ma soovin rõhutada seda, et §-s 5 antakse üldprintsiipt, nimelt pererände reguleerimisel soodustatakse perekondade taasühinemist ja perekondade terviklikkuse säilimist. Sellest üldprintsiipt tuleb aru saada vaid nii, et kvoodi piirides tuleb järgida nimetatud printsiipt. Neil kahel põhjusel õiguskomisjon esitatud seaduseelnõu ei toeta. Lisaks sisulistele põhjustele märgiti õiguskomisjoni poolt ka esitatud seaduseelnõu ebarahuldavat vormitehnilist kvaliteeti, kuid ebarahuldav vormitehniline kvaliteet ei saa olla piisavaks põhjuseks antud seaduseelnõu tagasilükkamisel. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi ei ole.

Kolleegid, nüüd on niisugune olukord, et vastavalt reglemendile tuleb see eelnõu tagasi lükata. Kui juhtivkomisjon ei toeta, tuleb tagasi lükata. Küll aga sel juhul, kui keegi saadikutest, fraktsioonidest nõuab selle hääletusele panekut, siis tuleb seda teha. Võtke vajaduse korral lahti reglemendi see lõik, kus on seaduseelnõude lugemise kord, siis te veendute, kuidas tuleb käituda esimesel lugemisel, kui on tegemist normaalprotseduuriga.

Esimese lugemise saab lugeda lõppenuks siis, kui on ära kuulatud ettekanded, vastatud küsimustele, kui neid on, ja kui juhtivkomisjon toetab. Juhtivkomisjon ei toeta. Mis nüüd saab? Lükame tagasi? Midagi muud ei jää mul üle. Esimesel lugemisel antakse autoritele eelnõu tagasi. Esimene lugemine ei ole lõppenud. Ja küsimus on päevakorrast välja arvatud. Ma ei näe, et keegi oleks tahtnud hääletamisele panna. Sellega on otsus langetatud.

Meil on jäänud, kolleegid, veel 10 minutit. Ja meil on olemas üks niisugune päevakorrapunkt, kus tõesti asjaosalised oleksid kohal, me võiksime alustada ja tegemist on esimese lugemisega. Kui me jääme ajahätta, siis sel juhul jääb esimene lugemine pooleli. Kas ollakse nõus selle variandiga? See käsitleks Eesti Kaubandus-Tööstuskoja seaduse eelnõu esimest lugemist. Kui ollakse nõus, siis me võime nii talitada. Kui ollakse veel nõus näiteks sellega, et me läheme veerand tundi üle ja jõuame lõpetada esimese lugemise, oleks see parem variant. Kuid üks tingimus peab olema, saalis peab kvoorum olema. Teeme selle kontrolli ära ja kui ei ole, siis ei saa. Niikaua kui ma kutsun saadikuid kokku, kuulame Arvo Junti arvamust. Kohaloleku kontroll. Kohal on 58 rahvasaadikut. Mulle siiski tundub silma järgi, et praegu pettust ei olnud. Ma teen ettepaneku, et alustame siiski esimese lugemisega ja kui läheb mõni minut üle ja jõuame lõpetada, siis lõpetame. Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Meil ei ole enam 10 minutit ja ilmselt ka esimese lugemise poole peale jõudmiseks ei saa alla 10 minuti isegi hakkama, seetõttu ma teen ettepaneku, et me ei alustaks täna selle teemaga.

Juhataja

Sellisel juhul, kolleegid, lubage ma informeerin teid mõningatest tähtsatest asjaoludest. Kõigepealt moraali poole pealt. Kolleeg Heino Kostabi saadab juhatajale kirja, milles ütleb niimoodi: "Kuna paljud Ülemnõukogu liikmed puuduvad täiskogu istungitelt meile mitte teada olevatel põhjustel, palun avalikustada puuduvad saadikud ning edastada need andmed ajakirjandusele ja nendele valimisringkondadele, kust nad on valitud."

Juhatus talitab Heino Kostabi nõuande järgi.

Ja natuke teisest vallast. Ma ei ole kõige kompetentsem inimene selgitamaks üksikasju, miks üks probleem on just sellises kvaliteedis, nagu ta on, kuid asjaolud on alljärgnevad. Valitsus soovib seadusega osaliselt muuta maareformi seadust. Ja tõepoolest on argumentid selleks vaieldamatud. Mul ei ole võimalust teile tervikuna ette lugeda seletuskirja, mis käib selle seaduseelnõu juurde. Ma usun, ta on teil olemas, kui ei ole, siis ma pean ta teile ette lugema. Kas ollakse nõus, meil on natuke aega. Võib-olla on targem, et me jagame välja. Vajalik oleks, et see teema leiaks kajastamist ka massimeediumis. Maarahvas võib osutada lihtsalt liialt vähe informeeritaks, mis võib tuua endaga kaasa täiesti tarbetute järelduste tegemist. Asi on nimelt selles, et tegemist on seadusega ja seaduse muudatus eeldab vähemasti kahte lugemist. Me ei oleks sellel istungjärgul saanud enam läbi viia. Tahes või tahtmata kanduks selle probleemi lahendus – eeldusel, et täiskogu seda lahendust otsib – järgmisele istungjärgule. Kuid asjaolud peaksid olema teatavaks tehtud maarahvale, et nad teaksid, et see küsimus on selliselt üleval ja et vägagi tõenäoliselt Ülemnõukogu selle lahenduse leiab. Praegu ei ole mingit alust arvata, et Ülemnõukogu ei võiks seda seadust vastu võtta, s.t. mitte muuta maareformi seadust. Teile jagatakse see välja, palun tutvuge sellega. Ja ma paluksin ajakirjanikke, kes on rõdul, tutvuda sellega ja öelda need seisukohad massimeediumi kaudu välja maarahvale.

Nüüd on kell parasjagu nii kaugel, et me võime lõpetama hakata. Mul on väga tungiv palve, katsume siiski oma asju nii ajada, et meil niisuguseid ebameeldivaid olukordi nagu tänasel istungil ette ei tuleks. Vaatamata ka paljudele objektiivsetele põhjustele, käib see transpordi kohta jne. Nagu te teate, täna kell 15 toimub presiidiumi ja juhatuse ühine istung ruumis 214. Teema on seotud põhiseaduse eelnõuga. Ma paluksin väga kõiki juhatuse ja presiidiumi liikmeid kohal olla. Täna me lõpetame, kolleegid, ma tänan teid! Kuid teeme tänasest istungist tõsised järeldused. Nii ei tohi enam olla! Nii on kahjuks alati elus olnud, et kohalolijad saavad noomimise osaliseks.